

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ НА 2017 РІК**

Київ–2016

1

УДК 37 (059.3)«2017»
ББК 74я25
К 17

Рекомендовано до друку бібліотечною радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 4 від 19 жовтня 2016 р.)

Упорядники:

Страйгородська Л. І., канд. іст. наук, зав. відділу науково-документного забезпечення та зберігання фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

Шолохова Н. Є., провідний бібліотекар відділу науково-документного забезпечення та зберігання фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Науковий редактор:

Березівська Л. Д., д-р. пед. наук, професор, директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Рецензенти:

Коляда Н. М., д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини;

Селецький А. В., канд. іст. наук, ст. наук. співробітник, завідувач відділу наукової реферативної та аналітичної інформації у сфері освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2017 рік / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Страйгородська Л. І., Шолохова Н.Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. – Київ, 2016. – 147 с.

Видання містить інформацію про пам'ятні події та дати з історії світової й вітчизняної освіти, педагогіки, психології та інших суміжних наук.

Посібник адресовано педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень, широкому загалу читачів.

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2016

ЗМІСТ

Від упорядників	4
I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ	7
Цього року виповнюється	7
Цього року відзначається	13
Ювілейні дати книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського	19
II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ	20
Січень	20
Лютий	32
Березень	38
Квітень	46
Травень	53
Червень	60
Липень	69
Серпень	75
Вересень	83
Жовтень	89
Листопад	96
Грудень	103
III. НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2017 РОКУ	113
Іменний покажчик	134
Список скорочень	140
Список використаної літератури	142

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Головною метою діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) є інформаційне забезпечення інноваційного розвитку національної педагогічної науки, освіти й практики, впровадження досягнень педагогічної науки, передового досвіду в практику роботи навчальних закладів держави, підвищення професійного, духовного й культурного рівня науково-педагогічних кадрів, працівників освіти, учнівської молоді. Інформаційна робота бібліотеки здійснюється в різних напрямках, зокрема й шляхом створення вторинної інформації – інформаційних бюлетенів, тематичних списків із актуальних питань педагогіки та психології, галузевих тематичних і персональних бібліографічних посібників, книжкових виставок як у традиційній, так і в електронній формі. Електронні ресурси, що містять матеріали із актуальних питань педагогіки й психології, у тому числі й вторинну продукцію, доступні користувачам на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://www.dnpb.gov.ua>). На порталі представлено:

- *електронний каталог;*
- *бібліографічні списки до книжкових виставок, присвячених ювілейним датам у галузі педагогічної науки й освіти;*
- *бібліографічні посібники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з актуальних питань педагогіки і психології;*
- *інформаційно-бібліографічні ресурси „Видатні педагоги України та світу”, „Педагоги-новатори України”, „Видатні бібліотекознавці, бібліографознавці, книгознавці й документознавці України та світу”;*
- *бібліографічні ресурси, підготовлені освітянськими бібліотеками МОН України та НАПН України;*
- *галузева реферативна база даних;*
- *інформаційно-аналітична продукція;*
- *архів виконаних віртуальних бібліографічних довідок.*

Серед вторинної продукції, що її готує колектив ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, чільне місце посідає „Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки”. Метою календаря

є шляхом подання хронологічного переліку визначних дат з історії як світової, так і вітчизняної освіти, педагогіки, психології та філософії допомогти педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам, бібліотекарям освітянських книгозбірень у плануванні роботи, пошуку компетентної інформації про ту чи іншу подію або особистість. Упорядковуючи календар, укладачі врахували зміни, що відбулися в освіті України в процесі її реформування й модернізації, зокрема створення впродовж останніх років нових навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів України.

„Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки на 2017 рік” має три розділи. У першому розділі *„Визначні дати року”* ювілеї знаменних подій і особистостей подано без точних дат (числа й місяця), які з тих чи інших причин не встановлено (незалежно від укладачів). Окремо виділено ювілейні дати виходу друком книжок видатного українського педагога В. О. Сухомлинського (1918–1970), ім'я якого носить бібліотека з 2003 року.

Другий розділ *„Перелік визначних і пам'ятних дат за місяцями”* містить ювілейні дати народження видатних учених із різних галузей науки, письменників, літературознавців, бібліотекознавців, основні міжнародні, державні та церковні свята, пам'ятні дати історичних громадсько-політичних подій.

У третьому розділі *„Науковці НАПН України – ювіляри 2017 року”*, крім ювілейних дат провідних українських учених і науковців НАПН України, подано також дати ювілярів – іноземних членів Академії з Австрії, Греції, Канади, Німеччини, Польщі, Росії, США й інших країн.

У календарі вміщено інформацію про близько 700 подій і визначних дат, із них 400 присвячено персоналіям (зокрема 90 – ювілярам НАПН України). Допоміжний апарат календаря складається з іменного покажчика, списку скорочень і списку використаної літератури, що містить понад 50 джерел. Серед них монографії, педагогічні енциклопедії та словники, довідники, календарі, періодичні видання тощо. Дати народження ювілярів-науковців НАПН України в іменному покажчику подано в квадратних дужках [].

Відгуки й пропозиції щодо видання надсилайте на адресу:

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
відділ науково-документного забезпечення
та зберігання фонду

вул. М. Берлинського, 9
м. Київ–60
04060
тел.: 467-22-14
e-mail: vpd_23_dnpb@i.ua

I. ВИЗНАЧНІ ДАТИ РОКУ

–**2017 р.** проголошено Президентом України роком Української Революції 1917–1921 років

–**2017 р.** оголошено Президентом України роком Японії в Україні

***

–**2013–2022 рр.** оголошено Генеральною Асамблеєю ООН (2012) Десятиріччям зближення культур

–**2008–2017 рр.** оголошено Генеральною Асамблеєю ООН (2007) другим Десятиріччям Організації Об'єднаних Націй з боротьби за ліквідацію бідності

–**2017 р.** оголошено Генеральною Асамблеєю ООН (2015) Міжнародним роком сталого туризму в інтересах розвитку

Цього року виповнюється:

– **1605 років** від дня народження **Діадоха Прокла** (412–485).

Давньогрецький філософ, представник афінської школи неоплатонізму, автор праць „Першооснови теології”, „Першооснови фізики: десять сумнівів щодо Провидіння”, „Теологія Платона” та ін.

– **1305 років** від дня народження **Ду Фу** (712–770).

Китайський поет, який зробив неповторний внесок в історію китайської літератури. Майстер пейзажної лірики („Весняні води”, „В єднанні з природою”), автор поем „Красуні”, „Військова колісниця”, „У похід за Велику стіну”.

– **990 років** від дня народження **Святослава Ярославовича** (1027–1076).

Великий князь Чернігівський і Київський, син Ярослава Мудрого.

– **445 років** від дня народження **Максима Герасимовича Смотрицького** (у чернецтві – **Мелегій**, бл. 1572–1633).

Український і білоруський філософ, просвітитель, письменник-полеміст, поет, учений-філолог, церковний і освітній діяч, доктор

медицини, ректор Київської братської школи, архієпископ Полоцький. Автор книг „Тренос” („Плач”), „Катехізіс”, „Паранезис” („Благання”), „Граматики” церковнослов’янської мови, якою закладено основи сучасної граматичної термінології, утверджено єдині граматичні норми літературної мови.

– **390 років** від дня народження **Петра Дорофійовича Дорошенка** (1627 – 1698).

Український державний і політичний діяч, воєначальник, дипломат, талановитий полководець, наказний полковник генерального осавула, учасник національної революції 1648–1676 рр., писар Чигиринського полку, гетьман Правобережної України (1665–1676). У 1668 р. обраний гетьманом возз’єднаної Української козацької держави, учасник переговорів і воєн із Польщею, Туреччиною і Росією.

– **280 років** від дня народження **Рудольфа Еріха Распе** (1737–1794).

Німецький учений, письменник, філолог, мандрівник, бібліотекар, професор, фахівець у галузі літератури, мінералогії, геології, дослідник давньої німецької минувшини, культурної спадщини минулих епох, член Геттінгенського і Лондонського наукових товариств, автор одного з перших лицарських романів „Хермін і Гунільда”, пригодницького роману „Оповіді барона Мюнхгаузена про його чудові мандри”.

– **240 років** від дня народження **Івана Могильницького** (1777–1831).

Український культурно-освітній і церковний діяч на західноукраїнських землях, борець за поширення українських народних шкіл, самостійність української мови, ректор учительського інституту в Перемишлі, канонік й інспектор шкіл Перемишлянської єпархії, засновник культурно-освітнього товариства в Галичині. Автор першої в Галичині граматики української мови, підручників для українських народних шкіл, зокрема „Букваря”.

– **205 років** від дня народження **Федора Максимовича Бодяньського** (1812–1873).

Український фольклорист, освітній діяч, учитель повітових шкіл на Полтавщині, інспектор повітового училища в Прилуках, упорядник двох рукописних збірок обрядових, суспільно-побутових пісень, записаних на Полтавщині, Київщині, Чернігівщині (бл. 800). У 1978 р. вийшло видання „Українські народні пісні в записах Осипа та Федора Бодянських”.

– **205 років** від дня народження **Костянтина Петровича Зеленецького** (1812 [ін. 1814]–1858).

Український філолог-русист, філософ, літературознавець, критик, публіцист, послідовник ідей Ф. Шеллінга, професор Рішельєвського ліцею. Дослідник життя й творчості О. Пушкіна, видавець альманаху „Альціона”, автор праць „Досвід дослідження деяких теоретичних питань” (у 4 кн.), „Система і зміст філософського мововчення”, з історії та теорії літератури, загальної філології, віршів, афоризмів та ін.

– **180 років** від дня народження **Олександра Івановича Гольденберга** (1837–1902).

Російський математик-методист, педагог, один з основоположників методики початкової арифметики, викладач середніх навчальних закладів, педагогічних курсів Москви і Петербурга, засновник і редактор журналу „Математичний листок”. Автор посібників „Методика початкової арифметики”, „Збірник задач і прикладів для навчання початкової арифметики” (у 2 ч.).

– **180 років** від дня народження **Олександра Олександровича Котляревського** (1837–1881).

Український і російський філолог-славіст, народознавець, історик, археолог, бібліограф, доктор слов’янської словесності, член-кореспондент Петербурзької АН, професор і викладач Дерптського і Київського університетів, учитель середніх навчальних закладів Москви, хранитель і бібліотекар музею Московського археологічного товариства. Редактор „Археологического вестника”, послідовник міфологічної школи Ф. Буслаєва, автор наукових розвідок зі славістики та міфології слов’ян, рецензій на праці з української літератури та фольклору.

– **180 років** від дня народження **Володимира Амвросійовича Менчиця** (1837–1916).

Український фольклорист, етнограф, просвітитель, член української Громади в Петербурзі та Єлисаветграді (Кіровоград), організатор книгарні та публічної бібліотеки у Житомирі, книгарень у Бердичеві, Києві, Херсоні, Миколаєві, Єлисаветграді, знавець багатьох мов – слов'янських, німецької, французької, давньогрецької, латинської, санскриту. Автор книжки для народного читання „Волинська повість про „Шукай-Добро”, фольклорних записів (62), перекладу із санскриту „Веди”.

– **180 років** від дня народження **Поля Робена** (1837 – 1912).

Французький педагог, дослідник „інтегрального” (усебічного, цілісного) навчання й виховання, прихильник самоуправління та самостійності дітей у житті школи, розвитку допитливості, запровадження в школі продуктивної праці. Викладач фізики та природничих наук у ліцеях, викладач математики і механіки в коледжі Лондонського університету, керівник дитячого притулку Прево під Парижем, видавець журналу „Інтегральне виховання”, організатор курсів для вчителів. Автор „Маніфесту до друзів просвіти для поширення принципів, методів і прийомів інтегрального виховання” та праці „Про інтегральну освіту”.

– **175 років** від дня народження **Митрофана Олександровича Андрієвського** (1842–1887).

Український філолог-медієвіст, педагог, культурно-освітній діяч, учитель російської словесності в школах Рівного, Коростишева та Катеринослава (нині – Дніпро), інспектор народних училищ у Мелітополі. Автор статей про літописні топоніми, праць, присвячених „Слову о полку Ігоревім” та думі „Втеча трьох братів з города Азова із турецької неволі”, що належать до ґрунтовних наукових досліджень українського народного епосу.

– **175 років** від дня народження **Сергія Іринеїовича Миропольського** (1842–1907).

Український педагог, методист, релігійний діяч, магістр богослов'я, засновник цілісної системи навчання й виховання та

класифікації форм організації навчального процесу. Викладач Харківської духовної семінарії і недільної чоловічої школи, перший дослідник педагогічного досвіду Х. Д. Алчевської, член-ревізор навчального комітету при Святійшому Синоді в Санкт-Петербурзі, пропагандист ідей і перекладач творів Я. А. Коменського, зокрема праці “Велика дидактика”, редактор журналу „Народное образование”, член ради Харківського товариства поширення в народі грамотності та Санкт-Петербурзького педагогічного товариства. Автор праць “Теорія і практика у вихованні”, “У чому наше завдання?”, “Ян Амос Коменський”, “Методика навчання письму в народній школі” та ін.

– **170 років** від дня народження **Гната Денисовича Онишкевича** (1847–1883).

Український мовознавець і педагог, професор, учитель гімназій Львова, керівник кафедри української мови і літератури Львівського університету, автор праці „Додаток до вчення про малоруський наголос”. Підготував до друку третє видання першого підручника української мови для шкіл „Грамматика руського языка” М. Осадци.

– **165 років** від дня народження **Едмонта Демолена** (1852–1907).

Французький історик, соціолог, один з ініціаторів “нового виховання”, в якому на першому місці стояли фізичне виховання і спорт, фізична праця дітей, розвиток самостійності та ініціативи, зміцнення волі, виховання інтересу до підприємницької діяльності. Засновник Школи де Рош, що стала одним із центрів “нового виховання”. Праці Е. Демолена здобули світове визнання і відіграли велику роль у розвитку руху за реформу школи.

– **155 років** від дня народження **Федора Федоровича Ольденбурга** (1862–1914).

Російський педагог і громадський діяч, засновник системи педагогічної практики, послідовник К. Д. Ушинського в дидактиці, викладач педагогіки та психології жіночої гімназії Петербурга, викладач методики початкового навчання, головний керівник педагогічної практики Тверської жіночої учительської школи імені П. П. Максимовича (27 років). Організатор і керівник земського

довідково-педагогічного бюро, викладач курсу лекцій „Земство и народное образование” в Петербурзькому політехнічному інституті, делегат першого Всеросійського земського з’їзду народної освіти.

– **140 років** від дня народження **Наталії Дмитрівни Лубенець** (1877–1943).

Український педагог, учитель, фахівець у галузі дошкільного виховання, послідовник ідей німецького педагога Ф. Фребеля, борець за організацію народних дитячих садків, запровадження їх у загальну систему народної освіти. Викладач курсу дошкільного виховання Київського педагогічного фребелівського інституту, учитель досвідної школи у Пущі-Водиці та школах Києва, організатор і голова Київського товариства народних дитячих садків та Київської школи нянь, редактор журналу „Дошкольное воспитание”, член Київського фребелівського товариства. Автор читанок для трудових шкіл, підручників і посібників для початкової школи і дитячих садків.

– **135 років** від дня народження **Лева Петровича Ясинчука** (1882–1963).

Український педагог, громадський і культурно-освітній діяч, журналіст, член Українського педагогічного товариства „Рідна школа” у Львові, товариства „Просвіта”, інспектор львівських польськомовних шкіл, один із видатних представників українства за межами рідної землі (1944–1963). Автор історико-педагогічних праць, науково-педагогічних розвідок, підручників, методичних посібників, статей, зокрема, „Азбука нації: Рідна школа та її вага”, „Шкільна освіта на українських землях”, „50 літ Рідної школи: 1881–1931”, „Українське дошкілля” та ін.

Цього року відзначається:

– **980 років** від заснування бібліотеки Софійського собору (бібліотека Ярослава Мудрого, 1037), першої відомої бібліотеки в Київській Русі.

– **435 років** від заснування (1582) Вюрцбурзького університету (Баварський університет імені Юлія Максимиліана), одного з найстаріших університетів Німеччини. На початку ХХ ст. в університеті діяла Вюрцбурзька школа – напрям експериментального дослідження мислення. Роботи школи вплинули на гештальт-психологію та формування теорії настанови.

– **390 років** від виходу (1627) першого друкованого тлумачного словника української мови, видатної пам'ятки староукраїнської лексикографії – „Лексикон словенороський і імен толкованіє”, укладеного видатним ученим, поетом, гравером, друкарем Памвою Бериндою.

– **385 років** від заснування (1632) Києво-Могилянської колегії (шляхом об'єднання братської школи Київського братства і духовної школи Києво-Печерської лаври) – першого вищого навчального закладу на території України. З 1701 р. – Києво-Могилянська академія, з 1819 р. по 1918 р. – Київська духовна академія, з 1992 р. – Національний університет „Києво-Могилянська академія”.

– **380 років** від виходу (1637) „Євангелія Учительного”, видрукованого в друкарні Києво-Печерської лаври в перекладі українською мовою з виправленнями і вступним словом Петра Могили.

– **295 років** від заснування (1722) Харківського колегіуму – другої після Києво-Могилянської академії школи з повним курсом наук для всіх верств населення.

– **255 років** від виходу (1762, Париж) соціально-педагогічного трактату „Еміль, або Про виховання” Ж.-Ж. Руссо, за яким виховання покликано формувати нових людей, які мають змінити суспільство.

– **200 років** від відкриття (1817) в Петербурзі Вчительського інституту при Головному педагогічному інституті, який готував учителів повітових і парафіяльних училищ (перший в Україні Вчительський інститут відкрито в 1811 р. при Харківському університеті).

– **180 років** від виходу (1837, Будапешт) альманаху „Русалка Дністровая” – першої книги українською мовою в Галичині, виданої „Руською трійцею”. В альманасі вміщено українські, сербські народні й обрядові пісні, гагілки, твори М. Шашкевича, Я. Головацького, І. Вагилевича та ін.

– **180 років** від відкриття (1837) Фрідріхом Фребелем у м. Бланкенбурзі (Німеччина) першого дитячого закладу під назвою „Заклад для розвитку творчого спонукання діяльності у дітей і підлітків” (у 1840 р. перейменовано на „Дитячий сад”). На основі практики цього закладу педагог розробив свою систему дошкільного виховання, що поширилася згодом у різних країнах.

– **175 років** від виходу (1842, Харків) першого повного видання поеми І. П. Котляревського „Енеїда”.

– **160 років** від виходу (1857, Львів) методичного посібника з педагогіки для вчителів народних шкіл „Народная педагогія в пользу училищ і учителей сельських”, підготовленого О. Духновичем.

– **160 років** від виходу (1857, Санкт-Петербург) творів П. Куліша „Чорна Рада. Хроніка 1663 року”, „Граматика” – однієї з перших українських букварів і читанок.

– **155 років** від виходу (1862) педагогічного журналу „Ясная поляна”, який видавав Л. М. Толстой, розвиваючи на його сторінках теорію вільного виховання та друкуючи свої праці „О методах обучения грамоте”, „Яснополянская школа...”, „О народном образовании”, „Проект устройства народных училищ” та ін.

– **155 років** від виходу (1862, Санкт-Петербург) творів Т. Г. Шевченка „Перебендя”, „Тарасова ніч”, „Тополя”.

– **155 років** від заснування (1862) Х. Д. Алчевською Харківської жіночої недільної школи – одного з центрів освіти дорослих в Україні (існувала до 1919 р.).

– **150 років** від виходу (1867, Ужгород) журналу „Учитель” – одного з перших педагогічних друкованих органів в Україні та першого світського періодичного видання Закарпаття, завданням якого було підвищення професійного рівня вчителів та сприяння освітньому розвитку простого народу.

– **145 років** від відкриття (1872) перших Фребелівських курсів у Петербурзі – спеціальних курсів для підготовки вихователів дитячих садків та сімей за системою німецького педагога Фрідріха Фребеля (1782–1852).

– **135 років** від виходу (1882–1907) історико-етнографічного і літературно-художнього журналу „Киевская старина”, названого М. Грушевським справжньою енциклопедією українознавства.

– **135 років** від заснування (1882) Київського товариства грамотності – добровільної громадської організації, створеної з метою поширення грамотності та проведення культурно-освітньої роботи серед населення, відкриття нових шкіл, бібліотек, організації нових курсів для вчителів. Очолив організацію київський губернатор С. Гудим-Левкович, а з березня 1897 р. – відомий педагог В. Науменко. Товариство припинило своє існування в 1908 р.

– **135 років** від заснування Київського товариства сприяння початковій освіті (1882–1918 рр., до 1901 р. відоме під назвою „Комісія народних читань”), організованого вчителями київських гімназій і професорами Київського університету та Політехнічного інституту. До товариства входили комісії: народних читань, бібліотечна, навчальних посібників, видавнича, господарча. Очолював товариство П. Алексєєв.

– **125 років** від виходу (1892, Петербург) щомісячного педагогічного часопису „Образование”, який висвітлював стан народної освіти в Росії, зокрема, відстоював ідею запровадження

загального обов'язкового навчання та поліпшення умов шкільної освіти.

– **125 років** від заснування (1892) Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка (НТШ) у Львові, яке об'єднало науковий і культурно-просвітницький рух в Україні і стало українознавчим центром нації. Друкованим органом НТШ у Львові і за кордоном стали „Записки Наукового товариства імені Шевченка” („ЗНТШ”). Після Другої світової війни діяльність НТШ продовжувалася в еміграції, а у Львові поновилася в жовтні 1989 р.

– **120 років** від заснування Київського педагогічного товариства взаємної допомоги (1897–1905), до якого входили відділи шкільного виховання, сімейного виховання, комісії з організації дитячих та юнацьких читань, матеріальної допомоги вчителям. Очолював товариство Є. Нолен.

– **115 років** від початку діяльності (1902) Педагогічного музею (створений у 1901 р.) при Управлінні Київського навчального округу, в структурі якого діяла спеціальна педагогічна бібліотека. Наступником музею став Педагогічний музей імені цесаревича Олексія, відкритий у жовтні 1912 р. (нині Київський будинок учителя).

– **110 років** від відкриття (1907) у Римі Марією Монтессорі дитячого дошкільного закладу під назвою „Будинок дитини”, у роботі якого активну участь брали батьки. Найголовнішим завданням закладу було забезпечення вільного й індивідуального виховання та розвитку органів чуттів дитини. Система виховання Марії Монтессорі завоювала визнання в багатьох країнах світу.

– **110 років** від заснування Київського товариства народних дитячих садків (1907–1917), головою якого була педагог-просвітитель Н. Лубенець. Товариство відкрило чотири дитячі садки, школу нянь-фребелічок, магазин „Дошкільне виховання”, два притулки для дітей, видавало журнал „Дошкольное воспитание”.

– **100 років** від відкриття (1917) першого українського дитячого будинку в Києві для дітей з Галичини, які втратили батьків під час Першої світової війни.

– **100 років** від заснування Українського товариства шкільної освіти (1917–1920), до якого входили організаційний, педагогічний та фінансовий відділи. Товариством розроблено план єдиної трудової школи, відкрито 16 українських шкіл, видано підручники українською мовою. Очолював товариство І. Стешенко.

– **95 років** від виходу (1922) щомісячного науково-педагогічного журналу „Путь просвещения” (Харків), що видавався українською і російською мовами (з 1926 р. – „Шлях освіти”, з 1931 р. – „Комуністична освіта”, з 1945 р. – „Радянська школа”, з 1991 р. – „Рідна школа”).

– **95 років** від виходу суспільно-педагогічного журналу „Вестник просвещения” (1922–1929) – органу Московського відділу народної освіти, з 1930 р. – „За коммунистическое воспитание” (1930–1935).

– **90 років** від виходу (1927, Москва) науково-методичного журналу для вчителів фізики „Физика в школе”, що висвітлював питання теорії та історії фізики й астрономії, методики їх викладання, позакласної роботи з фізики, техніки.

– **90 років** від заснування (1927) дитячої трудової комуни імені Ф. Е. Дзержинського – навчально-виховного закладу, створеного в селищі Новий Харків (передмістя Харкова), в якому навчання поєднувалося з продуктивною працею. Протягом 1927–1935 рр. комуною керував А. С. Макаренко.

– **70 років** від виходу (1947) підручника „Історія педагогіки” М. Ф. Даденкова – першого в Українській РСР систематичного курсу для педагогічних інститутів, який відповідав чинній програмі.

– **50 років** від заснування (1967) у Києві Державної бібліотеки України для дітей, створеної на базі міської Бібліотеки для дітей та

юнацтва імені М. Коцюбинського. З 2003 р. – Національна бібліотека України для дітей.

– **20 років** від виходу (1997) педагогічної газети – тижневика „Освіта України”.

– **15 років** від виходу (2002) щорічного „Календаря знаменних і пам’ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки” – посібника Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського для педагогів, педагогів-науковців, викладачів, студентів, учителів, бібліотекарів освітянських книгозбірень і всіх, хто цікавиться питаннями педагогіки й освіти.

Ювілейні дати книжок видатного українського педагога

В. О. Сухомлинського

- **60 років** від виходу книжок:
  - „Директор і вчитель” (Кіровоград, 1957)
  - „Підготовка учнів до трудової діяльності” (Київ, 1957)
  - „Трудовое воспитание в сельской школе: из опыта работы педагогического коллектива Павлышской средней школы” (Москва, 1957)
- **55 років** від виходу книжок:
  - „Людина неповторна” (Київ, 1962)
  - „Праця і моральне виховання” (Київ, 1962)
  - „Lumea spirituala a scolarului” [„Духовний світ школяра”] (Bucuresti, 1962)
- **50 років** від виходу книжки „Трудные судьбы” (Москва, 1967).

II. ПЕРЕЛІК ВИЗНАЧНИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗА МІСЯЦЯМИ

СІЧЕНЬ

У січні відзначається:

– **45 років** від початку (1972) другої великої хвилі репресій проти представників інтелігенції в Україні.

1.01 – **Новорічне свято.**

– **Всесвітній день миру.**

2.01 – **130 років** від дня народження **Миколи Андрійовича Чайковського** (1887–1970).

Український учений-математик, педагог, доктор філософії, громадський діяч, дійсний член НТШ у Львові, учитель середніх шкіл Галичини, доцент Кам'янець-Подільського університету, викладач Українського таємного університету (Львів), професор Одеського інституту народної освіти, Львівського університету. Автор наукових праць з питань теорії рівнянь, конічних перерізів і конгруенцій, методичного посібника з тригонометрії, курсу алгебри для українських шкіл західних областей України, упорядник української математичної бібліографії та української математичної термінології.

3.01 – **175 років** тому (1842) вийшла друком поема Тараса Шевченка „Гайдамаки”.

– **100 років** від дня народження **Юрія Олексійовича Митропольського** (1917–2008).

Український математик, доктор технічних наук, академік АН УРСР і АН СРСР, заслужений діяч науки УРСР, завідувач кафедри диференційних рівнянь Київського університету, директор Інституту математики АН УРСР, радник Президії АН УРСР. Автор наукових праць з математичної фізики, зокрема нелінійної механіки, монографії „Проблеми асимптотичної теорії нестандартних коливань” (Державна премія СРСР, 1965); Герой України (2007).

4.01 – **180 років** від дня народження **Павла Гнатовича Житецького** (1837–1911).

Український філолог, педагог, доктор російської мови та словесності, громадський діяч, один із фундаторів Київської громади, викладач учительських курсів у Києві, Кам'янець-Подільської гімназії, Колегії Павла Галагана, член-кореспондент Російської АН, дійсний член НТШ у Львові. Автор підручників „Теорія поезії”, „Нариси з історії поезії”, наукових розвідок „Острозька трагедія”, „Історичні долі малоруської мови” та ін.

7.01 – **Різдво Господа Ісуса Христа.**

– **90 років** від дня народження **Юрія Костянтиновича Бабанського** (1927–1987).

Російський педагог, доктор педагогічних наук, професор, віце-президент АПН СРСР, засновник теорії оптимізації навчання та виховання, проректор і викладач педагогіки та методики викладання фізики Ростовського педагогічного інституту, ректор Інституту підвищення кваліфікації викладачів педагогічних дисциплін АПН СРСР, редактор посібників для педагогічних навчальних закладів, зокрема „Педагогіка”. Автор праць „Оптимізація процесу навчання: загальнодидактичний аспект”, „Оптимізація навчально-виховного процесу: методологічні основи”.

9.01 – **110 років** тому (1907) створено чернігівське культурно-освітнє товариство „Просвіта”, керівником якої був М. Коцюбинський. Силами активістів відкрито читальню-бібліотеку, філії „Просвіти” у Ніжині та Козельці, влаштовано для народу недільні читання, лекції з українознавства, концерти та театральні вистави тощо. У 1911 р. товариство припинило свою діяльність.

10.01 – **420 років** від дня народження **Петра Семеновича Могили** (1597–1647).

(ін.30.12
1574)

Український богослов і мислитель, політичний, церковний і освітній діяч, меценат, один із організаторів і реформаторів освіти та церкви в Україні, митрополит

Київський і Галицький, архімандрит Києво-Печерської лаври, засновник Лаврської школи, яка була об'єднана з Київською братською школою та дістала назву Києво-Могилянської колегії, організатор першої вищої школи в Молдові, колегій у Вінниці, Кременці, Гощі. Прихильник західноєвропейських форм і методів навчання та давніх традицій української школи, керівник книговидавничої справи в Україні (понад 20 років). Автор творів „Анфологон”, „Євангеліє учительно”, полемічного твору „Літос” та ін.

11.01 – **175 років** від дня народження **Вільяма Джемса** (Джеймс, 1842–1910).

Американський філософ і психолог, один із родоначальників філософії прагматизму, професор фізіології, психології та філософії Гарвардського університету, організатор першої в США лабораторії прикладної психології, президент Американської психологічної асоціації. Автор теорії емоцій Джемса-Ланге, праць із проблем особистості, досліджень зв'язку психології з педагогічною філософією. Великого значення надавав трудовому вихованню.

– **150 років** від дня народження **Едуарда Бредфорда Тітченера** (1867–1927).

Американський психолог, представник інтроспективної психології, дослідник психології відчуття, уваги, мислення, експериментатор, професор Корнеллського університету, учень і послідовник німецького психолога Вільгельма Вундта, організатор центру і засновник Товариства експериментальної психології в США, редактор часописів „Розум”, „Журнал експериментальної психології”.

13.01 – **190 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Бекетова** (1827–1911).

Український і російський фізико-хімік, один з основоположників фізичної хімії, академік Петербурзької

АН, професор Харківського університету, організатор першої лабораторії з фізичної хімії та фундатор Товариства дослідних наук при Харківському університеті, установив ряд активності металів, заклав основи алюмінотермії.

– **175 років** від дня народження **Василя Семеновича Мови** (справж. – Лиманський, 1842–1891).

Український письменник, педагог, лексикограф, перекладач, учитель словесності в школах Кубані, судовий слідчий та мировий суддя, автор понад 50 зшитків рукописного архіву: поезії, оповідання, драматичні твори, історичні та критичні статті, спомини, замітки, переклади.

– **120 років** від дня народження **Василя Климентійовича Дем'янчука** (1897–1938).

Український мовознавець, педагог, перекладач, фахівець із питань історії української мови, діалектології, славістики, старший науковий співробітник Комісії історії української мови АН УРСР, викладач української мови та порівняльної граматики слов'янських мов Київського інституту народної освіти. Один із авторів „Українського правопису”, упорядник „Хрестоматії пам'яток староукраїнщини XI–XVIII ст.”, автор праць „Морфологія українських грамот XIV і першої половини XV ст.”, „Бібліографічний огляд української діалектології за роки 1914–1927” та ін.

– **100 років** від дня народження **Іллі Михайловича Ліфшиця** (1917–1982).

Український фізик-теоретик, організатор науки, академік АН УРСР і АН СРСР, завідувач відділу Інституту фізичних проблем АН СРСР, керівник кафедри Харківського університету, професор кафедри квантової теорії Московського університету, засновник наукової школи з фізики твердого тіла, почесний член Кембриджського університету. Автор праць із квантової теорії твердого тіла, електронної теорії металів, фізики

полімерів, фізичної кінетики; лауреат Державної премії УРСР (посмертно, 1985).

14.01 – **135 років** від дня народження **Івана Івановича Огієнка** (митрополит Іларіон, 1882–1972).

Український учений, державний, освітній і релігійний діяч, мовознавець, історик, педагог, професор Київського університету, засновник і ректор Кам'янець-Подільського університету, міністр освіти та мистецтв УНР, член „Просвіти” та НТШ, митрополит Української Церкви в Канаді, один із фундаторів шкільництва і педагогічної думки в Україні. Автор україномовних підручників і посібників „Вчимося рідної мови”, „Рідна мова в українській школі”, „Українська культура”, тощо; наукових праць з українського мовознавства, історії церкви, культури, перекладач „Біблії” українською мовою.

– **125 років** від дня народження **Василя Івановича Помагайби** (1892–1972).

Український педагог, кандидат педагогічних наук, фахівець із питань дидактики, методики навчання в початковій школі, учитель і директор семирічної школи м. Хмільника, викладач Хмільницького педагогічного технікуму та педагогічних курсів, професор і викладач педагогіки Київського інституту народної освіти, дійсний член і професор Українського науково-дослідного інституту педагогіки, доцент кафедри педагогіки Ніжинського педагогічного інституту. Автор монографій, методичних посібників, праць історико-педагогічної тематики, підручників для початкової школи.

– **80 років** від дня народження **Євгена Пилиповича Гуцала** (1937–1995).

Український прозаїк, поет, публіцист і кінодраматург, шістдесятник-неореаліст, працівник редакції газети „Літературна Україна”, редактор видавництва „Радянський письменник”. Автор збірки оповідань „Люди серед людей”,

збірок новел „Яблука з осіннього саду”, „Запах кропу”, повістей „Двоє на світі кохання”, „Весна високосного року”, творів для дітей „Перебуття радості”, „Орлами орано”; лауреат Державної премії УРСР імені Т. Шевченка (1985), Фондації Омеляна і Тетяни Антоновичів (1994, США).

15.01 – **25 років** тому (1992) Президія Верховної Ради України ухвалила Указ про Державний Гімн України (музична редакція М. М. Вербицького).

– **395 років** від дня народження **Жана Батіста Мольєра** (1622–1673).

Французький драматург, актор, засновник класичної комедії, талановитий режисер, керівник одного з кращих театрів Франції XVII ст. Автор комедій „Тартюф”, „Дон Жуан”, „Мізантроп”, „Скупий”, „Міщанин шляхтич”, „Кумедні манірниці” та ін.

(ін.27.01) – **180 років** від дня народження **Володимира Вікторовича Лесевича** (1837–1905).

Український філософ-позитивіст, публіцист, просвітитель, прихильник ідей Канта й Авенаріуса, розробник релятивістської теорії пізнання, засновник перших шкіл з українською мовою навчання на Полтавщині для селян. Автор праць „Нарис розвитку ідей прогресу”, „Спроба критичного дослідження першоначал позитивної філософії”, „Що таке наукова філософія” і праць про творчість Т. Г. Шевченка.

– **140 років** від дня народження **Льюїса Медісона Термена** (1877–1956).

Американський психолог, фахівець із питань гігієни дітей шкільного віку, проблем тестування інтелекту, генетичного дослідження обдарованості та оцінювання обдарованих осіб. Професор і керівник психологічного відділення Стенфордського університету, один із видатних діячів тестології США, автор праць із психології дитячого

читання, сексуальної психології тощо.

16.01 – **130 років** від дня народження **Івана Івановича Завадовського** (1887–1932).

Український мовознавець і педагог, учитель гімназій Львова, Яворова, Таращі, викладач української мови, професор і проректор з навчальної роботи Дніпропетровського інституту народної освіти. Автор навчальних посібників із загального та українського мовознавства, методичних розробок і матеріалів для вчителів шкіл, зокрема, „Українська мова”, „Основи мовознавства” та ін.

18.01 – **135 років** від дня народження **Богдана Михайловича Комарова** (1882–1975).

Український бібліограф, публіцист, лексикограф, мемуарист, природознавець, активний учасник бібліотекознавчо-бібліографічного життя Одеси в 20-ті роки ХХ ст., діяч Українського бібліографічного товариства, один із засновників і завідувач Української державної бібліотеки імені Т. Шевченка в Одесі. Автор бібліографічного огляду природничих праць М. Максимовича, статей про діяльність одеських бібліотек і бібліографічного товариства; заслужений діяч науки Таджикицької РСР (1957).

– **135 років** від дня народження **Алена Александра Мілна** (1882–1956).

Англійський письменник (шотландського походження), журналіст, класик дитячої літератури ХХ ст., член редколегії гумористичного журналу „Панч”, член письменницького товариства Англії. Автор романів, п’єс, віршів, казки для дорослих „Колись давним-давно”, балади „Плюшеве ведмежа” та всесвітньо відомої казки про Вінні-Пуха.

20.01 – **День пам'яті „Небесної сотні”**

– **205 років** від дня народження **Едуарда Сегена** (1812–1880).

Французький лікар і педагог, один із основоположників олігофренопедагогіки, фахівець у галузі лікувальної педагогіки, громадської опіки й виховання розумово відсталих дітей; засновник першої медико-педагогічної системи виховання та навчання дітей з особливими потребами, методики сенсорного і м'язового тренування, керівник дитячого відділення душевнохворих у лікарні під Парижем. Створив приватну школу-пансіон для дітей із затримкою психічного розвитку та організував перші заклади для психічно хворих у США. Автор праць „Виховання, гігієна і моральне лікування розумово ненормальних дітей”, „Ідіопатія та її виховання за фізіологічним методом”.

21.01 – **130 років** від дня народження **Вольфганга Келера** (1887–1967).

Німецький психолог, один із головних засновників гештальтпсихології, дослідник мислення та наявності інтелектуальної (продуктивної) поведінки у людиноподібних мавп, професор і директор Інституту психології в Берліні. Автор праць „Дослідження інтелекту людиноподібних мавп”, „Гештальтпсихологія” і наукових досліджень із питань електричної активності мозку.

22.01 – **День Соборності України.**

– 1919 – Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софійській площі в Києві злуку всіх українських земель (західних і східних) у єдину соборну Українську Державу.

22–23.01 – **25 років** тому (1992) в Києві відбувся Перший Світовий конгрес українців.

22.01 – **180 років** від дня народження **Миколи Християновича Весселя** (1837 (ін. 1834)–1906).

Російський педагог і публіцист, історик і теоретик

професійної освіти, учитель, радник із питань педагогіки при Міністерстві освіти, прихильник педагогічних ідей К. Д. Ушинського, редактор журналів „Учитель”, „Педагогический сборник” і „Задумешное слово”. Автор проекту системи народної освіти, до якої увійшли системи загальної і професійної освіти, автор праць „Навчальний курс гімназії”, „Керівництво викладанням загальноосвітніх предметів”, „Наша середня загальноосвітня школа” та ін.

23.01 – **155 років** від дня народження **Давида Гільберта** (1862–1943).

Всесвітньо відомий німецький математик і логік, мислитель, професор Кенінгсберзького та Геттингенського університетів, фахівець із питань теорії інваріантів і теорії чисел, теорії функцій і основ геометрії, диференціальних та інтегральних рівнянь, задач математичної фізики тощо. Автор праць „Основи геометрії”, „Головні особливості теоретичної логіки”, „Основи математики” та ін. Знамениті 23 проблеми Гільберта визначили напрями розвитку математики ХХ ст.

– **145 років** від дня народження **Поля Ланжевена** (1872–1946).

Французький фізик, громадський діяч, професор Сорбонни та Колеж де Франс, член Паризької АН, почесний член АН СРСР, голова Комісії зі шкільної реформи, фахівець із питань іонізації газів, теорії пара- та діаманетизму, основоположник гідролокації з використанням генераторів ультразвуку. Співатор проекту демократичної реформи народної освіти у Франції – план Ланжевена-Валлона, який передбачав обов’язкове безплатне навчання до 18 років, будівництво шкіл, підготовку вчителів (особливо початкових класів), підвищення заробітної плати вчителям.

24.01 – **285 років** від дня народження **П’єра Огюстена де Бомарше** (1732–1799).

Французький драматург, дипломат, громадський діяч, годинникар-винахідник (винайшов анкерний спуск у годинниковому механізмі), засновник товариства драматургів, видавець творів Вольтера. Автор філософсько-політичного твору „Найпростіші думки про відновлення парламентів”, сатиричних комедій і драм „Севільський цирульник”, „Весілля Фігаро” та ін.

25.01 – **День святої мучениці Тетяни.**
– 1755 – імператриця Єлизавета Петрівна підписала наказ про створення Московського університету, в якому згодом організовано домову церкву святої мучениці Тетяни, а сама свята проголошена покровителькою всього студентства.

– **390 років** від дня народження **Роберта Бойля** (1627–1691).

Англійський фізик, хімік і філософ, один із засновників Лондонського королівського товариства, основоположник нового вчення про хімічні елементи та основи якісного аналізу, автор закону про залежність об’єму газу від тиску, дослідник теплових, електричних і акустичних явищ.

25.01 – **145 років** від дня народження **Миколи Олексійовича Скрипника** (1872–1933).

Український державний, громадський і політичний, культурно-освітній діяч, академік АН УСРР, АН БСРР, голова народного секретаріату, нарком Держконтролю, юстиції та освіти в уряді УСРР, теоретик і практик із проблем українізації середньої та вищої шкіл, шкільного будівництва, організації дошкільного виховання та освіти дорослих, підготовки наукових і технічних кадрів для промисловості республіки тощо. Автор найбільш комплексної концепції розбудови української нації в умовах СРСР і праць „Чергові завдання народної освіти”, „Завдання культурного будівництва на Україні” та ін.

– **135 років** від дня народження **Вірджинії Вулф** (1882–1941).

Англійська письменниця і літературний критик, теоретик модернізму, член мистецької групи „Блумсбері”, засновниця видавництва „Хогарт-Пресс”, експериментатор у художній прозі. Автор оповідань, есе, рецензій на літературні твори з питань образотворчого мистецтва, праць про права жінок, місце жінки в житті та суспільстві, про її роль у вихованні дітей, зокрема оповідання „Своя кімната („Свій простір””, романів „Місіс Деллоуей”, „Орландо” та ін.

27.01 – **185 років** від дня народження **Льюїса Керролла** (Чарлз Доджсон, 1832–1898).

Англійський письменник, математик, філософ, священик, фотограф, фахівець у галузі математичної логіки та алгебраїчної геометрії, професор Оксфордського університету. Автор всесвітньо відомих казок „Аліса в Країні чудес”, „Аліса в Задзеркаллі”, а також гумористичної поеми „Полювання на Снарка”.

27.01 – **95 років** від дня народження **Павла Васильовича Копніна** (1922–1971).

Український і російський філософ, доктор філософських наук, професор, академік АН УРСР, засновник сучасної Київської філософської школи, завідувач кафедри філософії Київського університету, директор Інституту філософії АН УРСР та АН СРСР. Автор наукових праць із питань діалектичного матеріалізму, методології та логіки науки, історії філософії України, один з ініціаторів розроблення в СРСР логіки наукового дослідження.

– **90 років** від дня народження **Олексія Івановича Тихого** (1927–1984).

Український поет, правозахисник, педагог, мовознавець, член-засновник Української гельсінської групи, учитель біології та історії у школах Донеччини, розробник „методу навчання без школи”, противник

русифікації та захисник української мови. Автор статей „Роздуми про українську мову та культуру в Донецькій області”, „Думи про рідний Донецький край” та ін.

28.01 – **25 років** тому (1992) Верховна Рада України затвердила національний синьо-жовтий прапор як Державний Прапор України.

29.01 – **День пам’яті героїв Крут.**
– 1918 – відбувся бій між київськими студентами та військами Муравйова під Крутами, під час якого в нерівній боротьбі полягло 300 юнаків, які захищали українську державність.

30.01 – **25 років** тому (1992) Україна стала членом Ради з безпеки і співробітництва в Європі (нині – Організація з безпеки і співробітництва в Європі).

– **125 років** від дня народження **Григорія Микитовича Іваниці** (1892–1938).

Український педагог, філолог, професор Київського інституту народної освіти, секретар комісії Історико-філологічного відділу ВУАН, співредактор журналу „Радянська освіта”. Автор підручників і читанок, зокрема, курсу української мови для росіян, статей із методики навчання української мови та літератури – “До справи створення української педагогічної термінології”, „Методика навчання правопису” та програм для учнів трудової школи.

– **95 років** від дня народження **Юрія Юрійовича Кондуфора** (1922–1997).

Український історик, академік АН УРСР, професор Київського університету імені Т. Шевченка, директор Інституту історії АН УРСР, головний редактор „Українського історичного журналу”, керівник головних редколегій багатотомних видань „Історії Української РСР”, тритомної „Історії Києва”, автор понад 250 праць з історії

України, у тому числі 20 монографій.

ЛЮТИЙ

1.02 – **160** років від дня народження **Володимира Михайловича Бехтерева** (1857–1927).

Російський невропатолог, фізіолог, психіатр і психолог, педагог, громадський діяч, представник науки про структуру і функції мозку, клініки невропатології, психіатрії, психотерапії, статевого виховання дитини, поведінки дитини раннього віку, соціальної психології. Один із організаторів Всеросійських з'їздів із психології, експериментальної педагогіки, засновник ряду науково-педагогічних закладів у Петербурзі, організатор і директор Психоневрологічного інституту та Інституту вивчення мозку. Автор праць „Об'єктивна психологія”, „Загальні основи рефлексології людини”, „Мозок і його діяльність” та ін.

– **115** років від дня народження **Оксани Михайлівни Лятуринської** (1902–1970).

Українська письменниця, скульптор і художниця у США, поетеса Празької школи української поезії, автор збірки новел „Материнка”, поезій „Гусла”, віршів для дітей „Бедрик”, літературно-критичних і мистецтвознавчих статей, скульптурних творів – погруддя Т. Шевченка, С. Петлюри, керамічних виробів тощо.

2.02 – **205 років** від дня народження **Євгена Павловича Гребінки** (1812–1848).

Український і російський поет, прозаїк, байкар, видавець, громадський діяч, один із засновників нового українського письменства та учасник російського літературного процесу, викладач російської мови та літератури, ботаніки, зоології у військових навчальних закладах Петербурга. Один із учасників викупу Т. Шевченка з кріпацтва, організатор відкриття за власний кошт парафіяльного училища для селянських дітей у с. Рудка на Полтавщині, упорядник і видавець альманаху „Ластівка”. Автор роману „Чайковський”, поеми „Богдан”, тексту романсу „Очи чёрные” та ін.

– **135 років** від дня народження **Джеймса Джойса** (1882–1941).

Ірландський письменник, представник авангардизму, „батько” модернізму, новатор у розвитку ірландської новели і роману (відмовився від традиційної ідеалізації і романтизації дійсності), один із найбільших міфотворців ХХ ст.. Автор романів „Улісс”, „Портрет митця замолоду”, збірки новел „Дублінці” тощо.

– **120 років** від дня народження **Євгена Філімоновича Маланюка** (1897–1968).

Український поет, есеїст, публіцист, філософ, літературознавець, мистецтвознавець, перекладач, громадський і культурний діяч української еміграції (з 1920 р.), засновник власної естетичної системи на засадах традиційності, культу героїзму та релігійності. Автор збірок поезій „Земна мадонна”, „Остання весна”, поеми „П’ята симфонія”, літературознавчих і публіцистичних статей, праць про творчість Т. Шевченка, І. Франка, П. Куліша, Г. Чупринку, М. Бажана, М. Хвильового та ін.

– **95 років** від дня народження **Павла Івановича Наніїва** (1922–2001).

Український письменник, журналіст, публіцист, член Національної спілки письменників України, співробітник редакцій газет „Сільські вісті” (Київ), „Чорноморська комуна” (Одеса). Автор збірки поетичних творів, історичного роману-трилогії про графиню Софію Потоцьку „Тричі продана”, біографічної повісті „Лозинава труна”, присвяченої пам’яті Голодомору 1932–1933 рр.

– **80 років** від дня народження **Олександра Антоновича Захаренка** (1937–2002).

Український педагог-новатор, учитель математики й фізики, організатор народної освіти, член-кореспондент АПН СРСР, академік-засновник АПН України, іноземний член Російської академії освіти (РАО), заслужений учитель Української РСР, народний учитель СРСР, зачинатель педагогіки співробітництва, засновник і директор авторської Сахнівської середньої школи на Черкащині (35 років), в якій реалізував свою концепцію сільської школи. Автор книг „Школа над Россю”, „Поради колезі...”, „Слово до нащадків”, автор ідеї і керівник „Енциклопедії шкільного роду” (у 4 т.)

4.02 – **120 років** від дня народження **Федора Пилиповича Максименка** (1897–1983).

Український бібліограф-енциклопедист, книгознавець, один із фундаторів бібліотечно-бібліографічної справи в УРСР, завідувач відділу періодики Всенародної бібліотеки України (нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), завідувач відділами наукових бібліотек Київського та Львівського університетів, основоположник вивчення основ бібліотечно-бібліографічних знань у навчальних закладах України, рецензент найрізноманітніших бібліографічних покажчиків – українознавчих, краєзнавчих, персональних, бібліографічних, галузевих та ін.

7.02 – **205 років** від дня народження **Чарлза Діккенса** (1812–1870).

Англійський письменник-реаліст, стенографіст, парламентський репортер, кореспондент, засновник журналу „Домашнє читання”. Автор романів „Посмертні записки Піквікського клубу”, „Пригоди Олівера Твіста”, „Домбі і син” та ін.

8.02 – **195 років** від дня народження **Опанаса Васильовича Марковича** (1822–1867).

Український фольклорист і етнограф, збирач і записувач мелодій, засновник музичної фольклористики – „окремої школи національної української музики” (за висловом І. Франка), член Кирило-Мефодіївського товариства, викладач географії Немирівської гімназії, соратник і помічник дружини (Марко Вовчок) у літературній творчості, збиранні й записуванні фольклорного матеріалу.

9.02 – **45 років** тому (1972) вийшов наказ міністра освіти СРСР „Про типові правила для учнів” середньої загальноосвітньої школи.

11.02 – **170 років** від дня народження **Томаса Едісона** (1847–1931).

Американський винахідник у галузі електротехніки, підприємець, почесний член АН СРСР, автор системи електричного освітлення (збудував першу в світі електричну станцію), упровадив промисловий зразок лампи розжарення, винахідник електричного лічильника. Лауреат Нобелівської премії (1915).

16.02 – **520 років** від дня народження **Філіпа Меланхтона** (справж. – Шварцерд, 1497–1560).

Німецький гуманіст і діяч Реформації, магістр вільних мистецтв, професор і викладач класичної філології, історії, фізики та етики Віттенберзького університету, реформатор шкільної освіти в Саксонії, реорганізатор і засновник нових університетів Німеччини, соратник Мартіна Лютера з питань організації шкіл в німецьких землях, прихильник

ідей античних мислителів і гуманістів епохи Відродження. Автор підручників із граматики, логіки, риторики, історії етики для шкіл і університетів, відкритих в епоху Реформації.

16.02 – **195 років** від дня народження **Френсіса Гальтона** (1822–1911).

Англійський психолог і антрополог, фахівець у галузі географії та метеорології, основоположник диференціальної психології, тестування та анкетування, винахідник ряду приладів для вимірювання слухових відчуттів тощо.

17.02 – **90 років** тому (1927) Наркомосом УСРР затверджено „Положення про науково-педагогічну бібліотеку” при Українському науково-дослідному інституті педагогіки (УНДІП).

– **125 років** від дня народження **Йосифа Сліпого** (справж. – Йосип Іванович Кoberницький-Дичковський, 1892–1984).

Український богослов, педагог, церковний і громадський діяч, архієпископ, митрополит Української греко-католицької церкви, Києво-Галицький патріарх, кардинал, сподвижник і послідовник митрополита Андрія Шептицького, дійсний член НТШ у Львові, професор і ректор Львівської семінарії, перший ректор Львівської богословської академії. Автор низки філософсько-релігійних трактатів, наукових праць.

19.02 – **25 років** тому (1992) Верховна Рада України затвердила Тризуб як малий герб України, що є головним елементом великого Державного Герба України.

– **170 років** від дня народження **Олександра Олександровича Русова** (1847–1915).

Український учений, славіст, педагог, етнограф, фольклорист, статистик, музикознавець, громадський діяч, основоположник земської статистики в Україні, викладач

латинської і грецької мов, історії в Першій Київській та Фундуклеївській жіночій гімназіях, член Київської громади, один із засновників і діячів Південно-Західного товариства в Києві, видавець першого повного „Кобзаря” Т. Г. Шевченка (1876, Прага), популяризатор літератури для народу. Автор наукових праць із українського правопису, фольклористики, статистичних досліджень Чернігівщини, Херсонщини, Полтавщини, із питань педагогіки, методики викладання предметів у гімназіях тощо.

21.02 – **Міжнародний день рідної мови.**

25.02 – **130 років** від дня народження **Леся** (Олександра-Зенона) **Курбаса** (1887–1937).

Український театральний режисер, громадський діяч, актор, драматург і публіцист, педагог, перекладач, фундатор нового українського модерного театру „Березиль”, викладач Київського і Харківського музично-драматичних інститутів. Один із засновників журналів „Театральні вісті”, „Барикади театру”, автор театральних образів Гонти („Гайдамаки” Т. Шевченка), Гурмана („Украдене щастя” І. Франка) та ін.

26.02 – **215 років** від дня народження **Віктора Гюго** (1802–1885).

Французький письменник-романіст, публіцист, громадський діяч, член Французької академії. Автор поетичних збірок „Осіньне листя”, „Грізний рік”, „Паризька комуна”, драм „Марія Тюдор”, „Анжело” та ін., історичних романів „Собор Паризької Богоматері”, „Дев’яносто третій рік”, соціальних романів „Знедолені”, „Трудівники моря”.

– **180 років** від дня народження **Лева Миколайовича Модзалевського** (1837–1896).

Російський педагог, сучасник і послідовник К. Д. Ушинського, викладач російської літератури Смольного університету та Маріїнського інституту,

інспектор Кавказького навчального округу, директор училища глухонімих у Петербурзі, учасник підготовки підручника „Рідне слово” К. Д. Ушинського, до якого увійшли його вірші для дітей. Автор праць із питань історії виховання й навчання, зокрема першого систематичного посібника з історії педагогіки „Нарис історії виховання і навчання з найдавніших і до наших часів” (у 3 т.).

27.02 – **115 років** від дня народження **Джона Стейнбека** (1902–1968).

Американський письменник різноманітних жанрів – романіст, новеліст, драматург, публіцист, репортер, автор творів „Грона гніву”, „На схід від раю”, „Зима тривоги нашої” та ін. Лауреат Пулітцерівської премії (1940), Нобелівської премії (1962).

28.02 – **225 років** від дня народження **Карла Максимовича Бера** (1792–1876).

Російський природознавець, біолог, натураліст, основоположник ембріології тварин, академік Петербурзької АН, завідувач іноземного відділу бібліотеки Петербурзької АН. Автор оригінальної бібліотечно-бібліографічної класифікації – однієї з кращих на той час у Росії, основоположник закону Бера – наукове положення, що пояснює причини асиметрії річкових долин внаслідок руху Землі навколо своєї осі.

БЕРЕЗЕНЬ

У березні відзначається:

– **150 років** від дня народження **Грицька Григоренка** (справж. – Судовщикова-Косач Олександра Євгенівна, 1867–1924).

Українська письменниця реалістичного напрямку, перекладач, громадський діяч, член літературного гуртка „Плеяда”, автор нарисів, оповідань, п’єс для дітей тощо.

– **100 років** від заснування (1917) Першої української гімназії імені Т. Шевченка (згодом – Трудова школа імені Т. Шевченка), що перетворилася на своєрідну досвідну освітню установу, в якій відбувалася апробація нових програм і підручників.

– **100 років** від початку Української революції, національно-визвольної боротьби 1917–1920 рр.

2.03 – **135 років** від дня народження **Архипа Юхимовича Тесленка** (1882–1911).

Український письменник-самоук, драматург, етнограф, публіцист, учасник революційних подій 1905 р. Автор оповідань із сільського життя „Хуторяночка”, „За пашпортом”, „Школа” та ін., етнографічних розвідок з побуту полтавського села кінця XIX – початку XX ст.

4.03 – **25 років** тому (1992) вийшов Указ Президента України „Про заснування Академії педагогічних наук України” – вищої галузевої наукової установи з проблем освіти, педагогіки та психології. 16 червня 1992 р. Кабінетом Міністрів України ухвалено спеціальну постанову, якою передбачалися конкретні заходи щодо утворення Академії педагогічних наук України (АПН України). Перші загальні збори АПН відбулися 18 листопада 1992 р., на яких обрано її керівництво: президентом Академії – М. Д. Ярмаченка, віце-президентом – Л. О. Каніщенка, головним ученим секретарем – О. Я. Савченко. Указом Президента від 24 лютого 2010 р. Академії надано статус національної (НАПН України).

5.03 – **190 років** від дня народження **Леоніда Івановича Глібова** (1827–1893).

Український педагог, байкар, поет-лірик, драматург, публіцист, журналіст, видавець, культурно-освітній діяч, один із основоположників дитячої літератури. Учитель повітової школи, викладач історії та географії гімназій на Поділлі й у Чернігові, один з організаторів недільних шкіл,

завідувач земської друкарні у Чернігові, редактор газети „Чернігівський листок”. Автор ліричних і сатиричних віршів, байок, п’єс, пісень-романсів, віршів для дітей „Веснянка”, „Пташка”, „Квіткове весілля” та ін.

– **175 років** від дня народження **Генріха Вебера** (1842–1913).

Німецький математик, фахівець із теорії алгебраїчних функцій, геометрії, математичної фізики, професор Цюріхського політехнікуму, Кенігсберзького, Марбурзького, Геттінгенського та Страсбурзького університетів. Автор „Підручника алгебри”, праці „Диференціальні рівняння математичної фізики”, співавтор „Енциклопедії елементарної математики” (у 3 т.).

6.03 – **525 років** від дня народження **Хуана Луїса Вівеса** (1492–1540).

Іспанський філософ, психолог, педагог, один із видатних просвітителів і гуманістів епохи Відродження, засновник гуманістичної педагогіки, автор програми жіночої освіти, проекту шкіл для бідних, плану освіти для сліпих.

8.03 – **Міжнародний жіночий день.**

9.03 – **День народження Тараса Григоровича Шевченка** (1814–1861).

Видатний український поет, художник, мислитель, культурно-освітній, громадський та політичний діяч, член Кирило-Мефодіївського братства, академік Імператорської академії мистецтв (1860).

– **155 років** від дня народження **Миколи Корниловича Пимоненка** (1862–1912).

Український художник-живописець, педагог, академік Петербурзької академії мистецтв, член Паризької інтернаціональної спілки мистецтв і літератури, викладач Рисувальної школи М. Мурашка, співзасновник і викладач

Київського художнього училища, дійсний член Товариства пересувних художніх виставок, один із розписувачів Володимирського собору та Кирилівської церкви в Києві. Автор близько 715 картин і малюнків, зокрема „Святочне ворожіння”, „Весілля в Київській губернії”, „Перед грозою”.

10.03 – **245 років** від дня народження **Фрідріха Шлегеля** (1772–1829).

Німецький філософ і літератор, провідний теоретик німецького романтизму, один з основоположників німецької санскритології і порівняльно-історичного мовознавства. Автор праць „Історія старої та нової літератури” (у 2 т.), „Філософія життя”, „Філософія мови” та ін.

– **230 років** від дня народження **Устима Якимовича Кармалюка** (1787–1835).

Український народний герой, який очолив боротьбу селян Поділля проти кріпацтва в першій половині XIX ст.

12.03 – **130 років** від дня народження **Петра Михайловича Пелеха** (1887 – 1961).

Український психолог, автор праць із проблем психології праці, психології особистості та історії психології. Перекладач латинських рукописів курсу психології, що читалися в Київській академії, співавтор серії збірників статей „Нариси з історії вітчизняної психології” (1952–1959). Повернув із забуття велику спадщину діячів Києво-Могилянської академії.

13.03 – **180 років** від дня народження **Йона Крянге** (1837– 1889).

Класик румунської та молдавської літератури, педагог, засновник раціональних методів початкової освіти, автор творів для дітей, методичних рекомендацій із питань виховання, праць „Учитель дітей”, „Новий метод письма та читання”, „Спогади про дитинство” тощо.

– **85 років** від дня народження **Тараса Григоровича Гунчака** (1932).

Український учений-історик (в еміграції з 1944 р.), професор і викладач Ратгерського університету (США), Національного університету імені Тараса Шевченка, головний редактор часопису „Сучасність”. Автор праць з історії української революції, українсько-польських відносин, української суспільно-політичної думки ХХ ст., Української повстанської армії (УПА) та ін.

14.03 – **195 років** від дня народження **Жозефа Бертрана** (1822–1900).

Французький математик, доктор математики в 17 років, фахівець у різних галузях математики – теорії чисел, теорії ймовірностей, диференціальних рівнянь, динаміки, геометрії тощо, член Паризької АН, професор Колеж де Франс. Автор посібників із математики для середньої та вищої шкіл, що відзначалися високими науковими й методичними якостями і перекладалися багатьма мовами світу (у російському перекладі – „Курс теоретичної арифметики”, „Елементарна алгебра”, „Диференціальне числення”).

– **145 років** від дня народження **Олекси Харлампійовича Новаківського** (1872–1935).

Український живописець і педагог, засновник художньої школи у Львові, завідувач факультету мистецтв Львівського (таємного) українського університету. Автор творів „Коляда”, „Автопортрет”, „Народне мистецтво”, „Довбуш” та ін.

– **120 років** від дня народження **Клавдії Яківни Латишевої** (1897–1956).

Український учений-математик, методист, доктор фізико-математичних наук, професор, викладач і декан механіко-математичного факультету Київського університету (35 років). Автор наукових праць із теорії диференціальних рівнянь, навчальних і методичних посібників, зокрема „Математичний збірник для хімічних інститутів”, праця „Як можна ввести поняття інтегралу в

середній школі”.

15.03 – **135 років** від дня народження **Семена Юлійовича Семковського** (справж. – Бронштейн, 1882–1937).
(ін. 4.03)

Український філософ, соціолог, академік ВУАН, фахівець із проблем діалектичного та історичного матеріалізму, філософських питань природознавства, теорії відносності. Викладач Київського університету, професор Харківської академії теоретичних знань; автор підручника „Історія філософії України”.

16.03 – **135 років** від дня народження **Христини Олексіївни Алчевської** (1882–1931).

Українська поетеса, перекладач, педагог, дочка українського педагога Х. Д. Алчевської, член Товариства драматургів і композиторів, учитель середніх навчальних закладів Харкова. Автор драматичної поеми „Луїза Мішель”, поетичних збірок „Туга за сонцем”, „Вишневий цвіт” та ін.

17.03 – **100 років** тому (1917) було створено Українську Центральну Раду (УЦР) – громадсько-політичне об’єднання в Києві, керівний орган національно-демократичної революції. Головою УЦР обрано М. Грушевського, заступником – В. Науменка, резиденцією став Педагогічний музей (нині – Київський будинок учителя). УЦР проіснувала до 29.03.1918 р.

19.03 – **140 років** від дня народження **Василя Михайловича Доманицького** (1877–1910).

Український письменник, учений-філолог, історик, бібліограф, фольклорист, ініціатор і активний діяч кооперативного руху в Україні, дійсний член Товариства грамотності та Історичного товариства імені Нестора-літописця. Редактор „Історії України-Руси” М. Аркаса, упорядник першого українського словника іншомовних слів, редактор першого повного видання „Кобзаря” (1907)

Т. Шевченка.

22.03 – **175 років** від дня народження **Миколи Віталійовича Лисенка** (1842–1912).

Видатний український композитор, диригент, етнограф, педагог, громадський діяч, кандидат природничих наук, основоположник української класичної музики, один із організаторів недільної школи для хлопців-селян, викладач фортепіано в приватних музичних школах, Інституті шляхетних дівчат у Києві, засновник власної музично-драматичної школи, народного хору. Автор музики до опер „Різдвяна ніч”, „Наталка-Полтавка”, „Тарас Бульба” та ін.

23.03 – **Всеукраїнський день працівників культури та аматорів народного мистецтва.**

25.03 – **275 років** від дня народження **Василя Григоровича Рубана** (1742–1795).

Український і російський історик, поет, перекладач, видавець журналів у Петербурзі „Ни то, ни се”, „Трудолюбивый муравей”, збірників, путівників. Автор ліричних віршів та од, наукових праць „Короткі географічні, політичні та історичні відомості про Малу Росію”, „Короткий літопис Малої Росії з 1506 по 1770 рік” та ін.

25.03 – **190 років** від дня народження **Петра Олексійовича Лавровського** (1827–1886).

Український і російський філолог, славіст, лексикограф, педагог, доктор слов'яно-руської філології, професор Харківського університету, член-кореспондент Петербурзької АН, ректор Варшавського університету, попечитель Оренбурзького й Одеського навчальних округів. Автор наукових праць і статей із давньоруської мови та літератури, з проблем походження української мови.

28–30.03 – **40 років** тому (1977) відбувся IV з'їзд учителів УРСР, на якому обговорювалися здобутки і прорахунки змін та перетворень в освіті.

28.03 – **425 років** від дня народження **Яна Амоса Коменського** (1592–1670).

Чеський педагог-гуманіст, мислитель, основоположник нової прогресивної педагогічної системи, в основу якої поклав принципи природовідповідності; громадський і державний діяч, автор проекту реформи шведської системи освіти та методики викладання латинської мови, організатор шкіл Угорщини, упроваджував свою ідею пансофічної школи, теоретик єдиної шкільної освіти, класно-урочної форми навчання, дидактичних принципів, нових методів навчання. Автор фундаментальної праці „Велика дидактика”, підручників з фізики, астрономії, мов, посібника з дошкільного виховання „Материнська школа”, праці „Загальна порада про виправлення людських справ”.

29.03 – **115 років** від дня народження **Рахілі Марківни Боскіс** (1902–1976).

Російський сурдопедагог, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН РРФСР, АПН СРСР, фахівець у галузі навчання туговуких, учитель Київської школи для глухонімих, керівник відділу навчання й виховання слабочуючих дітей Експериментального дефектологічного інституту Наркомосу РРФСР (пізніше – Інститут дефектології). Автор праць із питань розвитку аномальних дітей, корекції і компенсації дефектів, підручників і навчальних посібників для навчання слабочуючих.

30.03 – **195 років** від дня народження **Кирила Петровича Яновського** (1822–1902).

Російський учений, педагог, почесний член АН і АМ Росії, член Товариства етнографії і антропології, учитель математики та фізики гімназій Рівного, Одеси і Кишинєва, директор народних училищ Бессарабії, помічник попечителя Санкт-Петербурзького навчального округу, попечитель Кавказького навчального округу (22 роки). Засновник наукових досліджень із географії, етнографії,

археології, лінгвістики, автор праць із методів викладання шкільних предметів, організації показових уроків, використання наочних посібників, усебічного розвитку учнів і зв'язку школи із сім'єю.

– **135 років** від дня народження **Корнія Івановича Чуковського** (справж. – Корнейчуков Микола Васильович, 1882–1963).

Російський письменник, критик, перекладач, літературознавець, доктор філологічних наук. Автор творів для дітей у віршах і прозі „Мийдодір”, „Бармалей”, „Айболить”, книги „Від двох до п'яти” про дитячу психологію, мову і словотворчість, упорядник збірок віршів Т. Г. Шевченка (російською мовою), автор нарисів „Шевченко”, літературно-критичних праць із теорії перекладу, мемуарів.

КВІТЕНЬ

2.04 – **Міжнародний день дитячої книги.**

Відзначається в день народження Г.-Х. Андерсена (1840–1902), данського письменника-казкаря).

– **155 років** від дня народження **Ніколаса Батлера** (1862–1947).

Американський педагог, доктор філософії, ад'юнкт-професор філософії, президент Асоціації професійної підготовки в Колумбії, засновник і президент Колумбійського педагогічного коледжу, голова Ради у справах народної освіти. Видавець наукового журналу „Педагогічний огляд”, засновник „Комітету десяти” – об'єднання педагогів для дослідження проблем вищої і середньої освіти. Лауреат Нобелівської премії Миру (1931).

3.04 (ін.22.04) – **215 років** від дня народження **Юрія Івановича Венеліна** (справж. – Георгій Гуца, 1802–1839).

Російський і український історик-славист, етнограф,

філософ, один із основоположників слов'язознавства і болгаристики в Росії, а також фольклористики в Болгарії, дослідник історії закарпатських українців. Автор праць із болгарської історії літератури й фольклору, із проблем походження, складу й структури української пісні, українського правопису.

5–6.04 – **100 років** тому (1917) в Києві відбувся Перший Всеукраїнський учительський з'їзд, організований Товариством шкільної освіти. З'їзд визначив підвалини реформи шкільної освіти в Україні, мета якої – створення національної системи освіти.

6–8.04 (19–21 за н.ст.) – **100 років** тому (1917) відбувся Всеукраїнський Національний конгрес – перший представницький форум українського руху, який остаточно визнав Українську Центральну Раду (УЦР) всеукраїнським національним органом та поширення її компетенції на всю територію України.

6.04 – **245 років** від дня народження **Франсуа Шарля Марі Фур'є** (1772–1837).

Французький соціаліст-утопіст, творець учення про новий ідеальний суспільний лад – лад „гармонії”, в якому можуть розвиватися всі людські здібності. Критик існуючої системи виховання та засновник нової системи загального безплатного навчання й виховання, що мала розвивати у дітей активність і колективізм, готувати їх до суспільного життя.

8.04 – **165 років** від дня народження **Романа Гнатовича Заклинського** (1852–1931).

Український літературознавець, історик і етнограф, освітній діяч із питань виховання молоді в дусі українства, викладач Станіславської учительської семінарії, один із організаторів відкриття української гімназії та української книгарні у Станіславі, діяч „Просвіти”. Дослідник українського етнічного походження автора „Слова о полку

Ігоревім”, праці „Географія Русі: Русь Галицька, Буковинська й Угорська”, підручника „Руський буквар для народних шкіл”.

– **135 років** від дня народження **Дмитра Івановича Дорошенка** (1882–1951).

Український історик, літературознавець, педагог, державно-політичний і культурний діяч, учасник українського національно-визвольного руху (1917–1920), учитель історії комерційних шкіл Катеринослава та Києва, член київської та катеринославської „Просвіти”, один із фундаторів Української Центральної Ради, міністр закордонних справ в уряді П. П. Скоропадського. Професор Кам’янець-Подільського університету, керівник Українського наукового інституту в Берліні (з 1920 р. в еміграції), викладач історії церкви Варшавського університету, перший президент Української вільної академії наук у США. Автор понад тисячі наукових праць з історії України, літератури, культури і церкви.

9.04 – **135 років** від дня народження **Вадима Львовича Модзалевського** (1882–1920).

Український історик, геральдико- і мистецтвознавець, музейний і архівний діяч, директор земського музею старожитностей у Чернігові, керівник Чернігівської губернської вченої комісії, один із засновників ВУАН та керівник Постійної комісії ВУАН, автор проекту реформи архівної справи, проектів герба та печатки Української держави, видавець зібрань документів української давнини, актових книг Полтави та Стародуба. Автор видання з генеалогії козацької старшини „Малоросійський родословник” (у 4 т.), праць з історії України, історії козацьких родів, мистецтвознавчих досліджень.

10.04 – **290 років** від дня народження **Самуеля Гейніке** (1727–1790).

Німецький сурдопедагог, один із основоположників

усного (звукового) методу навчання глухонімих, засновник першого у Німеччині Інституту для глухих (нині – школа його імені), автор праць „Нова азбука та читання”, „Спостереження над німими та людською мовою”, „Про напрям думок глухонімого” та ін.

– **70 років** від дня народження **Юрія Кириловича Рудавського** (1947–2007).

Український педагог, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі дидактичного забезпечення вивчення математичних дисциплін студентами інженерно-технічних та економічних спеціальностей, ректор Національного університету „Львівська політехніка”, доктор Вроцлавської політехніки. Автор навчальних і методичних посібників для вищих навчальних закладів, „Методичних рекомендацій щодо формування програми підготовки фахівців у кредитно-модульній системі організації навчального процесу”.

16.04 – **Воскресіння Господнє. Великдень.**

(ін. 5.04) – **565 років** від дня народження **Леонардо да Вінчі** (1452–1519).

Італійський живописець, скульптор, архітектор, учений-енциклопедист, інженер-механік, математик, філософ, представник доби Високого Відродження. Автор живописних творів „Мадонна Літта”, „Мона Ліза” („Джоконда”) та ін., праць із військово-інженерної справи, гідротехніки, перетворення рівновеликих площ та об’ємів, обчислення площі еліпса, побудови правильних многокутників та поділу кола на рівні частини, винахідник приладів, механізмів і машин, конструкцій літальних апаратів.

– **60 років** від дня народження **Ольги Степанівни Коноваленко** (1952).

Український журналіст, редактор, публіцист, заступник

голови правління Всеукраїнського педагогічного товариства імені Г. Ващенка, головний редактор газети „Радянська освіта”, з 1993 р. – тижневика „Освіта” та газети „Український вчений”. Автор книжок „Сніг”, „Бджола любові потребує”, „Чому ми здавали екзамен з демократії?” та ін. Лауреат премій „Золоте перо”, імені Ярослава Мудрого.

- 17.04 – **15 років** тому (2002) Указом Президента України затверджено Національну доктрину розвитку освіти.
- (ін. 5.04) – **135 років** від дня народження **В’ячеслава (Вацлава) Казимировича Липинського** (1882–1931).
Український мислитель, історіограф, соціолог, політичний і громадський діяч, дипломат, представник консервативної традиції в українській політичній філософії, дійсний член НТШ, один із засновників Українського вільного університету в Празі, в якому очолив кафедру української державності, повноважний міністр і посол Української держави в Австро-Угорщині, один із організаторів і лідерів Української демократично-хліборобської партії. Автор програмної праці „Листи до братів-хліборобів”, монографії „Україна на переломі. 1657–1659”, що започаткувала новий державницький напрям в українській історіографії.
- 21.04 – **235 років** від дня народження **Фрідріха Фребеля** (1782–1852).
Німецький педагог, теоретик дошкільного виховання, основоположник нової авторської системи виховання, засновник початкових шкіл за системою Й. Г. Песталоцці, дитячих установ для ігор та занять дітей молодшого віку, організатор дитячих садків і підготовки виховательок для них за своєрідною методикою роботи. Система виховання Фребеля набула значного поширення в інших країнах, у тому числі й в Україні.
- 22.04 – **90 років** тому (1927) в Подєбрадах (Чехія) українська

інтелектуальна еміграція заснувала Українську господарську академію (з 1932 р. – Український Технічно-господарський інститут).

23.04 – **Всесвітній день книги і авторського права.**

– **100 років** тому (1917) на другому засіданні Української Центральної Ради (УЦР) ухвалено резолюцію про створення Української шкільної ради при УЦР для здійснення планомірної українізації школи в Україні.

– **100 років** тому (1917) Українською Центральною Радою схвалено проект Закону про нові функції педагогічних рад середніх шкіл України, за яким керівним органом у всіх типах шкіл визнавалися педагогічні ради, що свідчило про створення нової системи управління освітою в Україні.

– **125 років** від дня народження **Якова Борисовича Резника** (1892–1952).

Український педагог, доктор педагогічних наук, професор, учитель, засновник і керівник дитячого будинку в Києві, викладач курсу педагогіки у педагогічних вищих навчальних закладах Одеси, Києва, Старобельському учительському інституті. Автор праць з проблем дидактики, методичних посібників для вчителів, зокрема, „Психологічні основи навчального процесу”, „Методика закріплення навчального матеріалу”, „Пояснювальне читання в початковій школі” та ін.

24.04 – **150 років** від дня народження **Олександра Михайловича Колесси** (1867–1945).

Український літературознавець і мовознавець, фольклорист і поет, громадсько-політичний діяч, дійсний член НТШ, доцент і професор Львівського університету, дослідник пам’яток давньоукраїнської писемності, фольклору, історії української мови.

– **145 років** від дня народження **Юрія Кміта** (псевд. – Юрій Задуманий, 1872–1946).

Український письменник, літературознавець, етнограф, діалектолог, священник, автор словника бойківських говорів, матеріали якого увійшли до „Словника бойківських говірок” М. Онишкевича, розвідок з діалектології „Бойківське весілля”, „Різдвяні свята у бойків”, „Народні пацір’ї”. Співавтор збірника „Матеріали до історії галицько-руського шкільництва XVIII–XIX ст.”

- 26.04 – **День Чорнобильської трагедії.**
– 1986 – на атомній електростанції в Чорнобилі сталася аварія.
- 27.04 – **135 років** від дня народження **Едуарда Шпрангера** (1882–1963).
Німецький педагог, психолог, ідеолог культурної педагогіки, послідовник Гумбольдта, професор Лейпцигського й Берлінського університетів. Автор праць із психології, історії і теорії педагогіки, шкільної освіти.
- 28.04 – **155 років** від дня народження **Георгія Івановича Челпанова** (1862–1936).
Український і російський психолог-педагог, логік, філософ, фундатор вітчизняної психологічної науки, основоположник учення про методологію психологічної науки, учення про метафізичну природу людської душі та системи психологічних знань, викладених у підручнику „Психологі”; професор Київського і Московського університетів, засновник і директор Психологічного інституту імені Л. Г. Щукіної (Москва). Автор праць „Мозок і душа”, „Історія основних питань етики”, „Про викладання психології в середній школі”, підручників із психології та логіки для гімназій і самостійного навчання, курсів публічних лекцій та ін.
- 29.04 – **205 років** тому (1812) у Харкові засновано перший на території України Інститут шляхетних дівчат.
- 30.04 – **240 років** від дня народження **Карла Фрідріха Гаусса**

(1777–1855).

Німецький математик, фізик, астроном, геодезист, „король математики”, основоположник теоретичної і прикладної математики, диференціальної геометрії, теорії чисел, класичної теорії електрики й магнетизму, геодезії, теоретичної астрономії, завідувач кафедри математики й астрономії Геттінгенського університету та директор Геттінгенської астрономічної обсерваторії.

– **165 років** від дня народження **Миколи Яковича Грота** (1852–1899).

Український і російський психолог, філософ, один із основоположників російської експериментальної психології, професор Ніжинського історико-філологічного інституту, Новоросійського (Одеса) та Московського університетів, засновник і перший редактор журналу „Вопросы философии и психологии”. Автор праць „Психологія відчуттів у її історії та головних основах”, „До питання про реформу логіки. Досвід нової теорії розумових процесів”, „Питання філософії та психології”, „Основи експериментальної психології”.

ТРАВЕНЬ

1–2.05 – **Свято праці.**

1.05 – **90 років** від дня народження **Віктора Федоровича Шаталова** (1927).

Український педагог-новатор, засновник оригінальної системи інтенсивного навчання, заслужений учитель УРСР, народний учитель СРСР, лауреат премії імені Н. К. Крупської, почесний доктор НАПН України (2007), фахівець у галузі методики математики, фізики, астрономії, науковий співробітник НДІ педагогіки УРСР, АПН СРСР, професор Донецького інституту соціальної освіти та Інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних

працівників НАПН України (м. Донецьк). Автор навчальних посібників, орієнтованих на розвиток творчого мислення учнів, нестандартні форми обліку і контролю знань, праць „Куди і як зникли трійки”, „Педагогічна проза”, „Оптимістична педагогіка”, „Експеримент продовжується”.

2.05 – **200 років** тому (1817) засновано Рішельєвський ліцей – закритий середній навчальний заклад підвищеного типу (викладання всіх предметів проводилося французькою мовою). З ініціативи М. І. Пирогова, попечителя Одеського навчального округу, в 1865 р. ліцей реорганізовано в Новоросійський Імператорський університет. З 1945 р. – Одеський державний університет імені І. І. Мечникова (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова).

5.05 – **120 років** від дня народження **Володимира Олексійовича Артемова** (1897–1984).

Російський психолог, доктор педагогічних наук, професор, викладач логіки, психології й літератури в середніх навчальних закладах, завідувач кафедри психології Московського інституту іноземних мов. Автор праць із загальної психології, психології мови, методики вивчення іноземних мов, зокрема навчальних посібників для педагогічних інститутів і факультетів іноземних мов: „Курс лекцій із психології”, „Дитяча експериментальна психологія. Шкільний вік”, „Вступ до соціальної психології”, „Психологія навчання іноземних мов”.

8.05 – **День пам'яті та примирення.**

9.05 – **День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.**
– **105 років** від дня народження **Миколи Даниловича Рудя** (1912–1989).

Український письменник, публіцист, заступник редактора журналу „Україна”, автор збірок поезій „Рідні

вогні”, „Слово після бою”, повістей та оповідань „На Поділлі”, „Гомін до схід сонця”, романів „І не сказала „люблю”, „З матір’ю на самоті”.

11.05 – **110 років** від дня народження **Миколи Павловича Кузіна** (1907–1981).

Російський педагог, методист-історик, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент АПН РРФСР, послідовник і популяризатор педагогічної спадщини С. Т. Шацького, викладач історії у середніх навчальних закладах, у Московському педагогічному інституті іноземних мов. Автор праць із педагогіки, історії та методики її викладання, один із засновників видавництва „Дитяча енциклопедія”.

– **105 років** від дня народження **Сергія Миколайовича Черникова** (1912–1987).

Український і російський учений, математик, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АН УРСР, завідувач відділу алгебри Математичного інституту АН СРСР, працівник Інституту математики АН УРСР та викладач вищих навчальних закладів Києва. Автор праць із методів розв’язування лінійних нерівностей і теорії груп.

12.05 – **45 років** тому (1972) Рада Міністрів Української РСР ухвалила постанову „Про порядок відкриття загальноосвітніх шкіл і призначення вчителів та вихователів цих шкіл”.

– **110 років** від дня народження **Михайла Борисовича Гельфанда** (1907–?).

Український математик-методист, кандидат педагогічних наук, завідувач сектору методики математики НДІ педагогіки УРСР, популяризатор передового досвіду вчителів математики шкіл України, автор праць із методики математики в середній школі.

- 15–16.05 – **30 років** тому (1987) відбувся V з'їзд учителів УРСР, який засвідчив відродження демократичних тенденцій в освітній галузі: докорінні зміни в навчанні та вихованні, подолання стереотипів і формалізму в навчально-виховному процесі, поширення передового педагогічного досвіду.
- 16.05 – **День преподобного Феодосія**-ігумена Києво-Печерського монастиря.
– **бл. 1036** – народився **Феодосій Печерський** (1036–1074), давньоруський церковний письменник, просвітитель, сподвижник Антонія – засновника Києво-Печерського монастиря.
– **200 років** від дня народження **Миколи Івановича Костомарова** (1817–1885).
Український і російський історик, письменник, літературознавець, педагог, етнограф, фольклорист, громадсько-політичний діяч, доктор історії, член-кореспондент Петербурзької АН, професор Київського університету. Один із засновників Кирило-Мефодіївського братства, журналу „Основа”, викладач гімназій у Рівному, засновник недільних шкіл та видавець для них підручників і популярних книжок. Автор історичної драми „Сава Чалий”, трагедії „Переяславська ніч”, праць з історії України „Богдан Хмельницький”, „Руїна”, „Мазепа”, історичної статті „Две русские народности”.
- 17.05 – **Всесвітній день інформаційного суспільства**.
– **95 років** від дня народження **Анатолія Андрійовича Дімарова** (1922).
Український письменник, автор романів „Його сім'я”, „Ідол”, „І будуть люди”, „Біль і гнів», автобіографічних повістей „На коні і під конем”, „Вершини”, творів для дітей і юнацтва, фантастичних повістей. Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1981).
- 18.05 – **145 років** від дня народження **Бертрана Рассела** (1872–

1970).

Англійський філософ, математик, логік, соціолог, громадський діяч, засновник і керівник школи в Бікон-Хіллі, послідовник М. Монтезорі, засновник сучасної філософії, логічного аналізу, математичної логіки, відкривач логічного парадоксу. Автор праць із питань виховання, освіти, філософії, основ математики, теорії ймовірності, логічного обґрунтування математики. Лауреат Нобелівської премії (1950).

– **105 років** від дня народження **Вадима Миколайовича Собка** (1912–1981).

Український письменник, голова правління Добровільного товариства любителів книги, автор збірок поезій „Погляд вперед”, „Новели і балади”, романів „Любов”, „Четверта рота”, „Запорука миру”, „Лихобор”. Лауреат Державної премії СРСР (1951), Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1975).

19.05 – **255 років** від дня народження **Йогана Готліба Фіхте** (1762–1814).

Німецький філософ-ідеаліст, представник німецької класичної філософії, педагог, громадський діяч, засновник ідеалістичної діалектики, автор праць із питань національного виховання німців, організації вищих навчальних закладів у Берліні, основ загального наукознавства. У працях учений відстоював рівний доступ всіх до початкової освіти та обдарованих дітей до шкіл вищого ступеня.

20.05 – **День науки**

– **95 років** від дня народження **Івана Михайловича Чендея** (1922–2005).

Український письменник, кіносценарист, громадський діяч, один із організаторів на Закарпатті Товариства української мови. Автор романів „Птахи полишають гнізда”, „Калина під снігом”, „Іван” та ін., літературного сценарію за

твором М. Коцюбинського „Тіні забутих предків” та низки сценаріїв науково-популярних фільмів. Лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1995), літературних премій імені А. Головка та імені В. Винниченка.

23.05 – **175 років** від дня народження **Марії Конопницької** (1842–1910).

Польська письменниця, поетеса, автор творів на соціальні, патріотичні теми („Чотири повені”, „Мої знайомі”), інтимної та філософської лірики, творів для дітей, літературно-критичних та історико-літературних праць.

24.05 – **День слов’янської писемності і культури.**

– **День рівноапостольних Кирила і Мефодія, учителів слов’янських.**

– **135 років** від дня народження **Кирила Григоровича Стеценка** (1882–1922).

Український композитор, диригент, педагог, культурно-освітній і громадський діяч, священик, основоположник української національної церковної музики, популяризатор української музики, засновник капели „Думка”. Автор проекту реорганізації музичної освіти в Україні, репертуарної шкільної збірки „Луна”, посібників для вчителів „Шкільний співаник”, „Українська пісня в народній школі”, „Методика шкільного співу”, підручника „Початковий курс нотного співу”.

– **105 років** від дня народження **Михайла Панасовича Стельмаха** (1912–1983).

Український прозаїк, поет, драматург, громадський діяч, академік АН УРСР, учитель шкіл Київщини, науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Автор творів для дітей, праць з літературознавства, фольклористики, збірників поезії, романів „Велика рідня”, „Правда і кривда”, „Кров людська не водиця”, „Чотири броди”, повістей „Гуси-лебеді летять”,

„Щедрий вечір” та ін. Лауреат Ленінської премії (1961), Державних премій СРСР (1951) та УРСР імені Т. Г. Шевченка (1981).

25.05 – **195 років** від дня народження **Миколи Івановича Гулака** (1822–1899).

Український учений, енциклопедист, історик, математик, педагог, кандидат права, перекладач, просвітитель, громадсько-політичний діяч, один із засновників та ідеологів Кирило-Мефодіївського братства, прихильник ідей ліквідації самодержавства й кріпацтва, скасування станів, відстоював політичну єдність усіх слов'янських народів. Викладач математики, природничих наук та історії в навчальних закладах Одеси, Керчі, Кутаїсі, Тбілісі, дослідник і популяризатор теорій М. Лобачевського. Автор праць з історії літератури, філософії, юриспруденції, електротехніки, економіки, екології, перекладів грузинських і азербайджанських творів, книг „Нарис геометрії про чотири вимірювання”, „Етюди про трансцендентні рівняння” та ін.

26.05 – **140 років** від дня народження **Ольги Петрівни Косач-Кривинюк** (1877–1945).

Український літературознавець, перекладач, бібліограф, етнограф, видавець, лікар за фахом, член катеринославської „Просвіти”, молодша дочка Олени Пчілки. Упорядник ґрунтовної праці „Леся Українка: хронологія життя і творчості”, видавець творів Олени Пчілки, Лесі Українки, Грицька Григоренка, казок та оповідань для дітей.

28.05 – **105 років** від дня народження **Федора Пилиповича Медведєва** (1912–1977).

Український мовознавець, доктор педагогічних наук, професор, фахівець із питань основ граматики, історії граматики, історії української літературної мови, фразеології, викладач педагогічних вищих навчальних закладів та Харківського й Варшавського університетів. Автор праць „Історія української мови”, „Грамматика

сучасної української мови”, „Нариси з української історичної граматики”, „Українська фразеологія. Чому ми так говоримо”, „Лексика „Енеїди” І. П. Котляревського” та ін.

– **105 років** від дня народження **Патріка Вайта** (Уайт, 1912–1990).

Австралійський письменник-реаліст-модерніст, автор романів, оповідань про побут і права в Австралії („Міцна мандала”, „Пов’язка із листя”), духовну винятковість і творче життя художника („Дерево людське”, „Вівісектор”), п’єс (у дусі театру абсурду) – „Похорон з окостом”, „Благої прихильності душа”, лауреат Нобелівської премії (1973) з літератури.

30.05 – **145 років** від дня народження **Костянтини Іванівни Малицької** (псевд. – Віра Лебедова, 1872–1947).

Українська письменниця, перекладач, учитель-педагог навчальних закладів Львова, української школи в Красноярську (1915, депортована до Сибіру), бібліограф Львівської наукової бібліотеки АН УРСР. Автор багатьох стрілецьких пісень, збірки творів для дітей „Малі герої”, нарисів на педагогічні теми „Мати”, „З трагедій дитячих душ”, книжки „Про жіночий рух”, перекладів.

ЧЕРВЕНЬ

1.06 – **Міжнародний день захисту дітей.**

– **День захисту дітей (в Україні).**

2.06 – **155 років** від дня народження **Вільяма-Генрі Брегга** (1862–1942).

Англійський фізик і математик, професор Триніті-коледжу в Кембриджі, професор математики і фізики Аделаїдського університету (Австралія), президент Королівського товариства, член наукових академій інших країн, доктор 16 почесних ступенів британських й іноземних університетів, дослідник рентгенівських променів,

структури кристалів, спектроскопії. Лауреат Нобелівської премії (1915) з фізики.

– **115 років** від дня народження **Івана Михайловича Соловйова** (1902–1986).

Російський психолог і дефектолог, доктор педагогічних наук, фахівець з розвитку пізнавальної діяльності в нормальних і аномальних дітей, викладач педагогічних вищих навчальних закладів, завідувач сектору спеціальної психології Інституту дефектології АПН СРСР. Автор праць „Мислення учнів допоміжної школи при розв’язуванні арифметичних задач”, „Розвиток пізнавальної діяльності глухонімих дітей”, „Психологія пізнавальної діяльності нормальних і аномальних дітей”.

3.06 – **50 років тому** (1967) Рада Міністрів УРСР ухвалила постанову „Про заходи до поліпшення підготовки і видання шкільних підручників та забезпечення ними учнів Української РСР” у зв’язку з переходом середньої школи на нові навчальні плани і програми.

4.06 – **День Святої Трійці.**

– **85 років** від дня народження **Володимира Івановича Скока** (1932–2003).

Український учений-нейрофізіолог, доктор біологічних наук, професор, дійсний член АПН України, віце-президент НАН України (1988–1993), академік РАН (1991). Автор монографії „Фізіологія вегетативних гангліїв” (премія імені І. М. Сеченова), підручника „Нервово-м’язова фізіологія”, наукових праць (понад 300). Лауреат Державної премії СРСР (1969, 1989), Державної премії України (2003).

5.06 – **105 років** від заснування (1912) Вінницького учительського інституту (урочисте відкриття 14.09.1912), з 1920 р. – Інститут народної освіти, з 1933 – Державний педагогічний інститут імені Миколи Островського, з 1998 – Вінницький державний педагогічний університет імені

Михайла Коцюбинського.

6.06 – **160 років** від дня народження **Олександра Михайловича Ляпунова** (1857–1918).

Український і російський учений-математик, механік, педагог, представник петербурзької математичної школи, засновник теорії стійкості руху, теорії потенціалу, математичного природознавства, академік Петербурзької АН, викладач Харківського університету, член-кореспондент Паризької АН, почесний член Харківського математичного товариства. Автор праць з небесної механіки, теорії стійкості рівноваги і руху механічних систем, математичної фізики, теорії ймовірностей.

– **105 років** від дня народження **Марії Максимівни Підтиченко** (1912–1991).

Український педагог, філософ, дійсний член АПН СРСР, викладач вищих навчальних закладів Дніпропетровська, завідувач кафедри та ректор Інституту театрального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого, ректор і професор-консультант Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького (нині – НПУ імені М. П. Драгоманова). Автор праць із питань педагогіки, професійної підготовки вчителя, виховання молоді, співавтор книжки „З любов'ю до професії”, збірки наукових праць „Дослідження проблем професійної підготовки вчителя”.

7.06 – **175 років** від дня народження **Івана Олексійовича Сікорського** (1842–1919).

Український психіатр, психолог, педагог, доктор медицини, один із основоположників дитячої психології та психопатології, фахівець із питань шкільної гігієни, педагогічної патології, психології дошкільного віку, професор і завідувач кафедри Київського університету. Засновник Лікарсько-педагогічного інституту для розумово відсталих та нервових дітей, першого у світі Інституту дитячої психології, директор Київського Фребелівського

педагогічного інституту, голова Наукового товариства психіатрів. Автор праць „Виховання дітей молодшого віку”, „Душа дитини”, „Психологічні основи виховання і навчання”, „Київський педагогічний Фребелівський інститут і його завдання” та ін.

8.06 – **170 років** від дня народження **Олександра Григоровича Барвінського** (1847–1926).

Український учений, педагог, історик, літературознавець, публіцист, редактор, громадський і державний діяч, голова Українського педагогічного товариства у Львові, дійсний член НТШ, викладач гімназій і семінарій Тернополя, професор Державної учительської семінарії у Львові, член Крайової шкільної ради. Автор посібників, підручників з української літератури для початкових шкіл, гімназій і вчительських семінарій: „Історія української літератури”, „Руська читанка для висшої гімназії” (у 3 ч.), „Оповідання з всесвітньої історії” (у 2 ч.), „Історія Руси”.

9–12.06 – **25 років тому** (1992) у Києві відбувся I Всеукраїнський конгрес бібліотекарів.

11.06 – **255 років** від дня народження **Івана Якимовича Фальковського** (у постригу Іриней, 1762–1823).

Український учений-просвітитель, педагог, математик-методист, громадський і церковний діяч, представник гуманістичного напрямку в педагогіці, послідовник астронома Й. Кеплера, викладач математики, архітектури й піітики (21 рік) та ректор Києво-Могилянської академії, настоятель Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря, в якому відкрив невелику обсерваторію. Автор підручників і методичних посібників з арифметики, прикладної математики, фізики, географії, астрономії, праць із всесвітньої історії, філософії, хронології, богослов'я, а також гімнів, псалмів, елегій, панегіриків науці та освіти.

12.06 – **440 років** від дня народження **Пауля Гюльдіна** (1577–1643).

Швейцарський математик, професор математики в Граці (Австрія), фахівець із різних галузей математики, зокрема, нескінченно малих величин, комбінаторики, визначення площ поверхонь та об'ємів тіл обертання. Автор праць „Про центр ваги” (у 4 т.), „Арифметична задача про комбінації” та ін.

13.06 – **205 років** від дня народження **Ізмаїла Івановича Срезневського** (1812–1880).

Український філолог-славіст, поет, прозаїк, історик, етнограф, педагог, один із засновників школи романтиків у Харкові, викладач і перший професор-славіст Харківського університету, професор слов'янознавства Петербурзького університету, фахівець з історії російської мови, палеографії, фольклору, міфології. Співавтор „Українського альманаху”, автор словника давньоруської мови, прозових і поетичних творів українською та російською мовами, історичних творів про Ю. Хмельницького, І. Виговського, І. Мазепу, С. Палія, Г. Сковороду.

15.06 – **80 років** від заснування (1937) Донецького педагогічного інституту, з 1965 – Донецький державний університет, з 2000 – Донецький національний університет.

– **115 років** від дня народження **Еріка Еріксона** (1902–1994).

Американський психолог і психотерапевт, один із засновників его-психології, засновник однієї з перших психологічних теорій життєвого циклу (восьми вікових стадій розвитку) та психологічної моделі соціального пізнання, фахівець у галузі дитячого психоаналізу, професор психології Гарвардського університету, член Віденського психоаналітичного товариства і Міжнародної психоаналітичної асоціації. Автор праць „Дитина і суспільство”, „Розуміння і відповідальність”.

– **115 років** від дня народження **Наталі Андріївни Лівницької-Холодної** (1902 – 2005).

Українська поетеса, перекладач (з 1919 р. в еміграції), митець Празької літературної школи, член літературного об'єднання „Танк”, автор збірок поезій „Вогонь і попіл”, „Сім літер”, „Поезії, старі і нові”, біографії Т. Г. Шевченка „Шлях велетня”, творів для дітей.

– **105 років** від дня народження **Валентина Васильовича Бичка** (1912–1994).

Український поет, журналіст, редактор, педагог, автор книжок для дітей „Веселі школярі”, „Благословлялося на світ”, „Сімейний альбом”, збірок поезій, поем і казок, літературно-критичних нарисів, публіцистичних статей, текстів пісень, лібрето опер. Лауреат премії імені Лесі Українки (1977).

18.06 – **125 років** від дня народження **Юрія Олексійовича Меженка** (1892–1969).

Український бібліограф, книгознавець, бібліотекознавець, літературний і театральний критик, бібліофіл, фундатор державної бібліографії в Україні, співробітник бібліотечно-архівного відділу Міністерства народної освіти, директор Головної книжкової палати, перший директор Всенародної бібліотеки України (нині НБУ – імені В. Вернадського), завідувач відділу бібліографії Державної публічної бібліотеки імені М. Салтикова-Щедріна в Ленінграді (нині – СПб, Росія), директор Бібліотеки АН УРСР, завідувач бібліографічної редакції Української радянської енциклопедії (УРЕ), збирач колекції „Шевченкіана”, укладач бібліографічних покажчиків. Автор праць „Перспективи розвитку великих і наукових бібліотек на Україні”, „Актуальні питання української бібліографії” та ін.

19.06 – **105 років** від дня народження **Іларіона Іларіоновича Слинька** (1912–1994).

Український мовознавець, доктор філологічних наук, професор, викладач Мелітопольського, Кіровоградського та

Кременецького педагогічних інститутів, завідувач кафедри та професор-консультант Чернівецького університету. Автор праці „Історичний синтаксис української мови за пам'ятками XIV–XVIII ст. (Часові звороти)”, „Дослідження історичного синтаксису... (Просторові звороти)”, посібників для вищих навчальних закладів „Історичний синтаксис української мови”, „Синтаксис сучасної української мови”.

20.06 – **45 років тому** (1972) ухвалено Постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР „Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді і подальший розвиток загальної школи”.

21.06 – **120 років** від дня народження **Юрія Васильовича Кондратюка** (справж. – Олександр Гнатович Шаргей, 1897–1941).

Український учений-винахідник, один із основоположників розроблення ракетної техніки й теорії космічних польотів, основних проблем космонавтики, конструювання міжпланетних кораблів; засновник проекту вітроелектростанції в Криму. Автор праці „Тим, хто читатиме, щоб будувати”, творів „Про міжпланетні подорожі”, „Завоювання міжпланетних просторів” та ін. Завдяки доробку вченого стала можливою висадка американських астронавтів на Місяць („Аполлон-9”, 1969), які назвали один із кратерів на Місяці кратером Кондратюка.

22.06 – **День Скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні.**

– 1941 – Німеччина віроломно напала на Радянський Союз. Початок Великої Вітчизняної війни.

– **250 років** від дня народження **Вільгельма Гумбольдта** (1767–1835).

Німецький філософ, мовознавець, державний діяч, представник німецького класичного гуманізму, член Берлінської АН, почесний член Петербурзької АН,

реформатор середньої освіти в Пруссії (створення єдиної шкільної системи), послідовник методів навчання Й. Г. Песталоцці, один із засновників Берлінського університету. Автор праць „Про гетерогенну природу мов та її вплив на інтелектуальний розвиток людства”, „Про межі діяльності держави”, „Мова і філософія культури” та ін.

– **135 років** від дня народження **Миколи Григоровича Холодного** (1882–1953).

Український учений-мікробіолог, ботанік, фізіолог рослин, експериментатор, педагог, академік ВУАН, заслужений діяч науки, основоположник учення про фітогормони, засновник школи фізіології рослин, професор, викладач фізіології й анатомії рослин на Вищих жіночих курсах, завідувач кафедри мікробіології Київського університету. Редактор „Журналу біоботанічного циклу ВУАН”, член Київського товариства природодослідників, автор філософської праці „Думки натураліста про природу та людину”.

23.06 – **100 років** тому (1917) на Софійському майдані урочисто проголошено І Універсал Української Центральної Ради про автономію України у складі Росії. Текст Універсалу виголосив В. Винниченко.

– **45 років** тому (1972) ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР ухвалили постанову „Про подальше вдосконалення системи професійно-технічної освіти” з метою підвищення рівня професійної підготовки молоді.

– **205 років** від дня народження **Людвіга Штрюмпеля** (1812–1899).

Німецький філософ і педагог, учень і продовжувач ідей Йогана Гербарта, фахівець із питань педагогіки та дитячої психології, домашній учитель (10 років), професор Дерптського (Тартуського) і Лейпцизького університетів, дослідник питань шкільної освіти, зокрема, навчального процесу, духовного розвитку дітей, виховання почуттів,

логічного навчання й естетичного виховання.

23.06 – **135 років** від дня народження **Зенона Францисковича Кузелі** (1882–1952).

Український учений, бібліограф, мовознавець, етнограф, журналіст, редактор, видавець, громадський і культурний діяч, офіційний урядовий перекладач слов'янських мов, дійсний член НТШ у Львові, голова Європейського осередку НТШ (м. Сарсель, під Парижем), керівник бібліотеки Чернівецького університету, професор Українського наукового інституту в Берліні. Один із авторів і видавців „Енциклопедії українознавства”, упорядник і видавець збірника „Дитина в звичаях і віруваннях українського народу”, енциклопедичного „Довідника про Україну”.

25.06 – **100 років** тому (1917) розпочав діяльність Генеральний секретаріат освіти (ГСО) – орган управління освітою в Україні, генеральним секретарем якого призначено І. М. Стешенка. Метою ГСО було запровадження українізації в школах, видання підручників, підготовка вчителів, створення єдиної школи. 11 січня 1918 р. ГСО перейменовано на Міністерство народної освіти.

28.06 – **День Конституції України.**

– **1996** – Верховна Рада України ухвалила Конституцію – Основний Закон України.

– **305 років** від дня народження **Жан-Жака Руссо** (1712–1778).

Французький філософ-просвітител, письменник, педагог, композитор, прихильник деїзму (у філософії), представник сентименталізму (в літературі), основоположник теорії вільного виховання, прихильник морального й трудового виховання, ідеї народного суверенітету, народовладдя та прямої демократії, гуманізму. Один з авторів знаменитої „Енциклопедії”, автор праць

„Про вплив науки на звичаї”, „Міркування про походження та причини нерівності між людьми”, „Про суспільний договір”, літературно-педагогічних романів „Юлія, або Нова Елоїза”, „Еміль, або Про виховання”, автобіографічного твору „Сповідь»” та ін.

29.06 – **1945** – **Закарпатська Україна** **возз’єдналася** з **Радянською Україною** згідно з Договором між СРСР і Чехословацькою Республікою про Закарпатську Україну.

– **155 років** від дня народження **Валеріана Вікторовича Половцова** (1862–1918).

Російський педагог, методист-природознавець, громадський діяч, послідовник ідей К. Д. Ушинського, О. Я. Герда, науковець-дослідник кафедри фізіології рослин і викладач природничого факультету Петербурзького університету, викладач ботаніки і методики природознавства Жіночого педагогічного інституту, середніх шкіл, педагогічних курсів. Засновник першого російського журналу з методики природознавства „Природа в школі”, організатор Товариства розповсюдження природничо-наукової освіти, автор праці „Основи загальної методики природознавства”.

ЛИПЕНЬ

У липні відзначається:

– **80 років** від виходу (1937) щомісячного журналу „Радянська педагогіка” (з 1992 р. – „Педагогіка”).

– **60 років** від виходу „Українського історичного журналу” (1957) – друкованого видання Інституту історії України та Інституту національних відносин і політології НАН України.

2.07 – **160 років** від дня народження **Джона Адамса** (1857–1934).

Англійський педагог, перший професор педагогіки Великобританії, професор Лондонського педагогічного

коледжу (згодом – Педагогічний інститут Лондонського університету), Каліфорнійського університету (США), прихильник і пропагандист ідей „нового виховання”, вродженої і незмінної обдарованості дітей, масову школу вважав основним засобом розвитку інтелектуальних і духовних сил молоді. Автор праці „Еволюція педагогічної теорії”.

– **140 років** від дня народження **Германа Гессе** (1877–1962).

Німецький і швейцарський письменник-романіст, один із провідних і найоригінальніших письменників ХХ століття, противник агресивного націоналізму Німеччини. Співредактор журналу „Березень”, автор романів „Петер Каменцинд”, „Деміан”, „Степовий вовк”, „Гра в бісер” та ін. Лауреат Нобелівської премії (1946) з літератури.

8.07
(ін. 11.07) – **160 років** від дня народження **Альфреда Біне** (1857–1911).

Французький психолог, засновник експериментальної психології та педагогіки у Франції, один із основоположників методів вимірювання розумової обдарованості дітей (учення про тести), дослідник проблем вищих пізнавальних функцій, мислення, емоцій і почуттів дітей, шкільної психології та дефектології. Автор праць із питань патології свідомості, розумової втоми, індивідуальних особливостей процесів пам’яті, навіювання, графології.

– **110 років** від дня народження **Олега Ольжича** (справж. – Олег Олександрович Кандиба, 1907–1944).

Український поет-модерніст Празької школи, публіцист, учений-археолог, політичний діяч, викладач Гарвардського університету (США) та засновник Українського наукового інституту при університеті, заступник голови Проводу ОУН. Автор збірок „Рінь”, „Вежа”, „Підзамчя” та ін., син поета Олександра Олеся (О. І. Кандиби).

9.07 – **135 років** від дня народження **Михайла Єлисейовича**

Слабченка (1882 – 1952).

Український історик, правознавець, економіст, один із фундаторів українського відродження першої половини ХХ ст., засновник української політології та державницького напрямку в національній історіографії, академік ВУАН, професор кафедри історії України Новоросійського університету (Одеса) та Інституту народної освіти, перший одеський професор-історик, що викладав українською мовою. Автор наукових розвідок з історії України, історико-юридичних праць та статей, зокрема, монографій „Історія господарства України від Хмельниччини до світової війни”, „Соціально-економічна організація Січі Запорізької”.

– **105 років** від дня народження **Бориса Семеновича Тартаковського** (1912–1985).

Український і російський письменник, журналіст, автор книжок „Хлопчик шукає товариша”, „Смерть і життя поряд”, „Повість про вчителя Сухомлинського”.

12.07 – **145 років** тому (1872) відкрито громадську бібліотеку в Херсоні.

13.07 – **155 років** від дня народження **Миколи Олександровича Рубакіна** (1862–1946).

Російський книгознавець, бібліограф, письменник, громадський діяч, засновник бібліотек, популяризатор книги, організатор відділу допомоги самоосвіті при Педагогічному музеї Петербурга, керівник приватної публічної бібліотеки Л. Т. Рубакіної (матері), член Петербурзького комітету грамотності, редактор і видавець науково-популярної літератури, керівник шести великих видавництв. Автор посібника „Практика самоосвіти”, праці „Вступ у бібліологічну психологію” (у 2 т.), індивідуальних програм для читання і самоосвіти, упорядник бібліографічного покажчика літератури „Серед книг” (у 3 т.), до якого внесено і твори українських авторів.

– **135 років** від дня народження **Романа Михайловича Цегельського** (1882–1956).

Український фізик, доктор філософії, професор, педагог і громадський діяч, учитель української гімназії в Тернополі, учительської семінарії в Чернівцях, доцент Львівського педагогічного інституту, один із організаторів Українського таємного університету у Львові, син М. Цегельського – церковного і громадського діяча Галичини, засновника товариства „Просвіта”. Автор наукових праць із фізики.

– **105 років** від дня народження **Леоніда Андрійовича Близниченка** (1912–1972).

Український мовознавець, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри англійської мови і заступник декана філологічного факультету Харківського університету, декан факультету іноземних мов Київського педагогічного інституту, завідувач кафедри англійської мови Київського інституту іноземних мов, завідувач відділу експериментальної фонетики Інституту мовознавства НАН України. Автор праць „З історії дослідження теорії мовної інтонації у вітчизняному мовознавстві”, „Актуальні питання експериментально-фонетичного дослідження мови”, „Уведення і закріплення інформації в пам’яті людини під час природного сну”.

15.07 – **100 років** від дня народження **Марії Авакумівни Познанської** (1917–1995).

Українська поетеса, дитяча письменниця, педагог за фахом, автор збірок віршів для дітей молодшого віку „Маленьким друзям”, „Любій малечі про цікаві речі”, поем „Валя Котик”, „Фортеця над Дніпром” та ін. Лауреат премії імені Лесі Українки (1978).

16.07 – **100 років тому** (1917) проголошено II Універсал Української Центральної Ради.

– **1990** – Верховна Рада Української РСР ухвалила

Декларацію про державний суверенітет України.

17.07 – **170 років** від дня народження **Олександра Стефановича** (1847–1933).

Український політичний, церковний та освітянський діяч у Галичині, греко-католицький священик, викладач богослов'я в учительських семінаріях Львова, один із керівників товариства „Просвіта”, член українського педагогічного товариства „Рідна школа”. Автор підручника для середніх шкіл „Історія християнсько-католицької Церкви” та українського молитовника.

19.07 – **165 років** від дня народження **Володимира Павловича Науменка** (1852–1919).

Український педагог, філолог, учитель, методист, історик, журналіст, етнограф, публіцист, один із організаторів національної системи освіти, державний і громадсько-політичний діяч, учитель Другої Київської гімназії, засновник і директор „Гімназії В. П. Науменка”, куратор Київської шкільної округи, член УЦР, міністр народної освіти Української держави, голова Київського товариства грамотності, Українського наукового товариства в Києві. Автор програм з української та російської мов і літератур для гімназій і середніх шкіл, праць „Націоналізація школи в Україн”, „Загальні принципи українського правопису”, „Керівництво для вивчення української мови в російських школах”, „Матеріали з реформи середньої школи” та ін; перший редактор „Словника української живої мови” Б. Грінченка (літер А–Г).

22.07 – **130 років** від дня народження **Густава Герца** (1887–1975).

Німецький фізик, доктор фізичних наук, асистент і викладач Берлінського університету, професор фізики університету в Галле та Лейпцизького університету, фахівець у галузі дифузії, електронної емісії, розрядів у газах, фізики плазми, ультразвуку. Автор методу

дифузійного поділу ізотопів, іноземний член АН СРСР, лауреат Нобелівської премії (1925) з фізики.

24.07 – **215 років** від дня народження **Александра Дюма** (батька, 1802–1870).

Французький письменник, прихильник нового напрямку в мистецтві – принципу романтичного історизму, мандрівник, автор романтичних п'єс, історичних хронік, віршів, оповідань, авантюрно-історичних і власне історичних романів, зокрема „Три мушкетери”, „Віконт де Бражелон”, „Королева Марго”, „Граф Монте-Крісто”, „Графиня де Монсоро”, „Сорок п'ять” та ін.

26.07 – **90 років** від дня народження **Віталія Івановича Войтка** (1927–1989).

Український психолог і філософ, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент АПН СРСР, завідувач кафедри філософії Київського політехнічного інституту, директор Науково-дослідного інституту психології УРСР, професор кафедри Центрального інституту вдосконалення вчителів, голова Українського відділення Товариства психологів АН СРСР, науково-методичної ради з педагогіки і психології товариства „Знання” УРСР, член наукової ради при Президії АН УРСР. Автор праць із філософії та психології „Діалектико-матеріалістична філософія: курс лекцій”, „Актуальні проблеми психологічної науки”, „Етика сімейних відносин”, „Про психологічну культуру вчителя” та ін., редактор „Психологічного словника”.

27.07 – **350 років** від дня народження **Йоганна Бернуллі** (1667–1748).

Швейцарський математик, доктор медицини, професор фізики Гронінгенського університету (Голландія), професор грецької мови і математики Базельського університету, почесний член Петербурзької АН, один із засновників інтегрального та диференціального числення, теорії диференціальних рівнянь, геометрії і механіки.

28.07 – **105 років** від дня народження **Ігоря Леонтійовича Муратова** (1912–1973).

Український письменник, публіцист, автор поетичних збірок „Загибель синьої птиці”, „Двадцятий полк”, збірок поем і віршів „Сповідь солдата”, „Повість про щастя”, повістей „Буковинська повість”, „Саксаганські портрети”, романів „У сорочці народжений”, „Сповідь на вершині” та ін. Лауреат Державної премії СРСР (1952).

30.07 – **155 років** від дня народження **Вільгельма Августа Лая** (1862–1926).

Німецький педагог, доктор філософії, теоретик експериментальної педагогіки, засновник нової лінії в педагогіці – „педагогіки дії”, викладач учительської семінарії, організатор „ілюстративних шкіл” („школи дії”), в яких проводилися заняття з моделювання, малювання, ліплення, практична й творча діяльність учнів. Автор праць „Експериментальна дидактика”, „Експериментальна педагогіка”, „Школа дії” та ін.

СЕРПЕНЬ

У серпні відзначається:

– **85 років** від заснування (1932) Бердянського педагогічного інституту (у 1939 р. – присвоєно ім'я П. Д. Осипенко), із 2002 р. – Бердянський державний педагогічний університет.

2.08 – **100 років** від дня народження **Олекси Яковича Юшенка** (1917).

Український поет, журналіст, заслужений працівник культури Білорусі, заслужений діяч мистецтв України, керівник літературного об'єднання Чернігівщини, завідувач відділу літератури і мистецтва редакції газети „Зірка”. Автор поетичних збірок „Над широким Дніпром”, „Рідні зорі”, книжок для дітей „Весна і літо”, „Сонячний світ”, есе про діячів мистецтва і літератури „Безсмертники”, ліричних поезій, покладених на музику відомих українських

композиторів.

- 3.08 – **155 років** від дня народження **Освальда Кюльпе** (1862–1915).

Німецький психолог, філософ-ідеаліст, професор, учень і послідовник В. Вундта, фахівець із питань теорії пізнання, вищих психічних процесів – мислення й волі.

- 4.08 – **105 років** від дня народження **Олександра Даниловича Александрова** (1912–1999).

Російський математик, методист, академік АН СРСР, громадський діяч, ректор Ленінградського університету, учений-дослідник Сибірського відділення АН СРСР, засновник радянської школи геометрії. Автор підручників з геометрії для середньої школи, навчальних посібників для шкіл і класів із поглибленим вивченням математики, посібників із методики викладання геометрії. Лауреат Державної премії СРСР (1942), премії імені М. І. Лобачевського.

- 5.08 – **215 років** від дня народження **Нільса Абеля** (1802–1829).

Норвезький математик, один із засновників теорії еліптичних і гіпереліптичних функцій, основоположник загальної теорії інтегрування алгебраїчних функцій, доцент університету та інженерної школи в Осло. За коротке життя зробив важливі відкриття в математиці, зокрема, алгебрі, математичному аналізі, теорії функцій, теорії рядів.

- **125 років** від дня народження **Осипа Юрійовича Гермайзе** (1892–1958).

Український педагог, учитель, історик, археограф, краєзнавець, літературознавець, громадський діяч, лектор з історії України літніх учительських курсів, викладач історії і суспільствознавства в Першій українській гімназії імені Т. Шевченка та вищих навчальних закладах Києва, член історичної секції Наукового товариства в Києві, постійний член історико-географічної комісії ВУАН. Автор праць з історії громадських рухів в Україні XIX–XX ст., історії

літератури, історичного краєзнавства, статей із методики навчання історії та політичного виховання в трудовій школі.

– **80 років** від дня народження **Юрія Михайловича Хорунжого** (1937–2007).

Український письменник, журналіст, історик, інженер-геофізик, громадсько-культурний діяч, редактор журналу „Україна”, голова творчого об’єднання київських прозаїків, голова клубу „Літописець” при СП України, редактор журналу „Зона”. Автор історичних романів „Вірую”, „Любов маєш – маєш згоду”, „Злет і заземлення Григорія Полетики”, „Борвій”, історичної повісті „Скіфи” та ін. Лауреат премії імені Андрія Головка (1990), літературно-мистецької премії імені Володимира Косовського (2004).

8.08 – **10 років** від заснування (2007) Інституту обдарованої дитини НАПН України згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України.

9.08 – **150 років** від дня народження **Остапа Макарушки** (1867 – 1931).

Український педагог, філолог, доктор філософії, дійсний член НТШ у Львові, учитель гімназій Львова та Коломиї, директор Львівської жіночої учительської семінарії, інспектор приватних українських шкіл Галичини, голова Українського педагогічного товариства „Рідна школа”. Автор праць із мовознавства, шкільних посібників із латинської та старогрецької мов для гімназій, із педагогіки „Наука виховання”, „Історія педагогіки”, статей і рецензій, творів для дітей та молоді.

– **125 років** від дня народження **Сави Христофоровича Чавдарова** (1892–1962).

Український учений, педагог, дидакт, методист початкової та середньої освіти, член-кореспондент АПН РРФСР, заслужений діяч науки УРСР, учитель української та російської мов у школах Київщини, викладач педагогіки, історії педагогіки, методики української та російської мов

вищих навчальних закладів Києва, професор і завідувач кафедри педагогіки Київського університету, директор Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП). Автор близько 200 наукових праць, у тому числі досліджень з історії педагогічної думки в Україні, підручників із педагогіки, методичних посібників і підручників з української мови для початкової та середньої шкіл.

- 10–12.08 – **100 років** тому (1917) у Києві відбувся Другий Всеукраїнський учительський з'їзд, який накреслив основні завдання в галузі українізації освіти та ухвалив постанови „Організація нової школи”, „Українізація школи”, „Освіта вчителя”, „Вища школа”, „Організація освіти” та ін.
- 10.08 – **170 років** від дня народження **Вільгельма Рейна** (1847–1929).
Німецький педагог, методист, послідовник Й. Гербарта, прихильник ідеї єдиної німецької школи, професор Йенського університету, експериментатор дослідної школи при університеті, в якій реалізував складені ним навчальні плани народної школи, керівник педагогічних семінарів для вчителів, автор методичних посібників з усіх предметів для вчителів 1–8 класів.
- 13.08 – **100 років** тому (1917) на Першому Всеукраїнському професійному вчительському з'їзді відроджено Всеукраїнську учительську спілку (ВУС, створена в травні 1906 р. і діяла нелегально), яку очолила С. Русова, з 1919 р. – О. Дорошкевич. Спілка припинила своє існування в 1920 р.

14.08 – **150 років** від дня народження **Джона Голсуорсі** (1867–1933).

Англійський прозаїк, драматург і поет, реформатор, меценат, правозахисник, громадський діяч, засновник ПЕН-клубу – міжнародної письменницької організації, автор оповідань, романів, п'єс, трилогії „Сага про Форсайтів”. Лауреат Нобелівської премії (1932) з літератури.

15.08 – **145 років** від дня народження **Степана Онисимовича Сірополька** (1872–1959).

Український педагог, публіцист, історик педагогіки, бібліограф, громадський діяч, один із організаторів українського шкільництва, завідувач відділу народної освіти Тульської і Московської губернських земських управ, основоположник українського книгознавства та бібліотекознавства, радник із питань освіти УЦР, заступник міністра народної освіти УНР, професор Українського високого педагогічного інституту імені М. Драгоманова та Російського педагогічного інституту імені Я. А. Коменського в Празі, редактор журналів „Народное образование” та „Педагогический листок”. Автор наукових розвідок із проблем української національної школи та національного виховання, історії освіти в Україні та праць про народні бібліотеки.

15.08 – **125 років** від дня народження **Луї де Бройля** (1892–1987).

Французький фізик-теоретик, один із основоположників квантової механіки, професор теоретичної фізики Інституту Анрі Пуанкаре в Парижі, засновник Центру досліджень із прикладної математики, радник при французькій Вищій комісії з атомної енергії, член Французької АН, іноземний член АН СРСР, лауреат Нобелівської премії (1929) з фізики.

16.08 – **185 років** від дня народження **Вільгельма Вундта** (1832–1920).

Німецький психолог, фізіолог, філософ, один із основоположників експериментальної та фізіологічної

психології, засновник наукової школи психологів, професор університетів Гейдельберга й Лейпцига, створив першу в світі лабораторію експериментальної психології – Міжнародний центр формування психологів-експериментаторів. Автор програми відокремлення психології від фізіології як окремої науки, праць „Основи фізіологічної психології” (у 2 т.), „Система філософії”, „Нариси психології”, „Психологія народів” та ін.

– **165 років** від дня народження **Миколи Павловича Дашкевича** (1852–1908).

Український літературознавець, історик, фольклорист, магістр всесвітньої літератури, один із фундаторів вивчення західноєвропейського романтизму у вітчизняному літературознавстві (працював в університетах і бібліотеках Німеччини, Франції, Англії, Австрії, Італії), професор Київського університету, дійсний член НТШ у Львові, академік Російської АН, керівник Історичного товариства Нестора-літописця. Автор праць „Князювання Данила Галицького за російськими та іноземними джерелами”, „Де кілька слів про М. І. Костомарова та Ф. М. Достоєвського” та ін.

20.08 – **190 років** від дня народження **Шарля де Костера** (1827–1879).

Бельгійський письменник і критик, публіцист, основоположник бельгійської літератури, автор знаменитої „Легенди про Уленшпігеля і Ламме Гудзака, про їхні героїчні, веселі та славетні пригоди у Фландрії та інших країнах”, психологічного роману „Весільна подорож”, історичної драми „Стефанія”.

– **105 років** від дня народження **Всеволода Борисовича Соллогуба** (1912–1988).

Український геофізик, член-кореспондент АН УРСР, завідувач відділу Інституту геофізики АН УРСР. Лауреат премії імені В. І. Вернадського (1976), Державної премії

УРСР (1984, 1989).

21–24.08 – **25 років** тому (1992) у Києві відбувся Перший Всесвітній форум українців (ВФУ). **Всесвітній форум українців** – вищий керівний орган Української всесвітньої координаційної ради (УВКР). Форуми скликаються періодично, один раз на 4 роки, за ініціативою українських громадських організацій світу і підтримки української держави.

23.08 – **День Державного прапора України.**

– **150 років** від дня народження **Осипа Степановича Маковця** (1867–1925).

Український письменник, поет, перекладач, літературний критик, публіцист, історик літератури, учений-філолог, фольклорист, доктор філософії Чернівецького університету, викладач учительських семінарій Чернівців, Львова, Заліщиків. Автор збірок прози „Заліссе”, „Наші знакоми”, повісті „Ярошенко” (Хотинська війна 1621 р.), перекладів із німецької та польської мов, праць із філології „З історії нашої філології. Три галицькі граматики”, досліджень творчості українських письменників П. Куліша, Ю. Федьковича, І. Франка.

24.08 – **День незалежності України.**

– 1991 – Верховна Рада УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України.

– **25 років** тому (1992) відбулося урочисте відкриття університету „Києво-Могилянська академія”.

26.08 – **50 років** тому (1967) вийшов Указ Президії Верховної Ради УРСР „Про затвердження Положення про комісії в справах неповнолітніх Української РСР”.

27.08 – **115 років** від дня народження **Юрія Івановича Яновського** (1902–1954).

Український письменник, журналіст, сценарист і критик,

один із засновників романтичної течії в українській літературі, головний редактор Одеської кінофабрики. Автор віршів, новел, романів „Чотири шаблі”, „Вершники”, п’єс „Дума про Британку”, „Дочка прокурора”, сценаріїв до кінофільмів. Лауреат Державної премії СРСР (1949).

28.08 – **230 років** від дня народження **Христіана Вільгельма Гарніша** (1787–1864).

Німецький педагог, теолог, доктор філософії, керівник і викладач учительських семінарій та організатор Союзу вчителів у Бреслау (нині – Вроцлав, Польща), прихильник ідей Й. Г. Песталоцці, засновник і редактор перших у Німеччині педагогічних журналів „Шкільна рада в Одері” і „Народний учитель”. Автор посібника з курсу краєзнавства, в якому об’єднано уроки історії, географії та інших предметів.

29.08 – **385 років** від дня народження **Джона Локка** (1632–1704).

Англійський філософ-матеріаліст, просвітитель, ідеолог англійської буржуазно-демократичної революції XVII ст., реформатор навчально-виховного процесу в педагогіці, викладач риторики, давньогрецької мови, філософії в Оксфордському університеті, прихильник і продовжувач ідей Ф. Бекона про досвідне походження знань, матеріалістичний сенсуалізм й емпіризм, один із найпереконливіших фундаторів ідеї толерантності. Автор праць „Лист про толеранцію”, „Досвід про людський розум”, „Думки про виховання” та ін.

– **155 років** від дня народження **Ернста Меймана** (1862–1915).

Німецький педагог, психолог, основоположник експериментальної педагогіки, вивчав психологічні особливості розвитку дитини. Професор філософії і педагогіки університетів Цюриха, Кенігсберга, Монстера, Лейпцига, Гамбурга, дослідник естетичних уявлень дітей (кольорові відчуття, враження від поєднання кольорів),

розвитку пам'яті, здібностей та впливу спеціально організованого виховання на розвиток дитини.

– **155 років** від дня народження **Моріса Метерлінка** (1862–1949).

Бельгійський поет-символіст, драматург, есеїст, критик, майстер нарисів, один із засновників театру абсурду. Автор п'єс „Неминуча”, „Сліпці”, реалістичних драм „Сестра Беатріса”, „Монна Ванна”, романтичної п'єси-казки „Синій птах”, книг „Роздум квітів”, „Життя бджіл”, „Життя мурашок”. Лауреат Нобелівської премії (1911) з літератури.

ВЕРЕСЕНЬ

У вересні відзначається:

– **110 років** від заснування приватного Фребелівського педагогічного інституту (Київ, 1907–1920), що готував керівників і вихователів дошкільних закладів, учителів початкових шкіл, педагогічних працівників позашкільних закладів.

– **100 років** від виходу журналу „Книгарь” (Київ, 1917 – 1920), першого українського критико-бібліографічного часопису товариства „Час”.

– **100 років** від виходу педагогічного журналу „Вільна українська школа” (ВУШ, 1917–1919), органу Всеукраїнської вчительської спілки за редакцією відомих педагогів та освітніх діячів – О. Дорошкевича (голова), К. Лебединцева, О. Музиченка, В. Підгаєцького, С. Русової, Я. Чепіги, С. Черкасенка та ін.

– **45 років** від створення (1972) Європейського центру із вищої освіти ЮНЕСКО-СЕПЕС з метою сприяння співробітництву в галузі вищої освіти між державами. Центр розташований у палаці Крецулеску (Румунія).

1.09 – День знань.

– **135 років** від дня народження **Дмитра Аполлінарійовича Рожанського** (1882–1936).

Український і російський учений-фізик, член-кореспондент АН СРСР, засновник першої школи радіофізиків у Харківському університеті. Автор наукових праць із питань електричних розрядів у газах, радіофізики, радіолокації.

2.09 – **1945** – підписано Акт про беззастережну капітуляцію Японії. Закінчення Другої світової війни.

– **175 років** від дня народження **Климентія Миколайовича Ганкевича** (1842–1924).

Український мовознавець, філософ, педагог, дослідник наголосів і народної етимології в українській мові, учитель гімназій Перемишля, Станіслава, Чернівців, викладач Чернівецького університету, співробітник періодичних видань Східної Галичини. Автор праць „Про систему наголошення в грецькій та українській мовах”, „До питання вивчення українського наголосу”, рецензій на праці з україністики. Основні завдання філософії вбачав у примиренні науки з релігією, розуму з вірою.

– **140 років** від дня народження **Фредеріка Содді** (1877–1956).

Англійський радіохімік, іноземний член-кореспондент АН СРСР, викладач фізичної хімії і теорії радіоактивного розпаду в університеті Глазго, професор Оксфордського університету, один із засновників (з Є. Резерфордом) теорії радіоактивного розпаду. Лауреат Нобелівської премії (1921) з хімії.

6.09 – **120 років** від дня народження **Івана Кіндратовича Микитенка** (1897–1937).

Український письменник, драматург, публіцист, секретар правління СП України. Автор оповідань, повістей „Брати”, „Вуркагани”, роману „Ранок”, п’єс „Диктатура”, „Справа честі”, „Як сходило сонце”, сатиричної комедії „Соло на

флейті”, книг публіцистики „Голуби миру”, „Тринадцята весна” та ін.

8.09 – **Міжнародний день письменності.**

9.09 – **280 років** від дня народження **Луїджі Гальвані** (1737–1798).

Італійський фізіолог, один із засновників учення про електрику, основоположник електрофізіології, професор Болонського університету, дослідник електричних явищ у живих організмах. З ім'ям ученого пов'язані поняття „гальванізація», „гальванометр”, „гальваноманітні явища” тощо.

– **125 років** від дня народження **Сергія Степановича Смерчинського** (1892–1954).

Український філолог, поет, архівіст, бібліограф, дослідник синтаксису української мови, учитель шкіл Вінниці, працівник Подільської архівної комісії (Вінниця), згодом Кабінету виучування Поділля, перекладач французьких поетів (знав 16 мов). Автор праць „Нариси з української синтакси”, „Куди йде українська мова” та ін.

– **105 років** від дня народження **Федора Юрійовича Маківчука** (1912–1988).

Український письменник, гуморист, публіцист, журналіст, заслужений працівник культури УРСР, головний редактор журналу „Перець” (40 років). Автор творів різних жанрів, зокрема, книжок „Здоровенькі були”, „І сміх, і гріх”, „Замужем і вдома”, збірок творів для дітей „Пушок і Дружок” та „Зустріч друзів” (написаних з П. Глазовим). Лауреат республіканської премії імені Я. Галана (1967).

10.09 – **145 років** від дня народження **Володимира Клавдійовича Арсенєва** (1872–1930).

Російський географ, етнограф, мандрівник-дослідник і письменник, учасник наукових експедицій на Далекий Схід, Камчатку. Автор науково-художніх творів „У нетрях

Уссурійського краю”, „В горах Сіхоте-Аліня”, „Дерсу Узала” та ін.

11.09 – **155 років** від дня народження **О’Генрі** (справж. – Вільям Сідні Портер, 1862–1910).

Американський письменник, гуморист, карикатурист, майстер гостросюжетної новели з несподіваним закінченням, редактор, видавець і художник газети „Роллін Стоун”. Автор понад 600 оповідань, скетчів, гуморесок, сатиричної книжки „Королі і капуста”, збірок „Шляхетний шахрай”, „Ділові люди”, „Чотири мільйони” та ін.

15.09 – **105 років** тому (1912) у Львові вийшов перший номер журналу „Учительське слово”, заснованого Товариством освітян Галичини й Буковини „Взаємна поміч українського вчителства” (ВПУВ). Часопис став трибуною загалу українського народного вчителства і висвітлював діяльність товариства, роботу і стан бібліотек, освітні й шкільні проблеми, вів боротьбу за права української народної школи (часопис виходив до 1935 р.).

– **140 років** від дня народження **Олени Львівни Кульчицької** (1877–1967).

Український живописець і графік, професор, педагог, народний художник УРСР, викладач малювання в гімназіях Львова і Перемишля, професор Львівського поліграфічного інституту. Автор картин „Діти на леваді”, „Жнива”, ілюстрацій до творів М. Коцюбинського, І. Франка, інших письменників. Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1967).

18.09 – **265 років** від дня народження **Андрієна Лежандра** (1752–1833).

Французький математик, член Паризької АН, учений у галузі геодезичних вимірювань, тригонометрії, математичного аналізу, теорії чисел. Автор підручника з елементарної геометрії „Початки геометрії”, в якому здійснив алгебраїзацію та арифметизацію геометрії, а також

увів елементи вчення про симетрію. За зразком підручника вченого створювалися всі підручники з елементарної геометрії.

– **210 років** від дня народження **Карела Славоміла Амерлінга** (1807–1884).

Чеський педагог, філософ, лікар, природознавець, послідовник філософських ідей Я. А. Коменського, прихильник принципу єдиної школи, пропагандист жіночої освіти, ідеї слов'янської єдності, директор першої педагогічної школи у Празі, керівник першого чеського виховного закладу для дітей із затримкою психічного розвитку. Автор проекту реформи народної освіти в країні, навчально-методичних та наочних посібників для народних шкіл.

20–23.09 – **100 років** тому (1917) відбувся Перший Всеукраїнський з'їзд „Просвіт”, почесним головою якого обрано М. Грушевського. З'їзд закликав до боротьби з неграмотністю, українізації шкіл і запровадження обов'язкової шкільної освіти.

21.09 – **110 років** тому (1907) у Харкові організовано Вищі жіночі курси, що стали першим жіночим університетом.

22.09 – **115 років** від дня народження **Андрія Петровича Медушевського** (1902–1977).

Український мовознавець, педагог, доктор педагогічних наук, професор, викладач і завідувач кафедри української мови Київського педагогічного інституту імені М. Горького. Автор посібників для вищих навчальних закладів із сучасної української літературної мови, „Методики викладання української мови в середній школі”, співавтор шкільного підручника „Українська мова. Ч. 2. Синтаксис” (10 видань).

24.09 – **120 років** від дня народження **Андрія Ілліча Зільберштейна** (1897–1984).

Український педагог, фахівець у галузі дидактики, історії

педагогіки, вищої школи, відмінник народної освіти, завідувач кафедри педагогіки і психології, професор Харківського державного педагогічного інституту імені Г. С. Сковороди, редактор журналу „Шлях освіти”. Автор праць із проблем активізації пізнавальної діяльності школярів і студентів, історії педагогіки, проблемного навчання й використання наочності в навчанні.

(ін.11.09) – **105 років** від дня народження **Дмитра Васильовича Ткача** (1912–1993).

Український письменник, головний редактор видавництва „Молодь”, директор видавництва „Веселка”. Автор творів для дітей і дорослих, зокрема, морських оповідань і повістей „Моряки”, „Спокійне море”, „Генуезька вежа”, трилогії „Плем’я дужих”, роману „Помста Сапун-гори” та ін. Лауреат премії імені Лесі Українки (1981).

25.09 – **120 років** від дня народження **Вільяма Фолкнера** (1897–1962).

Американський письменник, викладач літератури в університеті штату Вірджинія, учасник Міжнародної письменницької конференції в Бразилії (1954). Автор романів „Сарторіс”, „Галас і шаленство”, „Святилище”, „На смертному одрі” та ін. Лауреат Нобелівської премії (1949) з літератури.

26.09 – **Європейський день мов.**

27.09 – **125 років** від дня народження **Михайла Пилиповича Кравчука** (1892–1942).

Український математик, педагог, громадський діяч, академік АН УРСР, учасник розбудови національної школи в роки визвольних змагань, викладач Київського університету, учительських українських гімназій, організатор першої в Україні математичної олімпіади школярів (1935). Автор праць з історії математики, підручників для вищих навчальних закладів, навчальних програм для вищої та середньої шкіл, упорядник словника

математичних термінів для середньої школи.

28.09 – **65 років** тому (1952) у Полтаві відкрито літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського.

28.09 – **1918** – народився **Василь Олександрович Сухомлинський** (1918–1970).

Видатний український педагог-гуманіст, учитель, дитячий письменник, член-кореспондент АПН РРФСР, СРСР, заслужений учитель УРСР, Герой Соціалістичної Праці, директор Павлівської середньої школи, що на Кіровоградщині. Автор творів „Серце віддаю дітям”, „Народження громадянина”, „Листи до сина”, оповідань і казок для дітей.

30.09 – **Всеукраїнський день бібліотек.**

ЖОВТЕНЬ

У жовтні відзначається:

– **Міжнародний місяць шкільних бібліотек.**

1.10 – **День працівників освіти.**

2.10 – **120 років** від дня народження **Леоніда Марковича Мосендза** (1897–1948).

Український прозаїк, публіцист, поет-модерніст Празької школи, перекладач, доктор технічних наук, учитель навчальних закладів Поділля, Закарпаття, один із членів групи письменників, що об'єднувалися навколо „Літературно-наукового вісника” Д. Донцова. Автор поетичних збірок і оповідань „Зодіак”, „Дияболічні параболі”, ліричної драми „Вічний корабель”, поеми „Канітферштан, на українську мову перелицьований” і повісті „Засів”, роману-трилогії „Останній пророк”.

– **115 років** від дня народження **Петра Яковича Гальперіна** (1902–1988).

Український і російський психолог, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки РРФСР, професор та завідувач кафедри вікової психології Московського університету, розробник принципів диференціальної діагностики інтелектуального розвитку дитини, основоположник теорії поетапного формування розумових дій, завідувач лабораторії Харківського психоневрологічного інституту. Автор праць „Методи навчання і розумовий розвиток дитини”, „Залежність навчання від типу орієнтаційної діяльності”, „Формування знань і вмінь на основі теорії поетапного засвоєння розумових дій” та ін.

3.10 – **180 років** від дня народження **Петра Францовича Лесгафта** (1837–1909).

Російський педагог, анатом, лікар, громадський діяч, основоположник вітчизняної наукової системи фізичного виховання, професор Казанського університету, доцент Петербурзького університету, організатор Біологічної лабораторії (реорганізованої в Природничо-науковий інститут імені П. Ф. Лесгафта), керівник курсів вихователів і керівників фізичного виховання, засновник Вільної вищої школи, прихильник активних методів навчання, поєднання фізичного виховання з розумовим, моральним, естетичним і трудовим. Автор посібників із фізичної освіти дітей шкільного віку, праць із виховання дітей дошкільного віку в сім'ї, жіночої освіти, охорони материнства й дитинства.

– **120 років** від дня народження **Луї Арагона** (1897–1982).

Французький письменник і політичний діяч, представник літератури соціалістичного реалізму, учасник Руху Опору. Автор збірок статей, віршів, оповідань, романів „Страсний тиждень”, „Загибель всерйоз”, нарису „Українське інтермеццо”, що містить огляд української літератури, зокрема творчості Т. Шевченка та Ю. Яновського.

5.10 – **Всесвітній день учителів.**

– **105 років** тому (1912) відбулося урочисте відкриття будинку Педагогічного музею імені цесаревича Олексія (за проектом архітектора П. Альошина) у Києві (нині – Будинок учителя), одного з кращих серед педагогічних музеїв Європи. Частина площі будинку відведена для педагогічної бібліотеки (читальний зал і книгосховище). Першим директором новоствореного музею став педагог-методист О. Музиченко.

– **130 років** від дня народження **Олекси Наумовича Синявського** (1887–1937).

Український мовознавець, педагог, професор Харківського інституту народної освіти, Київського та Харківського університетів, керівник Діалектичної комісії ВУАН. Автор праць з української діалектології, граматики, фонетики, історії української літературної мови, посібників з української мови для учнів і вчителів школи і самоосвіти „Вчимось писати”, „Короткий нарис української мови”, „Норми української літературної мови”.

6.10 – **130 років** від дня народження **Івана Артемовича Панькевича** (1887–1958).

Український мовознавець, літературознавець, історик, педагог, громадський діяч, доктор філологічних наук, дослідник говорів Закарпаття, член НТШ у Львові, викладач гімназій Ужгорода і Перечина, Консулярної академії у Відні, професор Братиславського і Карлового університетів, Українського вільного університету в Празі, один із засновників товариства „Просвіта” і „Педагогічного товариства Підкарпатської Русі” в Ужгороді. Автор шкільних підручників для молодших класів середніх шкіл, праць із літературознавства, фольклору Галичини, краєзнавства, педагогіки, у тому числі народної.

8.10 – **100 років** тому (1917) розпочала свою діяльність Спілка учителів-українців м. Києва.

– **175 років** від дня народження **Івана Івановича**

Нечипоренка (1842–1910).

Український педагог і освітній діяч, викладач історії й географії в гімназіях Полтави, Немирова, Мурома, директор Колегії Павла Галагана в Кисві – приватного навчального закладу, заснованого в 1871 р. Г. П. Галаганом.

– **125 років** від дня народження **Марини Іванівни Цвстасвої** (1892–1941).

Російська поетеса „срібної доби”, драматург, перекладач, автора ліричних збірок, поем „Щуролов”, „Цар-дівця”, есеїв „Мій Пушкін”, трагедій „Ариадна”, „Федра”, книги прози „Повість про Сонечку”, спогадів „Живе про живе”, перекладів творів І. Франка, Лесі Українки.

9.10 – **470 років** від дня хрещення **Мігеля де Сервантеса** (справж. – Сервантес Сааведра, 1547–1616).

Іспанський письменник, автор пасторального роману „Галатея”, п’єс „Алжирські звичаї”, „Зруйнування Нумансії”, новел „Циганочка”, „Ліценціат Відрієра”, поетичного твору „Подорож на Парнас”, лицарського роману „Вигадливий ідальго Дон Кіхот Ламанчський” („Дон Кіхот”).

10.10 – **145 років** від дня народження **Миколи Кузьмича Груньського** (1872–1951).

Український мовознавець, доктор філологічних наук, заслужений діяч науки УРСР, фахівець у галузі слов’янського письма, граматики та історії слов’янських мов, професор Юр’євського та Київського університетів. Автор праць зі славістики, російської й української мов, літературознавства, педагогіки й методики викладання мови, підручників „Грамматика давньоцерковнослов’янської мови”, „Українська грамматика”, „Історія форм української мови” та ін.

11.10 – **45 років** тому (1972) колегією Міністерства освіти УРСР затверджено „Правила для учнів середньої

загальноосвітньої школи Української РСР”.

– **75 років** від дня народження **Володимира Олександровича Яворівського** (1942).

Український письменник, журналіст, публіцист, громадський і політичний діяч, один із засновників Народного Руху України, депутат Верховної Ради України (з 1990 р.). Автор романів „Ланцюгова реакція”, „Марія з полином у кінці століття”, „Автопортрет з уяви”. Лауреат Державної премії Української РСР імені Т. Г. Шевченка (1984), літературної премії імені Дмитра Загула (2005).

13.10 – **100 років** тому (1917) відбувся Перший з’їзд учителів-українців Альберти в Едмонтоні (Канада).

– **100 років** тому (1917) Генеральним секретаріатом освіти з метою реалізації державної освітньої політики й рішень Другого Всеукраїнського педагогічного з’їзду опубліковано циркуляр „До української людності” про запровадження в школі навчання рідною мовою та вивчення історії України.

14.10 – **День захисника України.**

(ін. 24.10) – **170 років** від дня народження **Яківа Павловича Новицького** (1847–1925).

Український історик, фольклорист, етнограф, археолог, краєзнавець, педагог, один із основоположників регіональних історико-краєзнавчих, етнографічних досліджень в Україні, засновник і директор Запорізького обласного історичного музею. Член-кореспондент ВУАН, учитель шкіл Олександрівського повіту, секретар повітової шкільної ради і опікунства дитячих притулків, директор Ольгівської школи, попечитель і екзаменатор земських шкіл, член Російського географічного товариства, Катеринославського наукового товариства. Автор перших регіональних збірників українського фольклору, історико-археологічних матеріалів, статей з історії педагогіки.

- 18.10 – **100 років** тому (1917) у Києві відбулося урочисте відкриття Українського народного університету у складі трьох факультетів – історико-філологічного, фізикоматематичного і права.
- 21.10 – **345 років** від дня народження **Пилипа Орлика** (1672–1742).
Український державний і військовий діяч, письменник, публіцист, полеміст, генеральний писар Лівобережної України – Гетьманщини, соратник Івана Мазепи, гетьман Війська Запорізького (1710–1742) в екзилі. Автор „Конституції прав та свобод Запорозького війська” – першої Конституції України, „Маніфесту до європейських народів”, праці „Діаріуш подорожній”.
- 25.10 – **115 років** від дня народження **Григорія Олександровича Костюка** (1902–2002).
Український літературознавець, критик, публіцист, кандидат філологічних наук, дослідник історії української літератури й суспільно-політичного життя в Україні, викладач Харківського педагогічного інституту та Луганського інституту народної освіти, один із засновників Об’єднання українських письменників (США, з 1944 р. вчений в еміграції), іноземний член НАН України (1992), член Вільної академії наук у США, Міжнародного ПЕН-клубу. Автор мемуарів „Зустрічі і прощання”, лауреат премії імені В. Винниченка (1991).
- 28.10 – **День визволення України від німецько-фашистських загарбників (1944).**
- 30.10 – **1999** – Кабінет Міністрів України ухвалив постанову „Про створення Державної науково-педагогічної бібліотеки України”. Нині – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. Головна бібліотека освітянської галузі України, всеукраїнський галузевий інформаційний, методичний і координаційний центр мережі освітянських бібліотек МОН

України та НАПН України, що виконує функції академічної та державної спеціальної бібліотеки.

– **135 років** від дня народження **Михайла Львовича Бойчука** (1882–1937).

Український живописець-монументаліст, графік, педагог, основоположник українського монументального мистецтва, один із професорів-фундаторів української державної Академії мистецтв (з 1924 р. Художній інститут), засновник школи художників-монументалістів (бойчукістів).

– **70 років** від дня народження **Таїсії Іванівни Ківшар** (1947).

Український бібліотекознавець і книгознавець, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник культури України, Почесний професор Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ), старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Член редколегій часописів „Бібліотечна планета”, „Вісник КНУКіМ”, наукового збірника „Українська біографістика”, видання УБА „Бібліотека. Інформація. Суспільство”. Автор комплексного монографічного дослідження „Український книжковий рух як історичне явище (1917–1923 рр.)”, статей щодо бібліологічного доробку таких визначних українських діячів, як С. Петлюра, І. Стешенко, С. Русова, а також бібліотекознавців і книгознавців Ю. Меженка, С. Сірополка та ін.

ЛИСТОПАД

У листопаді відзначається:

– **100 років** від початку занять (1917) у Херсонському державному педагогічному інституті, заснованому на базі евакуйованого Юр'євського учительського інституту (Тарту), нині – Херсонський державний університет.

1.11 – **1991** – Верховна Рада України прийняла „Декларацію прав національностей України”.

– **130 років** від дня народження **Самуїла Яковича Маршака** (1887–1964).

Російський поет і перекладач, один із засновників радянської та сучасної російської літератури для дітей, редактор журналу „Горобець”. Автор памфлетів, поем, п'єс-казок, віршованих повістей „Дванадцять місяців”, „Містер-Твістер”, „Весела мандрівка від А до Я” та ін., автобіографічної повісті „На початку життя”, віршів, присвячених Україні, перекладів творів українських письменників. Лауреат Державної премії СРСР (1942, 1946, 1949, 1951).

6.11 – **1943** – військами Першого Українського фронту визволено Київ від німецько-фашистських загарбників.

– **100 років** від дня народження **Олександри Михайлівни Бандури** (1917–2010).

Український педагог-методист, літературознавець, кандидат педагогічних наук, викладач української мови та літератури в середній школі, науковий співробітник Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР (1951–1988). Автор посібників для вчителів з вивчення творчості Л. І. Глібова, І. П. Котляревського в школі, „Вивчення елементів теорії літератури в 4–7 кл.”, „Наукові основи підручника з літератури”, нарису „Василь Стефаник”.

Лауреат Державної премії УРСР (1977).

7.11 – **160 років** від дня народження **Дмитра Івановича Багалія** (1857–1932).

Український історик, педагог, архівознавець, громадський і культурно-освітній діяч, організатор освіти та науки, академік Всеукраїнської АН, член Старої Київської громади, професор і ректор Харківського університету та Полтавського інституту народної освіти, голова Харківської міської думи, керівник правління Харківської громадської бібліотеки та видавничого комітету Харківського товариства поширення грамотності в народі. Один із засновників УАН та Всенародної бібліотеки при Академії, харківського товариства „Просвіта”, науково-дослідної кафедри історії України, перший директор Науково-дослідного інституту Т. Шевченка. Автор понад 400 праць з історії, історії культури, освітньої та архівної галузі України.

– **150 років** від дня народження **Марії Склодовської-Кюрі** (1867–1934).

Французький і польський фізик, хімік, член Паризької медичної академії, директор Інституту радію, перша жінка-професор Сорбонни. Разом із чоловіком П. Кюрі заклали основи вчення про радіоактивність урану, відкрили полоній і радій (атомну масу, місце в періодичній таблиці Менделєєва). Перша жінка-лауреат Нобелівських премій з фізики (1903) та хімії (1911).

– **110 років** від дня народження **Михайла Семеновича Гриценка** (1907–1992).

Український педагог, доктор педагогічних наук, фахівець у галузі історії педагогіки, відмінник народної освіти УРСР, учитель трудових шкіл, профшкіл, ФЗУ, робфаків. Заступник директора і завідувач кафедри педагогіки й психології Запорізького педагогічного інституту, завідувач кафедри педагогіки Одеського державного університету, Одеського педагогічного інституту іноземних мов, доцент кафедри

педагогіки Одеського педагогічного інституту імені К. Д. Ушинського, старший науковий співробітник і професор-консультант НДІ педагогіки УРСР. Автор наукових праць з історії школи в Україні, історії педагогіки, навчальних посібників з періодизації історії освіти, історії педагогіки для педінститутів УРСР тощо.

8.11 – **130 років** від дня народження **Нестора Михайловича Малечі** (1887–1979).

Український мовознавець, етнограф, краєзнавець, фольклорист, педагог, кандидат філологічних наук, професор, фахівець у галузі вивчення лексики творів Т. Шевченка, шкільний інспектор Київської округи, завідувач бюро мовознавства АН УСРР, професор Уральського педагогічного інституту. Автор словників до „Кобзаря”, підручників і посібників для ліквідації неписьменності серед дорослого населення, посібника „Українська мова. Книжка для гуртків самоосвіти українського населення РРФСР”.

9.11 – **День української писемності та мови.**

– **День Преподобного Нестора-літописця Печерського.**

– **145 років** від дня народження **Богдана Сильвестровича Лепкого** (1872–1941).

Український письменник, перекладач, літературознавець, педагог, викладач української, польської та німецької мов і літератур у народних школах Тернопільщини, професор і завідувач кафедри української літератури Ягеллонського університету в Кракові, організатор і керівник Товариства вищої освіти та викладач курсів українознавства у Берліні. Автор історичної тетралогії про гетьмана Мазепу та історичних повістей „Вадим”, „Кругіж”, „Орли”, книги спогадів „Казка мого життя”, літературознавчої праці „Начерк історії української літератури”, упорядник антології української поезії, науковий редактор першого

„Повного видання творів Т. Шевченка”.

- 14.11 – **285 років** від дня народження **Андрія Федоровича Бачинського** (1732–1809).

Український греко-католицький церковний і культурно-громадський діяч, просвітитель, ініціатор і головний провідник національного і релігійного відродження Закарпаття. Організатор шкільної освіти, навчання закарпатців у Львівському університеті, видання руських шкільних підручників, захисник рідної мови, єдності віри, відстоював ідею обов’язкової початкової освіти. Засновник богословської семінарії, єпископської бібліотеки та єпархіального архіву в Ужгороді, семінарії при церкві Святої Варвари у Відні, видавець слов’яно-руської Біблії (у 5 т.), яка в науці дістала назву „Біблія Бачинського”.

- 15.11 – **155 років** від дня народження **Герхарта Гауптмана** (1862–1946).

Німецький драматург і романіст, автор оповідань, романів, віршів, драматичних творів „Перед заходом сонця”, „Свято миру”, „Візник Геншель”, „Затоплений дзвін”, „Ткачі” та ін. Лауреат Нобелівської премії (1912) з літератури.

- **105 років** від дня народження **Андрія Самійловича Малишка** (1912–1970).

Український поет-пісняр, перекладач, літературний критик, громадський діяч, автор збірок поезій „Батьківщина”, „До бою вставайте”, „Україно моя”, текстів пісень „Знову цвітуть каштани”, „Пісня про Київ”, „Пісня про рушник”, „Вчителька” та ін. Лауреат Державної премії СРСР (1947, 1954), Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1964, 1969).

- 16.11 – **Міжнародний день толерантності**.

– **50 років** тому (1967) ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР ухвалили постанову „Про поліпшення підготовки наукових

й науково-педагогічних кадрів”.

– **120 років** від дня народження **Йосипа Захаровича Штокала** (1897–1987).

Український математик, професор, академік і член Президії АН УРСР, викладач Київського університету, завідувач сектору історії природознавства і техніки Інституту історії АН УРСР, член-кореспондент Міжнародної академії історії наук. Розробник української наукової термінології (упорядник 18 російсько-українських термінологічних словників), ініціатор і керівник видання „Історія вітчизняної математики”, монографії „Науково-технічний прогрес в Україні” (у 5 т.).

18.11 – **370 років** від дня народження **П’єра Бейля** (1647– 1706).

Французький філософ-скептик, теолог, публіцист, один із ранніх представників французького просвітництва. Автор праці „Словник історичний та критичний”, що мала великий вплив на діячів доби Просвітництва і заклала підвалини Бібліотеки Конгресу США.

19.11 – **80 років** тому (1937) Рада Народних Комісарів (РНК) УРСР ухвалила постанову „Про заходи остаточної ліквідації неписьменності серед дорослих”.

20.11 – **Всесвітній день дитини.**

– **1959** – Генеральна Асамблея ООН проголосила „Декларацію прав дитини”.

– **100 років** тому (1917) ухвалено III Універсал Української Центральної Ради, яким проголошено утворення Української Народної Республіки (УНР) як автономної державної одиниці Російської республіки.

21.11 – **150 років** від дня народження **Дмитра Матвійовича Синцова** (1867–1946).

Український математик, доктор математики, професор, організатор вищої освіти в УСРР, громадський діяч,

академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, викладач Казанського університету і гімназії, Вищого гірничого училища Катеринослава, керівник Харківського математичного товариства, директор НДІ математики і механіки Харківського університету. Автор праць з питань педагогіки, викладання математики в середній і вищій школах, підручників для університетів і педінститутів.

22.11 – **День Свободи.**

24.11 – **День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій.**

– **Всеукраїнська акція „Засвіти свічку”.**

– **40 років** тому (1977) ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР ухвалили постанову „Про перехід на безкоштовне користування підручниками учнями загальноосвітніх шкіл”.

– **385 років** від дня народження **Бенедикта Спінози** (справж. – Барух, 1632–1677).

Нідерландський філософ-матеріаліст, пантеїст, критик церковно-теологічного світогляду, засновник нової системи поглядів (критичне переосмислення філософії Декарта). Автор праць „Короткий трактат про Бога, людину та її щастя”, „Богословсько-політичний трактат”, „Етика” та ін.

25.11 – **455 років** від дня народження **Лопе де Веги** (1562–1635).

Іспанський драматург, поет і прозаїк епохи Відродження, неперевершений комедіограф, автор поем, віршів, романів, трактатів, придворної комедії „Собака на сні”, п'єс „Овеча криниця”, „Учитель танців”, „Дівчина з глечиком”, автобіографічного роману-драми „Доротія” та ін.

– **305 років** від дня народження **Шарля Мішеля Епе** (Де Лепе, 1712–1789).

Французький педагог, основоположник французької системи навчання глухих – „мімічного методу”, „системи методичних знаків” (приспосованої до навчальних потреб мови жестів глухих), засновник першої у світі школи для

глухонімих дітей (1760), пізніше – в інших країнах, у тому числі в Росії (1806). Автор підручників і посібників з навчання глухонімих за допомогою методичних знаків.

– **130 років** від дня народження **Миколи Івановича Вавілова** (1887–1943).

Український і російський учений-генетик, біолог, член АН УРСР і АН СРСР, президент Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені В. І. Леніна (ВАСГНІЛ, 1929–1935), основоположник сучасного вчення про біологічні засади селекції, учення про центри походження культурних рослин, імунітет рослин. Автор закону гомологічності рядів у спадковій мінливості організмів, праць із проблем високогірного землеробства, освоєння пустель, питань екології тощо.

26.11 (ін. 8.12) – **135 років** від дня народження **Григорія Пилиповича Шерстюка** (1882–1911).

Український мовознавець, педагог, культурно-освітній і громадський діяч, видавець, народний учитель Полтавщини, рецензент підручників, дитячої літератури, науково-популярних книжок. Засновник першого українського педагогічного видавництва „Український учитель”, першого українського педагогічного журналу „Світло” (1910–1914). Автор популярної „Короткої української граматики для школи” (у 2 ч.), педагогічних статей „Початкова освіта”, „Борис Грінченко і українська школа”, „Польська педагогіка”, перекладів казок братів Грімм.

29.11 – **215 років** від дня народження **Вільгельма Гауфа** (1802–1827).

Німецький письменник-романтик, домашній учитель, редактор популярної газети „Ранковий листок”. Автор збірника „Казки для синів і дочок освічених станів” – „Маленький Мук”, „Карлик Ніс”, „Холодне серце” та ін., написаних на основі фольклору й арабських казок, романів „Ліхтенштейн”, „Мемуари Сатани”.

30.11 – **350 років** від дня народження **Джонатана Свіфта** (1667–1745).

Англійський письменник-сатирик ірландського походження, майстер алегорії, знаменитий представник епохи Просвітництва, церковний діяч, публіцист, магістр мистецтв, декан собору Святого Патріка і почесний громадянин Дубліна. Автор фантастично-пригодницького роману „Мандрі Гуллівера” (у 4 ч.), памфлетів, присвячених боротьбі ірландського народу за свої права: „Казка діжки”, „Битва книг”, „Листи сукнаря”.

– **70 років** від дня народження **Катерини Вакулівни Мотрич** (1947).

Українська письменниця, автор романів, збірок оповідань, повістей „Соняхи”, „Перед храмом любові і болю”, творів у формі молитви („Молитва до мови”, „Молитва до України” та ін.), історичного роману „Ніч після сходу сонця”, роману „Досвіток”.

ГРУДЕНЬ

1.12 – **1991** – народ України вільним волевиявленням на Всенародному референдумі підтвердив Акт проголошення незалежності України.

(ін. 20.11) – **300 років** від дня народження **Георгія Кониського** (1717–1795).

Український і білоруський письменник, філософ, педагог, церковний і культурно-громадський діяч, визначний мислитель XVIII ст., професор, ректор і викладач філософії, богослов'я та поезики Києво-Могилянської академії, Білоруський архієпископ і член Синоду, захисник православної церкви в Україні й Білорусі, палкий оратор і проповідник, колекціонер українських історичних джерел, засновник у Могильові школи на зразок Київського колегіуму. Автор повчальної драми „Воскресіння мертвих”, курсів піітики, філософії, праці „Історія Русів, або Малої

Росії”.

– **225 років** від дня народження **Миколи Івановича Лобачевського** (1792–1856).

Російський математик, основоположник неевклідової геометрії, професор, ректор і бібліотекар Казанського університету, засновник і редактор „Наукових записок” Казанського університету, голова Училищної Ради Казанського навчального округу, розробник плану ступінчатого вивчення математики в гімназії. Автор праць з алгебри, геометрії, математичного аналізу, астрономії, посібника для вчителів „Повчання учителям математики в гімназіях”.

3.12 – **295 років** від дня народження **Григорія Савича Сковороди** (1722–1794).

Видатний український філософ XVIII ст., народний просвітитель-гуманіст, письменник, поет, педагог, музикант і співак, перекладач, мандрівний філософ, викладач поезики у Переяславському та Харківському колегіумах. Автор трактатів-повчань, трактатів-послань, полемічно-педагогічних притч, діалогічних „диспутів”, збірки віршів „Сад божественних пісень”, перекладів творів античних і неолатинських поетів.

– **140 років** від дня народження **Степана Львовича Рудницького** (1877–1937).

Український учений-географ, педагог-методист, професор, дійсний член НТШ і ВУАН, основоположник української наукової антропогеографії і картографії, організатор географічної освіти в середніх та вищих навчальних закладах, учитель гімназій Тернополя і Львова, доцент Львівського університету. Один із фундаторів Українського вільного університету в Празі, дослідник ролі географічного чинника у становленні та розвитку української державності, засновник і керівник Українського НДІ географії і картографії (Харків). Автор першого

україномовного посібника з географії для учнів початкових шкіл „Коротка географія України”.

– **120 років** від дня народження **Андрія Васильовича Головка** (1897–1972).

Український письменник, сценарист, драматург, член літературної спілки „Плуг”. Автор оповідань „Пилипко”, „Червона хустина”, романів „Бур’ян”, „Мати”, „Артем Гармаш” (у 3 кн.), кіносценаріїв до фільмів „Митько Лелюк” і „Літа молодії”. Лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1969), у 1979 р. встановлено літературну премію імені А. В. Головка.

6.12 – **День Збройних Сил України.**

– **160 років** від дня народження **Костянтина Миколайовича Вентцеля** (1857–1947).

Російський педагог, прихильник і популяризатор концепцій вільного виховання, єдиної трудової школи, лектор Воронежського університету, курсів учителів, один із організаторів Інституту народної освіти. Автор однієї з перших у світовій практиці „Декларації прав дитини”, визначив принципи організації та діяльності навчально-виховного закладу „Будинок вільної дитини”, принципи побудови єдиної трудової школи.

7.12 – **125 років** від дня народження **Олени Степанів-Дашкевич** (1892–1963).

Український учений-педагог, військовий і громадський діяч, чотар Української Галицької армії, викладач географії та історії в гімназії василіанок у Львові та Львівському (таємному) українському університеті (мати історика і сходовознавця Ярослава Дашкевича).

8.12 – **180 років** від дня народження **Миколи Федоровича Бунакова** (1837–1904).

Російський педагог, послідовник К. Д. Ушинського, теоретик і практик початкового навчання, методист

російської мови, учитель повітових училищ Вологодської губернії та Воронежської гімназії. Засновник і викладач народної школи для дорослих у Воронежі, учасник Всеросійського з'їзду вчителів (1872), керівник земських літніх учительських з'їздів-курсів. Автор підручників і навчальних посібників для учнів і вчителів.

– **105 років** від дня народження **Степана Васильовича Добоша** (1912–1978).

Український учений-педагог, мовознавець, літературознавець, критик, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри Кошицького університету (Пряшів, Словаччина), перший ректор Державного університету в Ужгороді – першого вищого навчального закладу на Закарпатті. Автор праць із питань літературного руху на Закарпатті XIX ст., україно-словацьких літературних взаємоз'язків, монографій „А. І. Добрянський”, „Ю. І. Ставровський-Попрадов”.

9.12 – **120 років** від дня народження **Бориса Тена** (справж. – Микола Васильович Хомичевський, 1897–1983).

Український поет і перекладач, педагог, хормейстер, автор збірки сонетів „Зоряні сади”, літературознавчих і музикознавчих статей і пісень, перекладів творів Есхіла, Аристофана, Еврипіда, Аристотеля, В. Шекспіра, Ф. Шиллера, А. Міцкевича, О. Пушкіна, Л. Толстого та інших письменників. Вершиною творчості митця став переклад українською мовою „Одісеї” та „Іліади” Гомера. Лауреат премії імені М. Рильського.

10.12 – **Міжнародний день прав людини.**

– **1948** – Генеральна Асамблея ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини.

12.12 – **130 років** від дня народження **Олександра Андріановича Назаревського** (1887–1977).

Український літературознавець, педагог, бібліограф,

фахівець з історії давніх української і російської літератур, текстології, викладач Київського університету (понад 50 років), науковий співробітник різних установ АН УРСР. Автор історичної праці „Бібліографія давньоруської повісті”, публікацій з фольклористики, мистецтвознавства, пушкіністики.

13.12 – **220 років** від дня народження **Генріха Гайне** (Гейне, 1797–1856).

Німецький поет, прозаїк, есеїст, доктор права, автор ліричних збірок поезій „Книга пісень”, „Сучасні вірші”, прозових „Подорожніх картин”, поем „Атта Троль”, „Німеччина. Зимова казка”, збірки віршів „Романсеро”. Твори Гайне перекладали українською мовою та популяризували І. Франко, Леся Українка, П. Грабовський, М. Рильський, П. Тичина, багато віршів поета покладено на музику українськими композиторами.

– **140 років** від дня народження **Миколи Дмитровича Леонтовича** (1877–1921).

Український композитор, музично-громадський діяч, хорový диригент, педагог, викладач хорового співу Київського музично-драматичного інституту імені М. В. Лисенка, організатор першого українського симфонічного оркестру й хорової капели, активний учасник розбудови української національної музичної освіти і культури.

15–20.12 – **100 років** тому (1917) відбулася Нарада в справі організації народної освіти в Україні, що стала новим етапом реформи шкільної освіти. Нарада схвалила „План управління освітою на Україні”, „Постанову в справі організації керівництва національною школою” та низку інших постанов.

15.12 – **165 років** від дня народження **Антуана Анрі Беккереля** (1852–1908).

Французький фізик, професор, член академій наук різних

країн, експериментатор і практик, послідовник діда й батька – відомих французьких фізиків, винахідник явища природної радіоактивності урану (рентгенівських променів). Автор наукових праць із температури Землі, оптики, поглинання світла кристалами тощо. Лауреат Нобелівської премії (1903).

17.12 – **135 років** від дня народження **Якова Ісидоровича Перельмана** (1882 – 1942).

Російський математик, педагог, автор науково-популярних праць, статей і нарисів, 50 книжок і брошур із цікавої математики – „Жива математика”, „Цікава арифметика”, „Цікава алгебра”, „Цікава геометрія” та ін., що стали популярними серед молоді й вчителів математики.

18.12 – **125 років** від дня народження **Миколи Гуровича Куліша** (1892–1937).

Український письменник, драматург, театральний діяч, створив власну драматургію, перейняту ідеями національного відродження, що стала золотим фондом українського театру. Завідувач Дніпропетровського відділу народної освіти, редактор журналів „Червоний шлях”, „Літературний ярмарок” (Харків), член літературних організацій ВАПЛІТЕ і „Пролітфронт”, голова Українського товариства драматургів і композиторів. Автор понад десяти п’єс, що принесли йому світову славу: „Маклена Граса”, „97”, психологічна драма „Зона”, комедії „Мина Мазайло”, „Народний Малахій”, лірична драма „Патетична соната” та ін.

21.12 – **295 років** від дня народження **Паїсія Величковського** (світське ім’я – Петро, 1722–1794).

Український релігійний філософ, церковний діяч, перекладач, правнук письменника Івана Величковського, засновник православного скиту Святого Іллі на Афоні, організатор власної школи з переписування перекладів релігійних текстів. Автор рукописних перекладів із грецької

мови – понад 40 книг, що належать культурам – українській і молдовській культурам.

– **100 років** від дня народження **Генріха Белля** (1917–1985).

Німецький прозаїк і новеліст, борець за ідеали свободи проти мілітаризму. Автор повістей, романів „Хліб ранніх років”, „Дім без господаря”, „Більярд о пів на десяту”, „Груповий портрет з дамою” та ін. Лауреат Нобелівської премії (1972) з літератури, лауреат усіх східнонімецьких і багатьох закордонних літературних премій. У 1985 р. затверджено літературну премію імені Г. Белля.

23–25.12 – **25 років** тому (1992) в Києві відбувся Перший з’їзд педагогічних працівників України, на якому ухвалено Державну національну програму „Освіта. Україна ХХІ століття”.

24.12 – **80 років** від дня народження **В’ячеслава Максимовича Чорновола** (1937–1999).

Український політичний та державний діяч, журналіст, публіцист, редактор, видавець, літературний критик, учасник правозахисного руху, один із засновників Народного Руху України (НРУ) за перебудову (з грудня 1992 р. – голова). Автор творів „Лихо з розуму”, „Правосуддя чи рецидиви терору”. Лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка (1996).

26.12 – **105 років** від дня народження **Олександра Сергійовича Давидова** (1912–1993).

Український фізик-теоретик, академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, Герой Соціалістичної Праці, професор Московського університету, директор Інституту теоретичної фізики АН УРСР. Засновник наукової школи фізиків-теоретиків, основоположник теорії твердого тіла та теорії ядра, теоретичної біофізики, теорії поглинання світла молекулярними кристалами. Автор праць із теорії радіоактивного розпаду ядер та фізики елементарних

частинок. Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1969). У 1997 р. засновано премію НАН України ім. О. С. Давидова за роботи в галузі теоретичної і біологічної фізики.

27.12 – **65 років** тому (1952) засновано Центральний інститут підвищення кваліфікації керівних працівників народної освіти Міністерства освіти Української РСР. З 22.07.1999 р. – Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти (ЦППО) АПН України, нині – ЦППО Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України.

– **280 років** від дня народження **Миколи Миколайовича Бантиш-Каменського** (1737–1814).

Український і російський історик, археограф, бібліограф, культурно-освітній діяч, керівник Московського архіву Колегії закордонних справ, упорядник збірок документальних матеріалів і джерел з історії України та Росії XV – XVIII ст., архівних справ Києво-Печерської лаври. Автор підручників для духовних семінарій, археографічних праць „Історичні описи про виниклу в Польщі унію”, „Листування між Росією і Польщею”, „Реєстр і описи малоросійських і татарських справ”.

– **70 років** від дня народження **Юрія Миколайовича Бугая** (1947–2003).

Український педагог, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки та техніки України, член-кореспондент АПН України, академік Академії гірничих наук УРСР, дійсний член Міжнародної АН вищої школи. Фахівець у галузі видобутку нафти і газу, проректор Івано-Франківського інституту нафти і газу, начальник головного управління вищої освіти Мінвузу УРСР, перший заступник міністра освіти України, президент Міжнародного науково-технічного університету. Один із авторів „Концепції національної вищої школи України” та „Основних напрямів

реформування вищої освіти в Україні”, автор підручників, наукових праць (понад 300), винаходів (більше 80).

28.12 – **140 років** від дня народження **Владислава Спасовського** (1877–1941).

Польський педагог, прогресивний громадський діяч, викладач філософії та педагогіки в учительській семінарії та гімназіях Варшави, керівник учительських курсів імені В. Налковського, теоретик із питань шкільної освіти та методики самоосвіти й виховання.

29.12 – **250 років** від дня народження **Єфимія Олексійовича Болховітінова** (митрополит Євгеній, 1767–1837).

Український і російський церковний діяч, історик, археограф, філолог, бібліограф, письменник, перекладач, академік Петербурзької АН, ректор Воронежської духовної семінарії, викладач і префект Петербурзької духовної академії, митрополит Київський і Галицький. Автор біобібліографічних словників церковних і світських письменників та вчених, описів монастирів, церков та монастирських бібліотек (Софійського собору, Києво-Печерської лаври), перекладів, публікацій архівних документів і матеріалів.

31.12 – **145 років** від дня народження **Володимира Йосиповича Левицького** (1872–1956).

Український математик, педагог, доктор філософії, вчитель математики в українських гімназіях Львова і Тернополя, професор Львівського університету, організатор товариства „Академічна громада” (виступав за українську мову викладання та заснування українського університету). Упорядник словника українських математичних термінів, автор українських підручників з алгебри і фізики для середньої школи, рецензій і критичних заміток із питань математики, фізики, астрономії, історії наук.

– **140 років** від дня народження **Гната Мартиновича Хоткевича** (1877–1938).

Український письменник, перекладач, фольклорист, актор, режисер, композитор, музикант, педагог, організатор селянського й робітничого театрив на Харківщині, Гуцульського театру на Івано-Франківщині, викладач Харківського музично-драматичного інституту, засновник першої Капели бандуристів імені Т. Шевченка. Автор повістей та оповідань, зокрема, „Камінна душа”, „Авірон”, „Довбуш”, „Два гетьмани”, трилогії „Богдан Хмельницький”, підручника „Історія України” для початкових і середніх класів і навчально-методичних посібників із питань музичного навчання та виховання молоді, теорії та історії бандурного мистецтва.

– **125 років** від дня народження **Михайла (Михайль) Васильовича Семенка (1892–1937)**.

Український поет, основоположник і теоретик українського футуризму, модернізатор української лірики урбаністичною тематикою, формою вірша тощо, організатор літературних груп поетів-футуристів, головний редактор Одеської кіностудії. Видавець журналів „Фламінго”, „Альманах трьох”, „Нова генерація” та ін., автор збірок поезій „Дерзання”, „Кверофутуризм”, „Дев'ять поем” та ін.

НАУКОВЦІ НАПН УКРАЇНИ – ЮВІЛЯРИ 2017 р.

СІЧЕНЬ

- 1.01. – **70 років** від дня народження **Леоніда Фоковича Бурлачука** (1947).

Доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, фахівець у галузі психології особистості, психодидактики та медичної психології, з проблем експериментальної реалізації проєктивного підходу до діагностики особистості, завідувач кафедри психодіагностики та медичної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- **70 років** від дня народження **Валентина Васильовича Рибалки** (1947).

Доктор психологічних наук, професор, відмінник освіти України, провідний науковий співробітник відділу психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

- 3.01 – **75 років** від дня народження **Олега Васильовича Третяка** (1942).

Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, фахівець у галузі професійної освіти, фізики напівпровідникової електроніки, проректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

- **75 років** від дня народження **Миколи Івановича Шута** (1942).

Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний

член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, почесний професор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, фахівець у галузі методики навчання фізики, молекулярної фізики, теплофізики полімерів і закономірностей теплових процесів, завідувач кафедри загальної фізики Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

4.01. – **55 років** від дня народження **Наталії Дмитрівни Володарської** (1962).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

7.01 – **70 років** від дня народження **Олени Іванівни Пенькової** (1947).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, відмінник освіти України, провідний науковий співробітник лабораторії психології особистості імені П. Р. Чамати Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

9.01 – **70 років** від дня народження **Віталія Олександровича Татенка** (1947).

Доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, фахівець у галузі загальної і педагогічної психології, зокрема предмета і методу сучасної психологічної науки, профілактики девіантної поведінки, реформування навчально-виховного процесу, головний науковий співробітник лабораторії методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень

Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

14.01. – **55 років** від дня народження **Надії Василівни Любченко** (1962).

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри державної служби та менеджменту освіти Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

18.01. – **50 років** від дня народження **Наталії Михайлівни Невмержицької** (1967).

Кандидат філософських наук, науковий співробітник відділу лідерства та інституційного розвитку вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

21.01 – **60 років** від дня народження **Павла Володимировича Лушина** (1957).

Доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та практичної психології Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України.

25.01 – **50 років** від дня народження **Едуарда Олександровича Помиткіна** (1967).

Доктор психологічних наук, професор, завідувач відділу психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

ЛЮТИЙ

2.02 – **60 років** від дня народження **Віталія Семеновича Курила** (1957).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник освіти України, фахівець у галузі історії педагогіки, філософії освіти,

педагогіки, підготовки педагогічних кадрів.

- 4.02 – **60 років** від дня народження **Тамари Олександрівни Піроженко** (1957).

Доктор психологічних наук, доцент, завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

- 18.02 – **75 років** від дня народження **Олександра Леонідовича Голубенка** (1942).

Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, Почесний залізничник України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, фахівець у галузі транспорту, професійної освіти управління вищих навчальних закладів, ректор Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ).

- 19.02. – **50 років** від дня народження **Олени Валентинівни Чеботарьової** (1967).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії олігофренопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

БЕРЕЗЕНЬ

- 2.03 – **80 років** від дня народження **Валентини Іванівни Лозової** (1937).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі дидактики, педагогічної освіти, зокрема з проблемного навчання, контролю навчально-пізнавальної діяльності школярів,

підготовки кадрів; професор кафедри загальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

14.03 – **80 років** від дня народження **Євдокії Петрівни Голобородько** (1937).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, відмінник народної освіти України, фахівець у галузі методики навчання мов, зокрема російської та української, змісту мовної освіти, фахової підготовки вчителя-словесника; професор Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів.

16.03 – **70 років** від дня народження **Наталії Семенівни Побірченко** (1947).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, відмінник освіти України, фахівець у галузі історії педагогіки, педагогічного краєзнавства та проблем сільської початкової школи.

15.03 – **60 років** від дня народження **Лариси Леонідівни Ляхоцької** (1957).

Кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

25.03 – **55 років** від дня народження **Олексія Георгійовича Ільченка** (1962).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії інтеграції змісту освіти Інституту педагогіки НАПН України.

27.03 – **55 років** від дня народження **Олександри Миколаївни Соколюк** (1962).

Кандидат педагогічних наук, відмінник освіти України, провідний науковий співробітник відділу технологій відкритого навчального середовища Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

29.03 – **55 років** від дня народження **Катерини Іванівни Пономарьової** (1962).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України.

КВІТЕНЬ

5.04 – **60 років** від дня народження **Тетяни Федорівни Алексєєнко** (1957).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії соціальної педагогіки Інституту проблем виховання НАПН України.

6.04 – **70 років** від дня народження **Володимира Петровича Кравця** (1947).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник освіти України, фахівець у галузі теорії та історії педагогіки, гендерної педагогіки, зокрема виховання учнівської та студентської молоді, збереження репродуктивного здоров'я дітей-сиріт, планування родини; ректор Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

11.04 – **50 років** від дня народження **Галини Іванівни Сотської** (1967).

Доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу змісту і технологій навчання дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

12.04 – **60 років** від дня народження **Григорія Петровича Пустовіта** (1957).

Доктор педагогічних наук, професор, учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України, фахівець у галузі екологічної й позашкільної освіти й виховання дітей та учнівської молоді, головний редактор науково-методичного журналу „Позашкільна освіта та виховання”.

16.04 – **70 років** від дня народження **Юрія Борисовича Кузнецова** (1947).

Доктор філологічних наук, дійсний член НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, відмінник освіти України, фахівець у галузі літературознавства, видавничої справи, шеф-редактор видавництва „Освіта України”.

18.04 – **65 років** від дня народження **Олега Семеновича Падалки** (1952).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, фахівець у галузі загальної та історії педагогіки, педагогічних технологій у ВНЗ, перший проректор Київського національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

19.04 – **70 років** від дня народження **Марини Лазарівни Смульсон** (1947).

Доктор психологічних наук, член-кореспондент НАПН України, завідувач лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

– **65 років** від дня народження **Валерія Лаврентійовича Зливкова** (1952).

Кандидат психологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

27.04 – **65 років** від дня народження **Ольги Степанівни Снісаренко** (1952).

Кандидат педагогічних наук, доцент відділу науково-організаційної роботи Університету менеджменту освіти (УМО) НАПН України.

ТРАВЕНЬ

5.05 – **75 років** від дня народження **Олександри Яківни Савченко** (1942).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, фахівець у галузі загальної педагогіки, дидактики та методики читання в початковій школі, автор підручників і методичних посібників із читання для початкової школи, головний науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України.

10.05 – **60 років** від дня народження **Олександра Андрійовича Удода** (1957).

Доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, Дослідник української історіографії,

історії історичної науки та освіти в Україні 1920-30-х років.

– **55 років** від дня народження **Лариси Василівни Липської** (1962).

Кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

21.05 – **55 років** від дня народження **В'ячеслава Васильовича Супруна** (1962).

Кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри державної служби та менеджменту освіти Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

23.05 – **55 років** від дня народження **Вадима Володимировича Кобильченка** (1962).

Доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник співробітник лабораторії тифлопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

31.05 – **55 років** від дня народження **Світлани Едуардівни Трубачової** (1962).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України.

ЧЕРВЕНЬ

1.06 – **70 років** від дня народження **Юрія Івановича Горобця** (1947).

Доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, лауреат премії імені

академіка С. І. Пекаря НАН України, Республіканської премії імені М. Островського, фахівець у галузі фізики твердого тіла та магнітних явищ, професійної освіти; заступник директора Інституту магнетизму НАН України і МОН України.

– **60 років** від дня народження **Алли Володимирівни Ярмолюк** (1957).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

2.06 – **50-років** від дня народження **Людмили Володимирівни Шелестової** (1967).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих Інституту обдарованої дитини НАПН України.

5.06 – **60 років** від дня народження **Ірини Василівни Жадан** (1957).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії психології політичної поведінки молоді Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

07.06 – **60 років** з дня народження **Василіси Василівни Корсакевич** (1957)

Кандидат психологічних наук, завідувач науково-організаційного відділу Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

10.06 – **70 років** від дня народження **Ольги Василівни Лавренко** (1947).

Кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії соціальної психології

Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

14.06 – **70 років** від дня народження **Василя Івановича Кизенка** (1947).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України.

15.06 – **50 років** від дня народження **Людмили Віталіївни Дзюбко** (1967).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

18.06 – **60 років** від дня народження **Петра Валодимировича Мельника** (1957).

Доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений економіст України, відмінник освіти України, фахівець у галузі економіки та бізнесу, педагогічних технологій, економічної підготовки учнів і молоді.

25.06 – **70 років** від дня народження **Василя Григоровича Кременя** (1947).

Доктор філософських наук, професор, президент НАПН України, академік Національної академії наук України, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, іноземний член Російської академії освіти, член ряду наукових товариств, почесний доктор багатьох університетів, народний депутат України 3-го скликання (1998–2000 рр), міністр освіти і науки України 2000–2005 рр., президент Товариства «Знання» України, президент Спортивної студентської

спілки України, заступник Голови Комітету з державних премій в галузі науки і техніки, заступник голови Комітету з державних премій в галузі освіти. Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня, орденом «За заслуги» I, II та III ступенів. Видатний український учений у галузі соціальної філософії, філософії освіти, педагогіки, політології. Академік В.Г. Кремень автор понад 800 наукових праць.

28.06 – **50 років** від дня народження **Ірини Іванівни Добросюк** (1967).

Доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України.

ЛИПЕНЬ

2.07 – **75 років** від дня народження **Тадеуша Левовицького** (1942).

Польський педагог, доктор гуманістичних наук, професор, учений у галузі педевтології, полікультурної освіти, фахівець з організації навчання обдарованих дітей, навчального процесу у вищій школі, реформування освіти; засновник і перший ректор Вищої педагогічної школи Польської спілки вчителів (м. Варшава), іноземний член НАПН України.

– **50 років** від дня народження **Ірини Миколаївни Сікорської** (1967)

Кандидат наук з державного управління, доцент, провідний науковий співробітник відділу інтернаціоналізації вищої освіти Інституту вищої освіти

НАПН України.

3.07 – **60 років** від дня народження **Наталії Андріївни Ковчин** (1957).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України.

7.07 – **65 років** від дня народження **Галини Михайлівни Лактіонової** (1952).

Доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти, головний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

– **55 років** від дня народження **Юрія Семеновича Красильника** (1962).

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри державної служби та менеджменту освіти Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

8.07 – **50 років** від дня народження **Тетяни Олександрівни Лукіної** (1967).

Доктор з державного управління, професор, головний науковий співробітник відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

12.07 – **70 років** від дня народження **Анатолія Івановича Сологуба** (1947).

Кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, фахівець у галузі дидактики і методики навчання природничих дисциплін, педагог-новатор,

ініціатор створення і директор Криворізького (Саксаганського) природничо-наукового ліцею, радник директора Інституту обдарованої дитини НАПН України.

18.07 – **80 років** від дня народження **Віри Романівни Ільченко** (1937).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, фахівець у галузі шкільної природничої освіти, автор педагогічної концепції інтеграції змісту природничо-наукової освіти та освітньої програми "Дозвілля", завідувач відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

20.07 – **75 років** від дня народження **Віктора Івановича Євдокимова** (1942).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, фахівець у галузі теорії педагогіки, нових педагогічних технологій, з проблем підготовки педагогічних кадрів, ефективності використання засобів навчання, перший проректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

24.07 – **80 років** від дня народження **Валентина Олексійовича Моляко** (1937).

Доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі загальної, педагогічної психології та психології творчості, завідувач лабораторії Інституту психології НАПН України.

27.07 – **50 років** від дня народження **Лідії Георгіївни Чорної** (1967).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології малих груп та міжгрупових відносин Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

СЕРПЕНЬ

7.08 – **65 років** від дня народження **Олени Володимирівни Рудоміно-Дусятської** (1952).

Кандидат психологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник лабораторії екологічної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

8.08 – **55 років** від дня народження **Галини Леонідівни Бійчук** (1962).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

10.08 – **60 років** від дня народження **Такіра Оспановича Баликбаєва** (1957)

Доктор педагогічних наук, професор, віце-міністр освіти і науки республіки Казахстан, іноземний член НАПН України.

15.08 – **80 років** від дня народження **Мирослава Івановича Жалдака** (1937).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі обчислювальної математики, методики навчання інформатики та математики в загальноосвітній школі і вищих педагогічних навчальних закладах, завідувач кафедри Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

15.08 – **70 років** від дня народження **Ганни Володимирівни Троцько** (1947).

Доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, фахівець у галузі теорії і практики виховання дітей і студентської молоді, проректор з навчальної роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

23.08 – **60 років** від дня народження **Людмили Василівни Тищенко** (1952).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектору координації наукових досліджень науково-організаційного відділу НАПН України.

29.08 – **75 років** від дня народження **Петра Петровича Воробієнка** (1942).

Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, ректор Одеської національної академії зв'язку імені О. С. Попова.

ВЕРЕСЕНЬ

3.09 – **80 років** від дня народження **Петра Івановича Гнатенка** (1937).

Доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі національної психології, з проблем становлення української національної ідентичності, національного характеру, свідомості тощо; завідувач кафедри Дніпропетровського

національного університету імені Олеся Гончара.

12.09 – **70 років** від дня народження **Олега Калениковича Закусила** (1947).

Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник народної освіти УРСР, фахівець у галузі теорії випадкових процесів та застосування інформаційних технології в освіті, проректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

14.09 – **70 років** від дня народження **Валерія Дмитровича Будака** (1947).

Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі професійної освіти, механіки твердого деформованого тіла, з питань організації освіти, підготовки педагогічних кадрів для загальноосвітньої школи; ректор Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського.

21.09 – **70 років** від дня народження **Юрія Миколайовича Вітренка** (1947).

Кандидат економічних наук, доцент, заслужений економіст України, завідувач відділу економіки вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

25.09 – **70 років** від дня народження **Михайла Васильовича Загірняка** (1947).

Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі електромеханіки, ректор Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

28.09 – **55 років** від дня народження **Віолетти Валентинівни Уліщенко** (1962).

Доктор педагогічних наук, доцент, головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

ЖОВТЕНЬ

3.10 – **80 років** від дня народження **Василя Миколайовича Мадзігона** (1937).

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, іноземний член РАО, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України, фахівець у галузі трудового навчання і виховання дітей та молоді.

– **65 років** від дня народження **Лариси Олександрівни Кондратенко** (1952).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії психодіагностики Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

4.10 – **50 років** від дня народження **Наталії Вадимівни Лук'янчук** (1967).

Кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник сектору «Розробки діагностичних технологій» відділу діагностики обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України.

9.10 – **70 років** від дня народження **Валерія Григоровича Редька** (1947).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України.

11.10 – **65 років** від дня народження **Ірини Костянтинівни Зубіашвілі** (1952).

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії соціальної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

20.10 – **65 років** від дня народження **Ольги Юхимівни Прищепи** (1952).

Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України.

31.10 – **60 років** від дня народження **Альфреда Прітца** (1952).

Доктор з психології та педагогіки, професор, ректор Університету імені Зігмунда Фройда, Президент Світової ради психотерапевтів, іноземний член НАПН України.

ЛИСТОПАД

6.11 **55 років** від дня народження **Тетяни Григорівни Калюжної** (1962).

Кандидат філософських наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

– **50 років** від дня народження **Людмили Михайлівни Єршової** (1967).

Доктор педагогічних наук, доцент, головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно–технічної освіти НАПН України.

18.11 – **55 років** від дня народження **Ірини Леонідівни Сіданіч** (1962).

Доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України.

21.11 – **55 років** від дня народження **Лариси Миколаївни Оліфіри** (1962).

Кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти НАПН України.

ГРУДЕНЬ

1.12 – **80 років** від дня народження **Людмили Наумівни Штоми** (1937).

Науковий співробітник, завідувач бібліотеки відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

– **90 років** від дня народження **Романа Станіславовича Трача** (1927).

Доктор філософських наук із психології, заслужений професор психології, професор психології Національного університету «Києво-Могилянська академія», дійсний член Американської психологічної асоціації, член НТШ у США, фахівець із питань гуманістичної, феноменологічної, прикладної психології та психології особистості, іноземний член НАПН України.

9.12 – **90 років** від дня народження **Ніни Миколаївни Буринської** (1927).

Доктор педагогічних наук, професор, заслужений

учитель УРСР, відмінник освіти України, почесний академік НАПН України, фахівець у галузі методики навчання хімії в середній і вищій школах, головний науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

13.12 – **65 років** від дня народження **Тетяни Василівни Завадської** (1952).

Кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

16.12 – **55 років** від дня народження **Тетяни Олексіївни Ремех** (1962).

Кандидат педагогічних наук, завідувач відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

19.12 – **65 років** від дня народження **Миколи Федоровича Дмитриченка** (1952).

Доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, фахівець у галузі педагогіки вищої школи та професійно-технічної освіти, транспортних технологій та машинознавства, ректор Київського національного транспортного університету.

27.12 – **65 років** від дня народження **Людмили Миколаївни Савчук** (1952).

Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління персоналом Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Університету менеджменту освіти НАПН України.

Іменний покажчик

- Абель** Нільс – 5.08.1802
Адамс Джон – 2.07.1857
Александров О. Д. – 4.08.1912
Алексеєнко Т. Ф. – [5.04.1957]
Алчевська Х. О. – 16.03.1882
Амерлінг Карел С. – 18.09.1807
Андрієвський М. О. – 1842
Арагон Луї – 3.10.1897
Арсеньєв В. К. – 10.09.1872
Артемов В. О. – 5.05.1897
Архімед – бл. 287–212 до н.е.
- Бабанський** Ю. К. – 7.01.1927
Багалій Д. І. – 7.11.1857
Баликбаєв Т. О. – [10.08.1957]
Бандура О. М. – 6.11.1917
Бантиш-Каменський М. М. –
27.12.1737
Барвінський О. Г. – 8.06.1847
Басов М. Я. – 3.11.1892
Батлер Ніколас – 2.04.1862
Бачинський А. Ф. – 14.11.1732
Бейль П'єр – 18.11.1647
Бекетов М. М. – 13.01.1827
Беккерель Антуан – 15.12.1852
Белль Генріх – 21.12.1917
Бер К.М. – 28.02.1792
Бернуллі Йоганн І – 27.07.1667
Бертран Жозеф – 14.03.1822
Бехтерєв В. М. – 1.02.1857
Бичко В. В. – 17.06.1912
Бійчук Г. Л. – [4.08.1962]
Біне Альфред – 8.07.1857
Близниченко Л. А. – 13.07.1912
- Бодянський Ф. М. – 1812
Бойль Роберт – 25.01.1627
Бойчук М. Л. – 30.10.1882
Болховітінов Є. О. – 29.12.1767
Бомарше П'єр – 24.01.1732
Боскіс Р. М. – 29.03.1902
Бреґг Вільям-Генрі – 2.06.1862
Бройль Луї де – 15.08.1892
Бугай Ю. М. – 27.12.1947
Будак В. Д. – [14.09.1947]
Бунаков М. Ф. – 8.12.1837
Буринська Н. М. – [9.12.1927]
Бурлачук Л. Ф. – [1.01.1947]
- Вавілов** М. І. – 25.11.1887
Вайт Патрік – 28.05.1912
Вебер Генріх – 5.03.1842
Величковський П. – 21.12.1722
Венелін Ю. І. – 3.04.1802
Вентцель К. М. – 6.12.1857
Вессель М. Х. – 22.01.1837
Вівес Хуан – 6.03.1492
Вітренко Ю. М. – [21.09.1947]
Войтко В. І. – 26.07.1927
Володарська Н. Д. – [4.01.1962]
Воробієнко П. П. – [29.08.1942]
Вулф Вірджинія – 25.01.1882
Вундт Вільгельм – 16.08.1832
- Гайне** Генріх – 13.12.1797
Гальвані Луїджі – 9.09.1737
Гальперін П. Я. – 2.10.1902
Ганкевич К. М. – 2.09.1842
Гарніш Христіан В. – 28.08.1787

Гауптман Герхарт – 15.11.1862
Гауф Вільгельм – 29.11.1802
Гейне Генріх див. Гайне Генріх
Гейніке Самуель – 10.04.1727
Гермайзе О. Ю. – 5.08.1892
Герц Густав – 22.07.1887
Гессе Герман – 2.07.1877
Гільберт Давід – 23.01.1862
Глібов Л. І. – 5.03.1827
Гнатенко П. І. – [3.09.1937]
Голобородько Є. П. –
[14.03.1937]
Головка А. В. – 3.12.1897
Голубенко О. Л. – [18.02.1942]
Гольденберг О. І. – 1837
Горобець Ю. І. – [1.06.1947]
Гребінка Є. П. – 2.02.1812
Григоренко Грицько – берез.
1867
Гриценко М. С. – 7.11.1907
Грунський М. К. – 10.10.1872
Гулак М. І. – 25.05.1822
Гумбольдт Вільгельм – 22.06.1767
Гунчак Т. Г. – 13.03.1932
Гуцало Є. П. – 14.01.1937
Гюго Віктор – 26.02.1802

Гальтон Френсіс – 16.02.1822
Гаусс Карл Ф. – 30.04.1777
Гельфанд М. Б. – 12.05.1907
Голсуорсі Джон – 14.08.1867
Горобець Ю. І. – 1.06.1947
Грот М. Я. – 30.04.1852
Гульдін Пауль – 12.06.1577

Давидов О. С. – 26.12.1912

Дашкевич М. П. – 16.08.1852
Дзюбко Л. В. – [15.06.1967]
Де Костер Шарль – 20.08.1827
Де Лепе (Делепе) Ш. М. – див.
Епе
Демолен Едмон – 1852
Дем'янчук В. К. – 13.01.1897
Джемс Вільям – 11.01.1842
Джойс Джеймс – 2.02.1882
Діккенс Чарлз – 7.02.1812
Дімаров А. А. – 17.05.1922
Дмитриченко М. Ф. –
[19.12.1952]
Добош С. В. – 8.12.1912
Добросюк І. І. – [28.06.1967]
Доманицький В. М. – 19.03.1877
Дорошенко Д. І. – 8.04.1882
Дорошенко П. Д. – 1627
Ду Фу – 712
Дюма Александр (батько) –
24.07.1802

Едісон Томас – 11.02.1847
Епе Шарль Мішель – 25.11.1712
Еріксон Ерік – 15.06.1902

Євдокимов В. І. – [20.07.1942]
Єршова Л. М. – [7.11.1967]

Жадан І. В. – [5.06.1957]
Жалдак М. І. – [15.08.1937]
Житецький П. Г. – 4.01.1837

Завадовський І. І. – 16.01.1887
Завадська Т. В. – [13.12.1952]
Загірняк М. В. – [25.09.1947]

Заклинський Р. Г. – 8.04.1852
Закусило О. К. – [12.09.1947]
Захаренко О. А. – 2.02.1937
Зеленецький К. П. – 1812
Зільберштейн А. І. – 24.09.1897
Злишков В. Л. – [23.04.1952]
Зубіашвілі І. К. – [11.10.1952]

Іваниця Г. М. – 30.01.1892
Ільченко В. Р. – [18.07.1937]

Калюжна Т. Г. – [6.11.1962]
Кармалюк У. Я. – 10.03.1787
Келер Вольфганг – 21.01.1887
Керролл Льюїс – 27.01.1832
Кизенко В. І. – [14.06.1947]
Кисельов А. П. – 12.12.1852
Ківшар Т. І. – 30.10.1947
Кміт Юрій – 24.04.1872
Кобильченко В. В. –
[23.05.1962]
Ковчин Н. А. – [3.07.1957]
Колесса О. М. – 24.04.1867
Комаров Б. М. – 18.01.1882
Коменський Ян Амос –
28.03.1592
Кондратенко Л. О. – [3.10.1952]
Кондратюк Ю. В. – 21.06.1897
Кондуфор Ю. Ю. – 30.01.1922
Кониський Георгій – 1.12.1717
Коноваленко О. С. – 16.04.1952
Конопніцька Марія –
23.05.1842
Копнін П. В. – 27.01.1922
Корсакевич В. В. – [7.06.1957]
Косач-Кривинюк О. П. 26.05.1877

Костер де Шарль див.
Де Костер Шарль – 1827
Костомаров М. І. – 16.05.1817
Костюк Г. О. – 25.10.1902
Котляревський О. О. – 1837
Кравець В. П. – [6.04.1947]
Кравчук М. П. – 27.09.1892
Красильник Ю. С. – [7.07.1962]
Кремень В. Г. – [25.06.1947]
Крянге Йон – 13.03.1837
Кузеля З. Ф. – 23.06.1882
Кузін М. П. – 11.05.1907
Кузнецов Ю. Б. – [16.04.1947]
Куліш М. Г. – 18.12.1892
Кульчицька О. Л. – 15.09.1877
Курбас Лесь – 25.02.1887
Курило В. С. – [2.02.1957]
Кюльпе Освальд – 3.08.1862

Лавренко О. В. – [10.06.1947]
Лавровський П. О. – 25.03.1827
Лай Вільгельм Август –
30.07.1862
Лактіонова Г. М. – [7.07.1952]
Ланжевен Поль – 23.01.1872
Латишева К. Я. – 14.03.1897
Левицький В. Й. – 31.12.1872
Лєвовицький Т. – [2.07.1942]
Лежандр Андрієн – 18.09.1752
Леонардо да Вінчі – 15.04.1452
Леонтович М. Д. – 13.12.1877
Лепкий Б. С. – 9.11.1872
Лєсгафт П. Ф. – 3.10.1837
Лєсевич В. В. – 15.01.1837
Липинський В. К. – 17.04.1882
Липська Л. В. – [17.05.1962]

Лисенко М. В. – 22.03.1842
Лівицька-Холодна Н. А. –
15.06.1902
Ліфшиць І. М. – 13.01.1917
Лобачевський М. І. – 1.12.1792
Лозова В. І. – [2.03.1937]
Локк Джон – 29.08.1632
Лопе де Вега – 25.11.1562
Лубенець Н. Д. – 1877
Лукіна Т. О. – [8.07.1967]
Лук'янчук Н. В. – [4.10.1967]
Лушин П. В. – [21.01.1957]
Любченко Н. В. – [14.01.1962]
Ляпунов О. М. – 6.06.1857
Лятуринська О. М. – 1.02.1902
Ляхоцька Л. Л. – [15.03.1957]

Мадзігон В. М. – [3.10.1937]
Макарушка О. – 9.08.1867
Маківчук Ф. Ю. – 9.09.1912
Маковей О. С. – 23.08.1867
Максименко Ф. П. – 4.02.1897
Маланюк Є. Ф. – 2.02.1897
Малеча Н. М. – 8.11.1887
Малицька К. І. – 30.05.1872
Малишко А. С. – 15.11.1912
Маркович О. В. – 8.02.1822
Маршак С. Я. – 3.11.1887
Медведєв Ф. П. – 28.05.1912
Медушевський А. П. –
22.09.1902
Меженко Ю. О. – 18.06.1892
Мейман Ернст – 29.08.1862
Меланхтон Філіп – 16.02.1497
Мельник П. В. – [18.06.1957]
Менчиць В. А. – 1837

Метерлінк Моріс – 29.08.1862
Микитенко І. К. – 6.09.1897
Миропольський С. І. – 1842
Митропольський Ю. О. –
3.01.1917
Мілін Ален А. – 18.01.1882
Мова В. С. – 13.01.1842
Могила П. С. – 10.01.1597
Могильницький І. – 1777
Модзалевський В. Л. – 9.04.1882
Модзалевський Л. М. –
26.02.1837
Моляко В. О. – [24.07.1937]
Мольєр Жан Батіст – 15.01.1622
Мосендз Л. М. – 2.10.1897
Мотрич К. В. – 30.11.1947
Муратов І. Л. – 28.07.1912

Назаревський О. А. – 12.12.1887
Наніїв П. І. – 2.02.1922
Науменко В. П. – 19.07.1852
Невмержицька Н. М. –
[18.01.1967]
Нечипоренко І. І. – 8.10.1842
Новаківський О. Х. – 2.03.1872
Новицький Я. П. – 14.10.1847

О'Генрі – 11.09.1862
Огієнко І. І. – 14.01.1882
Оліфіра Л. М. – [21.11.1962]
Ольденбург Ф. Ф. – 1862
Ольжич О. О. – 8.07.1907
Онишкевич Г. Д. – 1847
Орлик Пилип – 21.10.1672

Падалка О. С. – [18.04.1952]

Панькевич І. А. – 6.10.1887
Пенькова О. В. – [7.01.1947]
Пелех П. М. – 12.03.1887
Перельман Я. І. – 17.12.1882
Пимоненко М. К. – 9.03.1862
Підтиченко М. М. – 6.06.1912
Піроженко Т. О. – [4.02.1957]
Побірченко Н.С. – [16.03.1947]
Познанська М. А. – 15.07.1917
Половцов В. В. – 29.06.1862
Помагайба В. І. – 14.01.1892
Помиткін Е.О. – [25.01.1967]
Пономарьова К. І. – [29.03.1962]
Прищеп О. Ю. – [20.10.1952]
Прітц А. – [31.10.1952]
Прокл Діадох – 412
Пустовіт Г. П. – [12.04.1957]

Распе Рудольф Е. – 1737
Рассел Бертран – 18.05.1872
Редько В. Г. – [9.10.1947]
Резнік Я.Б. – 23.04.1892
Рейн Вільгельм – 10.08.1847
Ремех Т. О. – [16.12.1962]
Рибалка В. В. – [1.01.1947]
Робен Поль – 1837
Рожанський Д.А. – 1.09.1882
Рубакін М.О. – 13.07.1862
Рубан В.Г. – 25.03.1742
Рудавський Ю. К. – 10.04.1947
Рудницький С. Л. – 3.12.1877
Рудоміно-Дусятської О. В. –
[7.08.1952]
Рудь М. Д. – 9.05.1912
Русов О. О. – 19.02.1847
Руссо Жан-Жак – 28.06.1712

Савченко О. Я. – [8.05.1942]
Савчук Л. М. – [27.12.1952]
Свіфт Джонатан – 30.11.1667
Святослав Ярославович – 1027
Сеген Едуард – 20.01.1812
Семенко М. В. – 31.12.1892
Семковський С. Ю. –
15.03.1882
Сервантес Мігель де – 9.10.1547
Синцов Д. М. – 21.11.1867
Синявський О. Н. – 5.10.1887
Сіданіч І. Л. – [18.11.1962]
Сікорська І. М. – [2.07.1967]
Сікорський І. О. – 7.06.1842
Сірополко С. О. – 15.08.1872
Складовська-Кюрі Марія – 7.11.1867
Сковорода Г. С. – 3.12.1722
Скок В. І. – 4.06.1932
Скрипник М. О. – 25.01.1872
Слабченко М. Є. – 9.07.1882
Слинько І. І. – 19.06.1912
Сліпий Йосиф – 17.02.1892
Смерчинський С.С. – 9.09.1892
Смотрицький М. Г. – 1572
Смульсон М. Л. – [19.04.1947]
Снісаренко О. С. – [27.04.1952]
Собко В. М. – 18.05.1912
Содді Фредерік – 2.09.1877
Соколюк О. М. – [27.03.1962]
Сологуб А. І. – [12.07.1947]
Соллогуб В. Б. – 20.08.1912
Соловійов І. М. – 2.06.1902
Сотська Г. І. – [11.04.1967]
Спасовський В. – 28.12.1877
Спіноза Бенедикт – 24.11.1632
Срезневський І. І. – 13.06.1812

Стейнбек Джон – 27.02.1902
Стельмах М. П. – 24.05.1912
Степанів-Дашкевич О. – 7.12.1892
Стефанович О. – 17.07.1847
Стеценко К. Г. – 24.05.1882
Супрун В. В. – [21.05.1962]
Сухомлинський В. О. – 28.09.1918

Тартаковський Б. С. – 9.07.1912
Татенко В. О. – [9.01.1947]
Тен Борис – 9.12.1897
Термен Льюїс – 15.01.1877
Тесленко А. Ю. – 2.03.1882
Тименко Л. В. – [23.08.1952]
Тихий Олекса – 27.01.1927
Тітченер Едуард – 11.01.1867
Ткач Д. В. – 24.09.1912
Трач Р. С. – [6.12.1927]
Трегяк О. В. – [3.01.1942]
Троцко Г. В. – [15.08.1947]
Трубачова С. Е. – [31.05.1962]

Уайт Патрік – див. Вайт Патрік
Удод О. А. – [10.05.1957]
Уліщенко В. В. – [28.09.1962]

Фальковський І. Я. – 11.06.1762
Фіхте Йоган – 19.05.1762
Фолкнер Вільям – 25.09.1897
Фребель Фрідріх – 21.04.1782
Фур'є Франсуа – 7.04.1772

Холодний М. Г. – 22.06.1882
Хорунжий Ю. М. – 5.08.1937
Хоткевич Г. М. – 31.12.1877

Цвєтасва М. І. – 8.10.1892
Цегельський Р. М. – 13.07.1882
Цюлковський К. Е. – 17.09.1857

Чавдаров С. Х. – 9.08.1892
Чайковський М. А. – 2.01.1887
Чеботарьова О.В. –
[19.02.1967]
Челпанов Г. І. – 28.04.1862
Чендей І. М. – 20.05.1922
Черников С. М. – 11.05.1912
Чорна Л. Г. – [27.07.1967]
Чорновіл В. М. – 24.12.1937
Чуковський К. І. – 31.03.1882

Шаталов В. Ф. – 1.05.1927
Шевченко Т. Г. – 9.03.1814
Шелестова Л.В. – [4.10.1967]
Шерстюк Г. П. – 26.11.1882
Шлегель Фрідріх – 10.03.1772
Шпрангер Едуард – 27.04.1882
Штокало Й. З. – 16.11.1897
Штрюмпель Людвіг – 23.06.1812
Шут М. І. – [3.01.1942]

Ющенко О. Я. – 2.08.1917

Яворівський В. О. – 11.10.1942
Яновський К. П. – 18.03.1822
Яновський Ю. І. – 27.08.1902
Ярмолюк А. В. – [1.06.1957]
Ясінчук Л. П. – 1882

Список скорочень

- АМ – Академія мистецтв
АН – Академія наук
АПН – Академія педагогічних наук
ВАПЛІТЕ – Вільна академія пролетарської літератури
ВНЗ – вищий навчальний заклад
ВР – Верховна Рада
ВУАН – Всеукраїнська академія наук
ВУС – Всеукраїнська учительська спілка
ВУЦВК – Всеукраїнський центральний виконавчий комітет
ГА – Генеральна Асамблея
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського – Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
КМ – Кабінет Міністрів
МОН – Міністерство освіти і науки
НАН – Національна академія наук
НАПН – Національна академія педагогічних наук
НБУВ – Національна бібліотека України імені В.О. Вернадського
НДІ – науково-дослідний інститут
НКО – Народний комісаріат освіти
НТШ – Наукове товариство імені Шевченка
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОУН – Організація українських націоналістів
РАО – Російська академія освіти
РМ – Рада Міністрів
РНК – Рада Народних Комісарів
РРФСР – Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
РСФРР – Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка
РФ – Російська Федерація
СНД – Співдружність Незалежних Держав
СП – Спілка письменників
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
СУБ – Союз українців Британії
СУС – Союз українського студентства
УАН – Українська академія наук

УНДІП – Український науково-дослідний інститут педагогіки
УНР – Українська Народна Республіка
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСРР – Українська Соціалістична Радянська Республіка
ЦВК – Центральний виконавчий комітет
ЦНБ – Центральна наукова бібліотека

Список використаної літератури

1. Академія педагогічних наук України, 1992–2008 : інформ. довід. / [відп. за вип. Мадзігон В. М. та ін.]. – Київ : Пед. думка, 2008. – 284 с.
2. Алексюк, А. М. Педагогіка вищої освіти України : історія, теорія : підруч. для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд «Відродження». – Київ : Либідь, 1998. – 560 с.
3. Антология педагогической мысли Украинской ССР / АПН СССР ; редкол.: М. В. Фоменко, Ю. Ю. Кондуфор, Н. Д. Ярмаченко. – Москва : Педагогика, 1988. – 640 с.
4. Березівська Л. Ідея національно-патріотичного виховання школярів у добу Української революції: за матеріалами журналу «Вільна українська школа» (1917–1920) / Л. Березівська // Рідна школа. – 2016. – № 1. – С. 57–62.
5. Березівська, Л. Д. Освітньо-виховна діяльність Київських просвітницьких товариств (друга половина ХІХ – поч. ХХ ст.) / Л. Д. Березівська. – Київ : Молодь, 1999. – 191 с.
6. Березівська, Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. : монографія / Л. Д. Березівська ; наук. ред. О. В. Сухомлинська ; Ін-т педагогіки АПН України. – Київ : Богданова А. М., 2008. – 405 с.
7. Белоус, І. О. Видатні вчені-математики Львівської політехніки (1844–1939) : бібліогр. покажч. / І. О. Белоус ; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Наук.-техн. б-ка. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 100 с.
8. Білавич, Г. Товариство «Рідна школа» (1881–1939 рр.) / Галина Білавич, Борис Савчук. – Івано-Франківськ : Лілея–НВ, 1999. – 207 с.
9. Бородин, О. І. Біографічний словник діячів у галузі математики / О. І. Бородин, А. С. Бугай ; відп. ред. Й. І. Гіхман. – Київ : Рад. шк., 1973. – 551 с.

10. Великие люди – библиотекари: от А до Я / сост. Е. И. Полтавская ; под ред. Ю. Н. Стоярова. – Київ : Шкіл. б-ка, 2005. – 160 с.

11. Видатні педагоги України та світу [Електронний ресурс]: ресурс містить біографії, бібліографію публікацій, повнотекстові бази статей видатних педагогів, відомості про товариства, асоціації та заклади, які носять ім'я педагогів, фотогалереї тощо / наук. ред. Л. Д. Березівська – Електрон. дані. – Київ, [2008–]. – Режим доступу: <http://dnrb.gov.ua/ua>. – Назва з екрана.

12. Видатні психологи : біогр. довід. / [упоряд. Т. Шаповал]. – Київ : Шкіл. світ, 2005. – 119 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

13. Гончаренко, С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.

14. Гуменюк, М. П. Українські бібліографи ХІХ– початку ХХ століття : нариси про життя та діяльність / М. П. Гуменюк. – Харків : РВВ Кн. палати УРСР, 1969. – 182 с.

15. Декалендар : перелік визнач. дат в історії України / Львів. держ. ун-т фіз. культури ; авт. проект, [упоряд.] Олени Падовської. – Львів : Сполом, 2006. – 165 с.

16. Діячі науки і культури України: нариси життя і діяльності / за ред. А. П. Коцура, В. П. Коцура, Н. В. Терес. – Київ ; Чернівці : Книги – ХІІ, 2010. – 686 с.

17. Енциклопедія історії України / НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Наук. думка, 2003–2013. – Т. 1–10.

18. Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень; чл. редкол.: І. Д. Бех, Н. М. Бібік, В. Ю. Биков [та ін.]. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.

19. Енциклопедія педагогічної освіти України / Ін-т біогр. дослідж.; [авт.-упоряд. Вадим Болгов]. – Київ : Ін-т біогр. дослідж., 2010. – 382 с.

20. Жадько, В. У пам'яті Києва : наук. фотоілюстр. довід.- посіб. / Віктор Жадько. – Київ : Фенікс, 2007. – 480 с.

21. Загальна середня освіта : зб. нормат.-правових док. : у 2 ч. / упоряд.: Д. І. Дейкун, А. М. Свириденко, В. В. Ногін ; за ред. В. П. Романенка. – Київ : Нічлава, 2003. – Ч. 1–2.

22. Закони та розпорядження в справі народної освіти / упоряд. М. Глейзер. – Харків : Рад. шк., 1931. – 308 с.

23. Зарубіжні письменники : енциклопед. довід. : у 2 т. / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль : Богдан, 2005–2006. – Т. 1–2.

24. Знаменні дати : календар – 2006 / [Нац. парлам. б-ка України]. – Київ : Україна, 2006. – 256 с.

25. Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова (голова), К. Т. Селівестрова (заст. голови) [та ін.]. – Київ : Вирій, 2006. – 403 с.

26. Качкан, В. А. Українське народознавство в іменах : у 2 ч. : навч. посіб. / В. А. Качкан ; за ред. А. З. Москаленка. – Київ : Либідь, 1994. – Ч. 1–2.

27. Києво-Могилянська академія в іменах (XVII–XVIII ст.) : енциклопед. вид. / за ред. В. С. Брюховецького. – Київ : КМ Академія, 2001. – 736 с.

28. Королевич, Н. Ф. Українські бібліографи ХХ століття : навч. посіб. для ін-тів культури України / Н. Ф. Королевич. – Київ : Кн. палата України, 1998. – 327 с.

29. Лауреати Нобелівської премії, 1901–2001 : енциклопед. довід. / уклад.: С. О. Довгий, В. М. Литвин, В. Б. Солоіденко. – Київ : Київ. видавн. центр, 2001. – 763 с.

30. Международные дни и недели, отмечаемые ООН и другими организациями // Відкритий урок. – 2003. – № 3/4. – С. 72.

31. Народжені Україною : мемор. альманах : у 2 т. / [голова орг. ком. Л. Кравчук ; голова ред. ради І. Курас ; ред. рада: В. Кремень та ін. ; голов. ред. О. Онопрієнко]. – Київ : Євроімідж, 2002. – Т. 1–2. – (Золоті імена України).

32. Національна академія педагогічних наук України : інформ. довід. / [відп. за вип. В. І. Луговий, А. М. Гуржій, М. І. Бурда]. – Київ : Пед. думка, 2013. – 269 с.

33. Національна академія педагогічних наук України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naps.gov.ua/ua/structure/leadership/president/>. – Назва з екрана.

34. Освіта України за роки незалежності: стан, факти, події / за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Вища шк., 2001. – 159 с.

35. Основні документи про школу : [збірник-довідник] / упоряд. Березняк Є. О. – Київ : Рад. шк., 1973. – 360 с.

36. Педагогическая энциклопедия : в 4 т. / гл. ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. – Москва : Сов. энцикл., 1965–1968. – Т. 1–4.

37. Педагогический энциклопедический словарь / редкол.: Б. М. Бим-Бад (гл. ред.) [и др.]. – Москва : БРЭ, 2003. – 528 с. : ил.

38. Педагогічний словник / АПН України, Ін т педагогіки ; за ред. М. Ярмаченка. – Київ : Пед. думка, 2001. – 516 с.

39. Причепій, Є. М. Філософія : підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – Вид. 2-ге, випр., допов. – Київ : Академвидав, 2007. – 592 с.

40. Рогова, П. І. Педагогічні бібліотеки України (друга половина ХІХ – 20-ті роки ХХ ст.) : [монографія] / П. І. Рогова ; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ : Четверта хвиля, 2009. – 271 с.

41. В. А. Сухомлинский : биобиблиография / сост.: А. И. Сухомлинская, О. В. Сухомлинская. – Київ : Рад. шк., 1987. – 255 с.

42. Україна наукова = Science in Ukraine : довідк.-імідж. вид. Т. 2. Національна академія педагогічних наук України / [авт.-упоряд. Болгов В. В.]. – Київ : Укр. акад. геральдики, товар. знаку та логотипу, 2010. – 159 с. : фот., іл.

43. Українська література у портретах і довідках: давня література – література ХІХ ст. : довідник / [Київ. нац. ун т ім. Тараса Шевченка, Ін т українознавства, Ін т літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України]. – Київ : Либідь, 2000. – 358 с.

44. Українська літературна енциклопедія / Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка ; відп. ред. І. О. Дзевєрін. – Київ : Голов. ред. УРЕ, 1988–1995. – Т. 1–3.

45. Українська мова : енциклопедія : А–Я / редкол.: Русанівський В. М., Тарасенко О. О., Зяблюк М. П. [та ін.]. – Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.

46. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – Київ : Либідь, 2005. – Кн. 1–2.

47. Українське слово : хрестоматія укр. літ. та літ. критики : у 4 кн. / упоряд. В. Яременко. – Київ : Аконіт, 2001. – Кн. 1–4.

48. Український педагогічний календар : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ін-т ; за заг. ред. В. П. Коцура. – Київ : [б. в.], 2002. – 254 с.

49. Українські бібліографи : біогр. відомості, проф. діяльність, бібліографія. Вип. 1 / М-во культури і туризму України, Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України» ; [авт.-уклад.: Р. С. Жданова та ін. ; наук. ред.: В. О. Кононенко, Н. Я. Зайченко]. – Київ : ДЗ «Нац. парлам. б-ка України», 2008. – 231 с.

50. Філософський енциклопедичний словник / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.

51. Храмов, Ю. А. История физики : [монография] / Ю. А. Храмов ; НАН Украины, Ин-т гуманитар. исслед. [и др.]. – Київ : Феникс, 2006. – 1175 с. – Из содерж.: Биографический словарь. – С. 346–971.